

1. "Λίστα Γάμου" (ή, αλλιώς, "Στο Δρόμο για το Κίτο")

'Κι εσύ, Συνεπικουρητή των Δύσκολων Δρομολογίων, Πιστέ Ακόλουθε στα Λασπωμένα Μονοπάτια των Βουνών, Ακάματε Κουβαλητή του Σκονισμένου Υπνόσακου και Μέγα Μάγιστρε της Ταξιδιωτικής Λογιστικής, δέχεσαι για γυναίκα σου την Εν Πολλοίς Ταξιδίοις Περιπεσούσα και Εις Έναν Τόπο Μη Στέκουσα Γυνή, για να τη συντροφεύεις στα εύκολα και τα δύσκολα τρέκινγκ του κόσμου ετούτου;'

Εντάξει, δεν ήταν ακριβώς αυτή η ερώτηση που τέθηκε μπροστά απ' το παρεκκλήσι εκείνο το απόγεμα του Ιουνίου, αλλά στ' αυτιά Εκείνου (που εφεξής για χάρη συντομίας θα αποκαλούμε 'Σ'), κι Εκείνης (της υποφαινόμενης), κάπως έτσι ακούστηκε... 'Δέχομαι' αποκρίθηκαν με ένα στόμα οι νεόνυμφοι, κι αφού εφίλησαν ευλαβικά το εικόνισμα της Παναγιάς της Ticketοκρατούσας (εντάξει, δεν ήταν ακριβώς αυτό το εικόνισμα, μα στα δικά τους μάτια έτσι φάνταζε...), ξεκίνησαν για το μακρύ ταξίδι της ζωής που θα κρατούσε ισόβια, όπως ήλπιζαν, όπως και για εκείνο το άλλο, που θα κρατούσε μόνο τρεις βδομάδες σε μια χώρα ονειρική κι ανέλπιστα αυθεντική που θα συνέχιζε να τους μαγεύει χρόνια αργότερα... Οι βδομάδες που προηγούνται του ιερού μυστηρίου, συνήθως είναι αφιερωμένες σε ετοιμασίες που έχουν να κάνουν με αγορές και νυφικά και μπομπονιέρες, κι όχι σε τρελά τρεχάματα σε Υγειονομικά και Νομαρχίες για εμβόλια κίτρινου πυρετού... Την καλύτερη κομμώτρια αναζητά η μελλόνυμφη, όχι τον πιο καταφερτζή φαρμακοποιό που θα της βρει στη 'μαύρη' Lariam, που ξανά μανά και για ακόμα μια φορά θεωρούνται είδος εν ανεπαρκεία στα ράφια... Εκ παραδόσεως, τα ζεύγη συμπληρώνουν με αρμονική σύμπνοια λίστες γάμου για εσπρεσιέρες κι ατμομάγειρες, δεν απαντάνε ένα σκέτο και θρασύτατο 'Τον οβολό σας, νόνα μου', στα μούτρα της καλής συγγένισσας που παίρνει το θάρρος να τους ρωτήσει τι ακριβώς θα ήθελαν να τους δωρίσει προκειμένου να ευκολύνουν το ξεκίνημα της κοινής ζωής τους... Εντάξει, δεν απαντούσαμε ακριβώς αυτό, οι παραλλαγές ήταν άπειρες ανάλογα σε ποιον απευθυνόμαστε, αλλά το αποτέλεσμα ήταν το ίδιο: λίγες μέρες μετά την ιερή τελετή, τα γνωστά γαλάζια σακίδια (που στο σύντομο διάστημα της φτηνιάρικης, πλαστικής ζωής τους, έμελλε να δουν μέρη και να απιθωθούν σε πατώματα αεροδρομίων τόσων, που οι ψηλομύτες Delsey και Samsonite συγγενείς τους ούτε στα όνειρά τους δε θα αντίκριζαν ποτέ...) παραγemiζονται με τα χρειαζόμενα, τγκάρονται ως εκεί που δεν παίρνει άλλο και φορτώνονται στις πλάτες του ζεύγους. Αγκαλιές, φιλία, ευχές και καλό κατευόδιο από γονείς κι απ' την καλή τη θεία, που πρώτα μας 'σταυρώνει' για να φύγουμε με την ευχή του θεού, κι ύστερα σπεύδει να αποσυρθεί στο καμαράκι με μάτια βουρκωμένα, μουρμουρίζοντας, 'στο καλό, ματέλια μου, στο καλό... κι είστε και νιόπαντρα...'

Το αεροδρόμιο: το παλιό. Η εταιρία: KLM. Μπάνικη. Θεωρητικά αξιόπιστη. Καμία σχέση με τις μέχρι τότε επιλογές μας σε αεροπορικές εταιρίες. Έμπλεοι σιγουριάς, παραδίδουμε τους πολύτιμους σάκους... Μιάμιση ώρα αργότερα, μας τους παραδίδουν πίσω... Η πτήση αργοπορημένη, το Άμστερνταμ πολύ μακριά ακόμα, το connection το προλαβαίνουμε αλλά μπορεί και όχι, τι κάνουμε τώρα, ανησυχούμε-δεν ανησυχούμε, 'βρε σεις, δεν παίρνετε τους σάκους μες στην καμπίνα, να το σιγουράρουμε το πράγμα;' προτείνει η εταιρία (εντάξει, όχι ακριβώς έτσι, αλλά αυτό ήταν το νόημα). Να τους πάρουμε, γιατί όχι? Αεροσυνοδοί και πιλότοι, πρώτοι και δεύτεροι, όλοι ενημερωμένοι για τα δρώμενα. Φτάνουμε. Ζαλωνόμαστε τις τερατώδεις αποσκευές προτού καν σταθεροποιηθεί το αεροσκάφος. Οι υπόλοιποι επιβάτες μας κοιτάνε χάσκοντας. Ανοίγει η πόρτα. Βγαίνει η ευειδής αεροσυνοδός. Βγαίνουμε κι εμείς. Τρέχει εκείνη μπροστά ισορροπώντας με μαεστρία πάνω στα ψηλοτάκουνα υπηρεσιακά γοβάκια της. Τρέχουμε κι εμείς από πίσω,

πλαταγίζοντας τα ταξιδιωτικά αρβυλάκια μας. Χάνουμε το connection...

Η υποφαινόμενη (για την οποία οφείλω και σπεύδω να εξηγήσω πως τα ταξίδια λειτουργούν κάπως σαν αντιβίωση, θεραπεύοντας κάθε νόσο, κούραση και κακοκεφιά, εφόσον βγάζουν από μέσα της τον άνθρωπο που θα ήθελε να είναι κι όλο τον υπόλοιπο χρόνο –τουτέστιν, έναν άνθρωπο εξαιρετα κοινωνικό, χιουμορίστα, ευπροσάρμοστο και καθόλου μα καθόλου γκρινιάρη...) κι ενώ καθόλου χαλασμένη δεν είναι από τις πρόσφατες εξελίξεις (εξάλλου το Ζεύγος έχει μακρόχρονη παράδοση στο να χάνει πτήσεις ανά τον κόσμο, αλλά αυτό είναι άλλο κεφάλαιο...), προσπαθεί να σκεφτεί κάτι δυσάρεστο για να πάρει το ανάλογο ύφος κι ως νέα Παξινού στο ρόλο της Πιλάρ, κοιτάζει με μάτι μπλαβό τον πίνακα ανακοινώσεων. Ο Σ., αντάξιος του Μινωτή, σπεύδει να προσθέσει ψελλίζοντας: 'Ιτ γουόζ άουρ χάνιμουν'...Με έμφαση στο 'γουόζ', που μεθερμηνευόμενον πάει να πει, 'ήταν και δεν είναι πια, αφού εσείς και μόνο εσείς μόλις το φαρμακώσατε'...Παρόλα αυτά, αχρείαστες οι περφόρμανς και των δυο μας...Η KLM προσφέρεται εκούσια να μας κατασκληρώσει...Με πληρωμένη διανυκτέρευση στο Hilton του αεροδρομίου και μεταχείριση VIP (σημειωτέον πως όλα αυτά μετράνε αρκετά χρόνια στην πλάτη τους, στην εποχή των 'ευτραφών αγελάδων'...), περνάμε το τελευταίο ευρωπαϊκό βράδυ μας με παγωμένη σαμπάνια στη σουίτα...

Την επαύριον και χωρίς διατυπώσεις, κι αφού απορρίπτουμε κάμποσες εναλλακτικές προτάσεις για Παρίσι, Ολλανδικές Αντίλλες και διάφορα άλλα συναφή, επιβιβάζομαστε ξανά με προορισμό το Κίτο, μέσω Παναμά αυτή τη φορά. Διάρκεια πτήσης: 10 ώρες και 20 ψωρολεπτά. Διάρκεια αναμονής στον Παναμά: 5 ωρίτσες, πού τι είναι μπροστά στην αιωνιότητα και μπροστά σε τέτοιο προορισμό, κι αλλάζουμε και αεροπλάνο και εταιρία...Copa Airlines, και βουρ... για Κάλι!!! Κι αλλαγή ξανά...Εν κατακλείδι: 2 αεροπορικές εταιρίες, 4 χώρες, 27μιση ώρες, 2 ταινίες Τζέιμς Μποντ, 1 ξενοδοχείο, 5-6 γεύματα, 1 σαμπάνια, 4 απογειώσεις και 3 προσγειώσεις αργότερα, και ώρα εντεκάμιση το βράδυ, το αεροσκάφος της COPA, μ' εμάς μαζί, κόβει κύκλους πάνω από τον αεροδιάδρομο του Κίτο.

Όσο βρισκόταν εν ζωή, ο Αντόνιο Χοσέ ντε Σούκρε υπήρξε ήρωας της Εκουαδοριανής κι εν γένει της λατινοαμερικανικής ανεξαρτησίας. Μετά θάνατον, το ηρωικό του επίθετο δόθηκε στο αεροδρόμιο της χώρας, που κουρνιάζει 2.813 μέτρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας, στη βόρεια πλευρά της πρωτεύουσας και σε μικρή απόσταση (μόλις ένα πεντάλεπτο) από το εμπορικό της κέντρο. Περικυκλωμένο από βουνά και με διαστάσεις κατά τι λιγότερο ηρωικές από το επίθετο του πνευματικού πατέρα του, το Mariscal Sucre αδυνατεί να εξυπηρετήσει μεγάλα αεροσκάφη, ή να εγγυηθεί την επιτυχία της προσγειώσης. Ας μην το πολυψειρίζουμε, όμως...Προσγειωνόμαστε, περνάμε απ' τον έλεγχο, φορτωνόμαστε τους σάκους μας (που ήρθαν αυτή τη φορά...), βουτάμε ένα ταξί και γραμμή για την Avenida Colon και το ξενοδοχείο μας, το Ambassador...

Περασμένα μεσάνυχτα, το μάτι θολό από την κούραση, καμιά εικόνα που να κόβει την ανάσα...Η νύχτα δεν κρύβει καμία έκπληξη και πέφτουμε για ύπνο...

Η πρώτη κίνηση του Σ. το πρωί, είναι να τρέξει στο παράθυρο. Τραβάει τις βαριές κουρτίνες και το πρώτο πράγμα που αντικρίζει σ' αυτή τη χαμένη χώρα της λατινικής Αμερικής είναι ένα εκουαδοριανό βουλκανιζατέρ με φόντο δυο κακοτράχαλα βουνά στο βάθος. Αν ποτέ αμφέβαλλα για την ύπαρξη του θεού, τώρα ζητώ συγγνώμη μεταμελημένη...Για έναν άνθρωπο όπως ο Σ., που σε κάποια προηγούμενη ζωή του (ή σε επόμενη, αφού για εκείνον κάπως έτσι πάει η εξέλιξη), έχει αναμφίβολα υπάρξει τροχοφόρο, αυτό είναι το απόλυτο, νοτιοαμερικάνικο υπερθέαμα! Διαβάζει την επιγραφή στην ξύλινη πόρτα του συνεργείου, κι ύστερα καταχαρούμενος γυρίζει προς το μέρος μου και με ακράτητο ενθουσιασμό δηλώνει: 'Los rotulos!!! Αγάπη μου, βρισκόμαστε στις Άνδεις!!!'

2. Πρώτο Ετάπ: Αμαζόνιος (ή, αλλιώς, 'Για ποιο λόγο ο σενιόρ Φρανσίσκο ντε Ορεγιάνα δεν έφτασε ποτέ στο Ελ Ντοράντο...')

Στο νου του άπειρου ταξιδευτή, το Εκουαδόρ δεν είναι παρά ακόμα μία 'terra incognita', που

ακολουθεί ταπεινά κι από απόσταση τα μεγάλα αστέρια που φωτίζουν τους γειτονικούς ορίζοντες: τους Ίνκας του Περού, κι ύστερα τους Αζτέκους του κεντρικού Μεξικού και της Γουατεμάλας. Παρόλα αυτά, δεν αμελεί να καμαρώνει για μια εκπληκτικά πλούσια, αρχαιολογική κληρονομιά. Το αρχαιότερο αγγείο όλης της λατινικής Αμερικής εδώ ανακαλύφθηκε, εδώ έζησαν λαοί που κατεργάζονταν την πλατίνα (μέταλλο άγνωστο για την Ευρώπη μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα), εδώ άνθισαν πολιτισμοί που έμελλε να διαμορφώσουν ολόκληρη την ήπειρο.

Η γη που τώρα είναι γνωστή ως Εκουαδόρ κατακτήθηκε διαδοχικά από τους Ίνκας, κι ύστερα τους Ισπανούς, που κατέκλυσαν τη χώρα σε αλλεπάλληλα κύματα, σπέρνοντας τον όλεθρο. Οι Ίνκας –ή, αλλιώς, 'λαός του ήλιου' –που από αιώνες γλυκοκοίταζαν την 'γείτονα', έδειξαν τις πραγματικές διαθέσεις τους γύρω στο 1460, όταν το έβαλαν αμέτι μουχαμέτι να αλώσουνε το τότε Κίτο. Ψυχωμένα πολέμησαν οι Κανιάρις, αυτόχθονη φυλή, μαζί με τις φυλές των Κάρας και των Πουρουάς, μα οι Ίνκας ήταν από μόνοι τους ένα αποτρόπαιο και φριχτό θέαμα στη μάχη. Αρματωμένοι με πανοπλίες, μακάβριες περικεφαλαίες και ακόντια, ασπίδες, σφεντόνες και champis, που μόνο σκοπό είχαν να ανοίγουν στα δυο το κεφάλι του εχθρού, ρίχνονταν στη μάχη με πολεμικές ιαχές που σου πάγωναν το αίμα. Ο άμοιρος αντίπαλος που θα τύχαινε να πιαστεί αιχμάλωτος στη μάχη, μεταφερόταν ως τον κοντινότερο ναό του ήλιου και σφαγιαζόταν επί τόπου. Το κρανίο του γινόταν κύπελο για κρασί, το σώμα του σερνόταν σε πομπή στους δρόμους, το στομάχι του χρησίμευε για να κατασκευαστεί τύμπανο, που θα χτυπούσε ανελέητα στην επόμενη μάχη. Πώς να τα βάλει κανείς με τέτοιο λαό;

Μ' αυτά και μ' αυτά, οι Ίνκας θρονιάστηκαν για τα καλά στη χώρα, κουβαλώντας μαζί τους, εκτός από ένα μεγάλο αριθμό Κετσούα από το νότιο Περού, κι ένα μεγάλο αριθμό από τα συνήθεια και τα χούγια τους: εντυπωσιακές αρδευτικές μεθόδους, πρωτόγνωρους καρπούς, γλυκοπατάτες, φιστίκια και κόκα, μαζί κι ένα γεροδεμένο ζωντανό που αποδείχτηκε εξαιρετική πηγή για μαλλί, κι αργότερα ονομάστηκε λάμα. Τότε ήταν που φτιάχτηκε και η Αυτοκρατορική Οδός, που ένωνε το Κίτο με το Κούσκο. Μόλο που έφτανε τα 1980 χλμ σε μήκος, μια ομάδα δρομέων κατάφερνε να τη διασχίσει μέσα σε 8 μέρες μονάχα...

Δώσε κλώτσο στην ανέμη, πέρασαν τα χρόνια, μέχρι που ανέτειλε η ένδοξη εποχή των ισπανών κονκισταδόρες, η αλλιώς, 'των λευκών, γενειοφόρων ξένων'... Οι πρώτοι σπανιόλοι πάτησαν το ποδάρι τους κοντά στην Εσμεράλδας το Σεπτέμβρη του 1526, σταλμένοι από την Κολομβία κι απ' τον ίδιο τον Πισάρο, για να εξερευνήσουν τις περιοχές του νότου. Για τα επόμενα έξι χρόνια πολεμούσαν με τους ινδιάνους κι έδιναν μάχη με τα κουνούπια, με τα μολυσμένα έλη και τις ζούγκλες, κι ύστερα με τα παγωμένα κορφοβούνια, που κρύβονταν μονίμως μες στα σύννεφα. Ως το Νοέμβρη του 1532, που σκάρωσαν καταχθόνιο σχέδιο για να παγιδέψουν τον ίδιο τον αρχηγό τους. Ζητήσανε απ' τον Αταουάλπα να 'ρθει στην τρανή πλατεία της Καχαμάρκα, κι αυτός το έκανε, και ήρθε άοπλος. Ο ισπανός παπάς που φανερώθηκε μπροστά του τον κάλεσε να ασπαστεί τις αρχές της χριστιανοσύνης, κι εκείνος, πράγμα ανείπωτο, είχε το θράσος να αρνηθεί και να πετάξει και κατάχαμα τη Βίβλο. Τινάχτηκε πίσω απ' τους φράχτες ο Πισάρο και οι άντρες του, όπου περίμεναν κρυμμένοι, πιάνοντας εξ απήνης τους εμβρόντητους Ίνκας. Ο Αταουάλπα φυλακίστηκε κι ορίστηκαν τα λύτρα: ένα δωμάτιο γεμάτο σήμι και χρυσό, που ζύγιζε κοντά 24 τόνους, συγκεντρώθηκε, μα ο Ίνκα δεν αφέθηκε ελεύθερος. Για εννιά μήνες τον κρατήσανε στη φυλακή, όπου τον έμαθαν να γράφει, να παίζει σκάκι και να χαρτοπαίζει. Εν τέλει ο Πισάρο τον βάφτισε χαϊδευτικά 'Φρανσίσκο', κι ύστερα τον στραγγάλισε με ένα σιδερένιο κολάρο.

Για τους Ίνκας, οι Ισπανοί ήταν κάτι το αλλοπρόσαλλο, ένα λάθος της φύσης, κι ίσως μια ανατροπή της φυσικής τάξης των πραγμάτων. Ήταν 'ντυμένοι από την κορφή ως τα νύχια, και τα μούτρα τους σκεπάζονταν από μαλλί...' Σα να μην έφτανε αυτό, για το μόνο που νοιάζονταν τα παράξενα αυτά πλάσματα ήταν το χρυσάφι, μονάχα αυτό λαχταρούσαν. Οι Ίνκας δε γνώριζαν την έννοια του χρήματος, μήτε της προσωπικής περιουσίας. Φαίνεται πως οι Ισπανοί τα τρώνε τα πολύτιμα μέταλλα, σκεφτόντουσαν, ή υποφέρουν από κάποια αλλόκοτη αρρώστια που μόνο ο χρυσός μπορεί να γιάνει.

Κι άλλο κλώτσο στην ανέμη, κύλησαν κι άλλα χρόνια και αιώνες... Τώρα ο πληθυσμός του Εκουαδόρ, σε έκταση 256 τετραγωνικά χιλιόμετρα, φτάνει κοντά τα 14 εκατομμύρια. Από δαύτα, ένα 40% είναι Ινδιάνοι, ένα 40% mestizo (μιγάδες με ινδιανο-ευρωπαϊκό αίμα), και το υπόλοιπο μοιράζεται ανάμεσα σε βέρους ευρωπαίους και σε απόγονους των μαύρων σκλάβων απ' την Αφρική.

Εκείνο το ολοφώτεινο πρωινό του Ιουλίου, βέβαια, εμάς ποσώς μας ένοιαζαν όλα αυτά... Καθόμαστε στο πρωινό, στη μεγαλόπνοη και ελαφρά παρηκμασμένη αίθουσα του Ambassador, που κάποτε, το δίχως άλλο, θα 'χε γνωρίσει μεγάλες πιένες, και νιώθαμε τα ποδάρια μας να χορεύουν στο δικό τους ρυθμό κάτω από το τραπέζι. Στα γρήγορα τα παραγγείλαμε τα δέοντα, στα γρήγορα ρουφήξαμε και τον καφέ μας, μόλις που ανταλλάξαμε ένα αστείο για τα αυγά που είχαν φτάσει μαγειρεμένα διαφορετικά από ό,τι είχαμε ζητήσει (και πώς θα γινόταν διαφορετικά άλλωστε; Τα πενιχρά ισπανικά μου έφταναν για να καταλάβω πως hueeno είναι αυγό, τα νούμερα τα έπαιζα στα δάχτυλα, πώς να λεγόταν το τηγάνι άραγε, έτσι στα αγγλικά, έτσι στα γαλλικά, το ίδιο και στα ιταλικά, dos huevos frios! αναφώνησα κι άφησα τη γυναίκα σύζυλη, να αναρωτιέται τι στα κομμάτια θα τα έκανα δυο αυγά παγωμένα, μόνο τους ισπανούς είχανε για περίεργους ως τότε, να τα μας τώρα που τα ίδια και χειρότερα μας κάνουν κι οι γριέγος, ιδιαίτερα αυτός εδώ, που δεν έχει αφήσει σίγμα για σίγμα στη θέση του, ντοθ ουέβοθ να ζητήσεις απ' τη μάνα σου, απροσάρμοστε! – όλα ετούτα τα ωραία φαντάζομαι πως πέρασαν από το νου της για τον Σ., που μετά την εμπειρία της θερβέθας, της μπύρας, να σε χαρώ, είχε εξορίσει δια παντός το εύχο σίγμα από το προσωπικό του λεξιλόγιο), και βγήκαμε να γεμίσουμε τα πνευμόνια μας με τον αέρα και τα αυτιά μας με τους ήχους των Άνδεων...

Αναρίθμητες μάχες έδωσε ο Αντόνιο Χοσέ μέσα στο διάστημα που του χαρίστηκε να τριγυρίσει στον κόσμο των ζωντανών, μα εξίσου πολυσχολος και δημιουργικά δραστήριος φαίνεται πως υπήρξε και ως πνεύμα. Αμετροεπής ως άνθρωπος, κατά πως φαίνεται, χάρισε το ονοματάκι του πρώτα στο μεγαλύτερο αεροδρόμιο της χώρας του, κι ευθύς κατόπιν στο εθνικό της νόμισμα. Το σούκρε υποδιαιρέθηκε σε 10 ντέσιμος και 100 σεντάβος, κι έμεινε να καμαρώνει κορδωμένο κι ολοστόλιστο με τα πρόσωπα των προέδρων, των πολεμιστών, των συγγραφέων και, πώς τα φέρνει η ζωή, ακόμα και αυτών των Ισπανών κατακτητών, που πέρασαν πάνω από την τραχιά του επιφάνεια. Από το 1884, που πρωτοκυκλοφόρησε, ως και το 2000, πρόβαλλε σθεναρή αντίσταση στις εξελίξεις του κόσμου αυτού και στις αλλεπάλληλες υποτιμήσεις, μα όταν πια είδε πως 25000 δικά του αδέρφια χρειάζονταν για να τα βάλουν με ένα και μόνο ψωροδολάριο, έφτασε να το πάρει απόφαση πως μόνο του χαΐρι δε θα έβλεπε, και πικραμένο παρέδωσε τα σκήπτρα στον πρασινωπό παντοκράτορα. Την εποχή που διαδραματίζεται η ιστορία μας, βέβαια, το σούκρε εξακολουθεί να είναι το εθνικό νόμισμα του Εκουαδόρ και 3190 από δαύτα φτάνουν για ισοφαρίσουν ένα δολάριο, γι αυτό και το ζεύγος βγαίνει βαρυφορτωμένο και με γεμάτο πορτοφόλι από την πόρτα του Μπάνκο Πιτσίντσα, κάπου στο κέντρο του Κίτο.

Το υπόλοιπο της ημέρας αναλίσκεται σε αναζήτηση του πλησιέστερου IETEL, για να δοθεί σήμα ελπίδας στους δικούς μας που σίγουρα μας έχουν για χαμένους, σε σουλάτσα σε αβενίδες και σε πάρκα, σε επιβεβαίωση της αυριανής μας πτήσης στα γραφεία του Metropolitan. Γυρεύουμε το South American Explorer's Club, που σύμφωνα με τον οδηγό μας αποτελεί τον ιδανικό παράδεισο του lowbudget ταξιδιώτη, προσφέροντας πλείστες συμβουλές και προτάσεις για όσους θέλουν να οργανώσουν μοναχοί τους μια εξόρμηση στη ζούγκλα ή στα Γκαλάπαγκος, και μάλιστα χωρίς να τσιγκουνεύεται ένα φλιτζάνι τσάι, που μπορεί κανείς να απολαύσει στη βιβλιοθήκη του. Φευ! Τιμώντας την προσωινιά του, το φιλόξενο στέκι έχει μετακομίσει προ πολλού, ίσως για να εξερευνήσει κι άλλα μέρη.

Το περπάτημα συνεχίζεται για ώρες. Ο Σ. φωτογραφίζει εκστασιασμένος τα λεωφορεία που σκορπίζουν το νοτιοαμερικάνικο χρώμα τους παντού, εξηγώντας μου με το νι και με το θίγμα τις πατέντες τους, όπως αυτή της εξάτμισης που φτάνει ως την οροφή, απαραίτητη επέμβαση και επιβεβλημένη, μιας και δεν κάνουν σωστή καύση. Εγώ έχω αφήσει την κάμερα να κρέμεται

παραμελημένη κι απολαμβάνω τις εικόνες με ακόρεστη απληστία. Να κι αυτό το στενάκι, να κι ο καθεδρικός, να και το ξεροβούνι που είδαμε σήμερα το πρωί και που δεν είναι ξεροβούνι, κοτζαμάν ηφαίστειο είναι, Πιτσίντσα το περίφημο, γύρω του είναι που απλώνεται το Κίτο σάμπως να το αγκαλιάζει, φλογερή αγκαλιά, ομολογουμένως, γιατί κι αυτό, όπως και τα γειτονάκια του, ενεργό είναι ακόμα, πότε θα γίνει άραγε το επόμενο ξεσπάθωμα, μπα, θα αργήσει, με καθησυχάζω, και πράγματι, αργεί πολύ, τρία ολόκληρα χρόνια μετά τη μέρα εκείνη που εμείς περιδιαβαίναμε ανέμελοι την πόλη...

Το απόγευμα μας βρίσκει νηστικούς και με λιωμένες σόλες μπροστά από ένα έξοχο μικρό εστιατόριο, το Las Redes. Κουκλίστικο, καλοβαλμένο, ξυλεπένδυτο, δεν έχω τραπέζι μέσα να σας βάλω, καρντιές μου, θα σας επείραζε πολύ να σας στρώσω στο μπαλκόνι; Τι λες, καλέ μου άνθρωπε, μοιάζουμε μίζεροι, ουδεπότε, και μια χαρά μας πέφτει το πριβέ, άσε που έχουμε και θέα στη λεωφόρο, αυτοκίνητα και άνθρωποι να μην τους χορταίνουμε, είναι κι αυτή η ευχάριστη ψυχρούλα, φτάνει στ' αυτιά μας η γλυκιά andina μελωδία από μέσα... Μεμιάς κι ευθύς απλώνεται το ολόλευκο τραπεζομάντιλο, βγαίνουν τα πρώτα, θαλασσινά, κι εκείνο το υπέροχο cebiche που θα μας κλέψει την καρδιά εφεξής και δια βίου.

Ύπνο νωρίς, ξεθεωθήκαμε, είμαστε ξύπνιοι απ' τις εξήμιση, κι αύριο στις οχτώ, στο Altameda Real μπροστά, θα πρέπει να 'μαστε απίκο για να μας μαζέψουν οι καλοί άνθρωποι για το αεροδρόμιο... Όπερ και γίνεται. Κι έτσι, νωρίς το επόμενο πρωί, βάζουμε πλώρη για τα βόρεια, και για τον Αμαζόνιο...

Για τον πεισματάρη ταξιδιώτη που θα θελήσει σώνει και καλά να φτάσει οδικώς στο Οριέντε, όπως αποκαλείται η περιοχή εκείνη του Εκουαδόρ που σκεπάζεται από τον δασωμένο Αμαζόνιο, δεν υπάρχουνε πολλές επιλογές. Αφού ανέβει ως το πέρασμα Παπαλάκτα, που σκαρφαλώνει ως τα 4.100 πάνω απ' τα σύννεφα κι είναι το υψηλότερο σημείο όλης της χώρας που μπορεί κανείς να φτάσει με δημόσια συγκοινωνία, κι αφού κάνει το σταυρό του μπρος στη θέα που θα ξανοιχτεί μπροστά στα μάτια του, θ' αρχίσει να κατηφορίζει αργά απ' το συνήθως χιονισμένο διάσελο, ακολουθώντας τον κακοτράχαλο, στρωμένο με χαλίκια δρόμο που κυλάει με κλειστές, ανατριχιαστικές στροφές, στις απόκρημνες πλευρές των Άνδεων. Από την άλλη την πλευρά η ζούγκλα απλώνεται ανεμπόδιστη, κι η βλάστηση στήνει τρελό χορό χωρίς ποτέ να ακολουθάει προκαθορισμένα βήματα. Δώδεκα ώρες θα του πάρει η διαδρομή, βεβαιώνουνε οι οδηγοί, μα θα προλάβει να δει από κοντά τις ασυνήθιστες εναλλαγές των τοπίων και να νιώσει από πρώτο χέρι στο πετσί του την πνιγηρή χούφτα της ζούγκλας, που θα τεντώνει προς το μέρος του τα όλο υγρασία δάχτυλά της.

Μέχρι τα μέσα του περασμένου αιώνα, κι ακόμα αργότερα, αυτή η περιοχή, που καταλαμβάνει μόνο το 2% ολόκληρου του Αμαζονίου, ήταν σχετικά απροσπέλαστη και μόνο με ελαφριά αεροσκάφη ή ακολουθώντας ένα από τα πολλά ποτάμια και τους παραπόταμους που αυλακώνουν φιδουγριστά την πυκνή γούνα της μπορούσε να φτάσει κανείς. Οι εθνικές ομάδες του Οριέντε (όπως αποκαλούνται τώρα πια οι αυτόχθονες, μιας και ο όρος 'φυλές' έχει εγκαταλειφθεί από καιρό προς χάρη της πολιτικής ορθότητας), με άλλα λόγια, οι Σιόνα-Σεκόγια κι οι Κοφάν, ζούσαν απομονωμένοι και σε ευτυχή απόσταση από τον υπόλοιπο κόσμο, κάνοντας αυτό που ήξεραν καλά να κάνουν από αιώνες, και για το οποίο θα μιλήσουμε αργότερα. Η παγιωμένη αυτή κατάσταση άλλαξε στις αρχές του 1970, όταν ανακαλύφθηκαν τα πρώτα κοιτάσματα πετρελαίου.

Ο δρόμος που εν τέλει ένωσε τις εντεύθεν με τις εκείθεν περιοχές των Άνδεων άρχισε να ανοίγεται με πυρετώδικους ρυθμούς, οι πρώτες αντλίες άρχισαν να ανεβοκατεβαίνουν ρυθμικά και θορυβώδικα μέσα στα δάση, κι ο αγωγός του πετρελαίου, μακρυνάρι ατέλειωτο, σκαρφάλωσε ψηλά στις Άνδεις κι ως τα 3900 σε υψόμετρο και κατηφόρισε περήφανα ως τις ακτές και το λιμάνι της Εσμεράλντας. Ήταν η εποχή που η τιμή του πετρελαίου εκτοξεύτηκε στα ύψη ανά την υφήλιο, κι αυτά τα πρώτα βαρέλια με το πολύτιμο μαύρο υγρό κατάφεραν να τετραπλασιάσουν το δημόσιο εισόδημα μέσα σε μόλις τρία χρόνια. Δρόμοι ανοίχτηκαν, πολεμικοί εξοπλισμοί αγοράστηκαν, κρατικές πετρελαιοεταιρίες δημιουργήθηκαν, θέσεις εργασίας άνοιξαν, κι η ευλογημένη

απομόνωση διαταράχτηκε απότομα, κραυγαλέα κι αμετάκλητα. Τι κι αν η επόμενη δεκαετία έφερε πτώση στις τιμές, τι κι αν ο σεισμός του 87 στις ανατολικές πλαγιές των Άνδεων γκρέμισε τον αγωγό, κόβοντας μια απ' τις μεγαλύτερες αρτηρίες της εθνικής οικονομίας; Οι πρώτοι άποικοι απ' τα παράλια και τη Σιέρα είχαν ήδη προλάβει να ορμήσουν στο Οριέντε κι είχαν αρχίσει ήδη να επιδίδονται στο θεάρεστο έργο τους, γκρεμίζοντας τα αχρείαστα δέντρα που έπιαναν τόπο απ' τις καλλιέργειες, εκτοπίζοντας τους ντόπιους πληθυσμούς, κόβοντας τα ήπατα της άγριας πανίδας που πρώτη της φορά βρισκόταν αντιμέτωπη με τόσο άπληστους και φωνακλάδες επισκέπτες. Και όλα αυτά τη στιγμή που τα πρώτα δοκιμαστικά πηγάδια είχαν ήδη αρχίσει να στερεύουν.

Στο μεταξύ, κι ενώ το ζεύγος πετάει πάνω απ' τις Άνδεις και τις απαρχές της ζούγκλας, ευτυχισμένο και μακάριο και χωρίς να ξεδιακρίνει αγωγούς κι αντλίες κάτω από τον πυκνό πράσινο θόλο, το Εκουαδόρ εξακολουθεί να είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος εξαγωγέας πετρελαίου σ' όλη τη νότιο Αμερική, μόλο που οι προγνώσεις λένε πως τα κοιτάσματα θα εξαντληθούν μες στα επόμενα δέκα με δεκαπέντε χρόνια. Μα όλα αυτά είναι μια άλλη ιστορία.

Προσγειωνόμαστε τριάντα πέντε λεπτά αφότου οι ρόδες του μικρού αεροσκάφους της TAME (βλ. Transportes Aéreos Militares Ecuatorianos) τροχοδρομούν για τελευταία φορά στον αεροδιάδρομο του Κίτο. Το Λάγο Άγριο ξανοίγεται μπροστά μας μ' όλο το δάσος του, το μια σταλιά αεροδρόμιό του και το ολοκαίνουργιο όνομά του. Το πρώτο όνομα που απέκτησε από τα μικρά του ήταν Νουέβα Λόχα, ή τουλάχιστον, έτσι το φώναζαν οι πρώτοι κάτοικοι που είχαν έρθει ως εδώ από τα νότια της χώρας. Το δεύτερο, ενήλικο, επίθετο του δόθηκε από τους βορειοαμερικανούς, μετέπειτα κατοίκους του, που κατέληξαν εδώ στις υπηρεσίες της μαμάς Τεξάκο, και δεν άργησαν να νιώσουν νοσταλγία για το μικρό και άσημο χωριό τους που λεγόταν Sourlake και βρισκότανε στο Τέξας. 'Στο τσακ τη γλιτώσαμε τη βροχή', σχολιάζει ο Σ., παρατηρώντας τα πάντα ολόγυρα που γυαλοκοπάνε καθαρά και μουσκεμένα. Τις επόμενες μέρες θα έχει άπλετες ευκαιρίες να αναλογιστεί τη ματαιότητα αυτής της δήλωσης, όταν οι ουρανοί θ' ανοίξουν και η ζούγκλα θα μας φιλοδοχήσει με το υγρό και αδιαπέραστο χαστούκι της.

Στο μεταξύ, κάτω από γαλάζιους ουρανούς, επιβιβάζομαστε στο λεωφορείο που θα μας μπάσει στα ενδότερα. Μιάμιση ώρα διαρκεί η διαδρομή. Οι δρόμοι στενοί, στριφτεροί, καταλασπωμένοι. Η βλάστηση γύρω μας πυκνή, ζούγκλα, λέω μέσα μου, χωρίς να έχω ιδέα πως μπροστά στον αληθινό Αμαζόνιο ετούτα εδώ λογίζονται χαμόδεντρα, χωρίς να έχω καταλάβει πως μπροστά στις μπερδεμένες 'λιάνες', τις κληματσίδες, δηλαδή, που ανερυθρίαστα αναρριχώνται και κρέμονται σεινάμενες λυγάμενες από τα πανύψηλα κι ογκώδη δέντρα, ετούτα εδώ φαντάζουν περιποιημένοι κήποι και μποστάνια. Κατά διαστήματα διακρίνουμε τον περιβόητο αγωγό, κρυμμένο πια μέσα στη βλάστηση που δε χαρίζεται με τίποτα σε κυβερνήσεις κι εταιρίες.

Το λεωφορείο φτάνει στην όχθη ενός ποταμού –του Αγουαρίκο, με πληροφορεί ο χάρτης μου. Αποβιβάζομαστε από το λεωφορείο κι επιβιβάζομαστε στο σκάφος που μας περιμένει. Μακρόστενη η βάρκα, πράσινη, πράσινο και το τεντάκι από πάνω, σε αγαστή αρμονία με τα γύρω της, ανά δύο τα καθίσματα, στενή στο φάρδος, μόλις που χωράει να περάσει ένας όρθιος ανάμεσα, σε μήκος γενναιόδωρη, άμα προσθέσεις όλα τα καθίσματα μαζί χωράμε άνετα είκοσι τέσσερις, η μηχανή πίσω, εμείς στρογγυλοκαθισμένοι μπροστά και με τις κάμερες έτοιμες σαν αρπακτικά, άντε, φύγαμε, το εθνικό πάρκο του Κουγιαμπένο μας περιμένει...

Τρεισήμισι ώρες κράτησε αυτή η ιδιότυπη βαρκάδα. Με τη μηχανή στο τέρμα, σκίζαμε τα γαλακτερά, καφέ νερά του Αγουαρίκο, του 'ποταμού που είναι πλούσιος σε νερά'. Στις όχθες η βλάστηση αδιαπέραστη, αδύνατο να καταλάβεις τι κρυβόταν από πίσω. Κατά διαστήματα ένα ξέφωτο, καταπράσινο κι αυτό, διάστικτο από καφετιές καλύβες με αχυρένιες στέγες, πώς επικοινωνούν αυτοί οι άνθρωποι, πώς προμηθεύονται τα χρειαζούμενα, τι κάνουν οι ασθενείς, πού γεννάνε οι γυναίκες τους, πώς στην ευχή να επικοινωνήσεις έτσι με τον κόσμο, αρόδου οι βάρκες στη σειρά, ξύλινες ή όχι, μηχανάτες ή με κουπιά, δίνουνε την απάντηση. Γυμνά, σοκολατένια πιτσιρίκια τρεχαλάνε ανάμεσα στα αχυρόσπιτα, το μάτι τους παίρνει τους περίεργους ξένους με τις κάμερες, άλλα κοιτάνε δύσπιστα, τα πιο μεγάλα, τα μικρότερα κουνάνε με ενθουσιασμό το χέρι.

Έχουμε μείνει άλαλοι. Η βάρκα μας προχωρεί αποκόβοντας τα έκθετα κι ανυπεράσπιστα σαρκία μας από τον πολιτισμένο κόσμο, από κάθε κόσμο, για να πούμε την αλήθεια, αφού τα macaw, τα αρά, όπως μου λέν' τα λεξικά μου, που μας χαζεύουνε από ψηλά, δε βλέπω να προσφέρουνε πολλά σε περίπτωση που κάτι χρειαστούμε. Το ποτάμι φιδογυρίζει και κυλάει, ορμητικό στα σημεία που στενεύει, μελιστάλαχτο στα υπόλοιπα. Λίγο πιο κάτω θα σμίξει με τον Κουγιαμπένο κι εκεί, τρεισήμισι ώρες κάτω στο ποτάμι, θα βρεθούμε με το μέρος που θα μας φιλοξενήσει για τα επόμενα τέσσερα βράδια.

Φλοτέλ Ορεγιάνα. Τρία πατώματα σε ύψος, με καφετιά κι άσπρα τοιχώματα, ανοιχτό από παντού, το πλευστό αυτό ξενοδοχείο περιμένει. Στην πρύμνη του, η παντιέρα της χώρας ανεμίζει γλυκά, στραφταλίζοντας τα τρία της χρώματα -κίτρινο πάνω πάνω για την πλούσια γεωργία της και τους φυσικούς της πόρους, μπλε στη μέση για τον ωκεανό και τους καθάριους ουρανούς της, και τα δυο τους να στηρίζονται πάνω στο κόκκινο και το αίμα όσων έπεσαν για την ελευθερία.

Το Φλοτέλ Ορεγιάνα, ο μόνος τρόπος περιπλάνησης σ' αυτή τη γη με την απροσπέλαστη βλάστηση και τις κατά εποχές πλημμυρισμένες όχθες, ναυπηγήθηκε στη συνοριακή πόλη Κόκα το 1975, κι ύστερα άρχισε να ανεβοκατεβαίνει το Ρίο Νάπο ως το 1991, όπου και μεταφέρθηκε στο Ρίο Αγουαρίκο. Το σκαρί του μετράει κοντά 44 μέτρα σε μήκος και 7,5 σε φάρδος, και διαθέτει τρεις μηχανές που κρύβουν από εκατό άγρια άτια η καθεμιά, κι έχουν τη δύναμη να το σπρώχνουν με ταχύτητα που πιάνει ακόμα και τους 10 κόμβους όταν κατεβαίνει το ποτάμι, μόλο που πέφτει στους ράθυμους μισούς όποτε του πηγαίνει κόντρα. Είκοσι δυο καμπίνες διαθέτει αυτό το ποταμόπλοιο και με αυτό τον τρόπο εξυπηρετεί μέχρι και 48 επιβάτες, κι η κάθε καμπίνα διαθέτει δικό της ντουζ και τουαλέτα, μαζί και τρεχούμενο και πολυπόθητο νερό, ζεστό και κρύο. Όλες ανοίγουν προς τα έξω κι έχουν διπλές κουκέτες, τη μια πάνω απ' την άλλη. Α! Κι όλες έχουνε από έναν ηλεκτρικό ανεμιστήρα.

Επιβιβαζόμαστε, ξεζαλωνόμαστε, δροσιζόμαστε, κι ακολουθεί σύναξη στο σαλόνι. Στις μέρες που θα ακολουθήσουν, το Φλοτέλ θα παρασέρνεται νωχελικά από το Ρίο Αγουαρίκο, όσο εμείς θα εκδράμουμε άλλοτε με μικρότερα βαρκάκια κι άλλοτε με ακόμα πιο μικρά, ξύλινα και χωρίς μηχανή, για ημερήσιες και νυχτερινές εξορμήσεις. Χωριζόμαστε σε 4 ομάδες (τουκάν, καϊμάνοι, δελφίνια και τζάγκουαρ) κι η μαυρομάτα Ισαβέλλα αναλαμβάνει την ενημέρωση. Να 'χετε ανοιχτά τα μάτια αύριο, τονίζει, και τις μηχανές σε πρώτη ζήτηση. Κάθε λογής πετούμενο θα σκούζει πάνω απ' τα κεφάλια σας, ο τόπος θα γεμίσει πεταλούδες, τις κορυφές των δέντρων να προσέχετε, από εκεί θα είναι κρεμασμένες οι μαϊμούδες. Κι αρχίζει να μας αραδιάζει ονόματα.

Από πουλιά, μας εξηγεί, θα δείτε αλιαετούς, αλκυόνες, κιτρινοκέφαλους γύπες, που ανήκουνε στην ίδια οικογένεια με τους κόνδορες κι έχουν κίτρινα, φωτεινά κεφάλια. Θα δείτε γαλαζοκίτρινα macaw, είναι πολύ κοινωνικά και κάνουν θόρυβο, κι έχουν λαμπερές γαλάζιες ράχες κι ολοκίτρινες κοιλιές. Παπαγάλους με φτερώματα στο χρώμα του κοβαλτίου, αρακάρι, που είναι τα μικρά τουκάν, αυτά με το ανασούμπαλο, τεράστιο ράμφος και τις δυο κίτρινες λουρίδες στα πλευρά. Λέει κι άλλα πολλά ονόματα η Ισαβέλλα, ogorondola και cacique κι άλλα, που φιγουράρουνε πανώρια και πολύχρωμα στο φως του προτζέκτορα. Από θηλαστικά, έχουμε τις νυχτερίδες βαμπίρ, που μπορούν και περπατούν κατάχαμα και τρέφονται αποκλειστικά με αίμα. Red howler monkeys, οι μεγαλύτεροι πίθηκοι της Αμερικής, που φτάνουνε τα 60 εκατοστά σε ύψος και οι τσιρίδες τους ακούγονται από 3 χιλιόμετρα μακριά. Ταμαρίνοι κι αργοκίνητοι, τριδάχτυλοι βραδύποδες, αρμαδίλοι και καπιμπάρα, τα μεγαλύτερα τρωκτικά της υφηλίου, που ξεπερνούν το μέτρο σε μπόι και ζυγίζουνε ως και 100 κιλά. Πεκαρί, τα αγελαία αγριογούρουνα, που τρίζουν τα δόντια τους όταν θυμώνουνε και απεκκρίνουν ένα δύσοσμο υγρό από τον αδένα που κουβαλάν κάπου στην πλάτη τους. Κοάτι, χαριτωμένα κι αδηφάγα, κι όμοια στην όψη με ρακούν. Γιγάντιες βίδρες, δίμετρες, πολύ σπάνιες τώρα πια από το λυσσαστέο κυνήγι για τη γούνα τους. Τάπιροι, οι ευγενικοί, φυτοφάγοι γίγαντες, στενότεροι συγγενείς με το άλογο παρά με τον ελέφαντα, παρά το αλλόκοτο ρύγχος τους.

Και τέλος, μετά τους κομπάρσους, οι αληθινοί πρωταγωνιστές: ο αδιαφιλονίκητος βασιλιάς της ζούγκλας, ο πιτσιλωτός ιαγουάρος, που φτάνει τα 2,5 μέτρα σε μήκος και τρέφεται με όλα τα υπόλοιπα, περιπολώντας σε περιοχές που φτάνουν σε εμβადόν ως και τα 25 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Το γιγάντιο ανακόντα, το μεγαλύτερο ερπετό σ' όλη τη νότιο Αμερική. Οχτάμετρο όταν νταβραντίζει, δεινός κολυμβητής, στραγγαλιστής από τους λίγους. Τέλος, ο μαύρος καϊμάνος, ο μεγαλύτερος από τα τέσσερα είδη που αλωνίζουν στο ποτάμι, τέσσερα μέτρα στα καλύτερά του, μα απειλούμενος με εξαφάνιση, ο δύστυχος.

Κι αν πεις για ψάρια, το μάλε βράσε! Γατόψαρα, αραπάιμα, που είναι το μακρύτερο ψάρι του Αμαζόνιου και πιάνει ως και τα τέσσερα μέτρα, ηλεκτρικά, δίμετρα χέλια και πιράνια, οι μικροί διαβόλοι, με κοφτερά, ολέθρια δοντάκια και ορέξεις αρκετά κατώτερες από τη φήμη τους, αφού τον περισσότερο καιρό τρέφονται με σπόρους και καρπούς που πέφτουνε στο νερό απ' τα δέντρα. Τέλος, το πιο ανατριχιαστικό κατά τη γνώμη μου δημιουργήμα, που η θεά του έφτασε να κοινοποιήσει ακόμα και τη θαρραλέα Ισαβέλλα, μόλο που ήδη προσμετρούσε κάμποσα χρόνια εμπειρίας στα ποτάμια. Δεν ξέρω με ποιο τρόπο κατάφερε να τρυπώσει στο σαλόνι, το παμπόνηρο κι ύπουλο πλάσμα, μα γεγονός είναι πως προσγειώθηκε κατευθείαν στο μέσον του τραπεζιού, κι έμεινε εκεί να κάθεται, κατάμαυρο και γυαλιστερό, σε μέγεθος παλάμης, και να μας κοιτάζει. Σκύψαμε εμείς να το περιεργαστούμε, άνετοι, είχαμε ήδη αντικρίσει κάμποσα από τα αξιοπερίεργα της ζούγκλας, σιγά μη μας τρομάξει το πετούμενο, προτού το πιάσουμε στα χέρια μας για να το μελετήσουμε από κοντά, είπαμε να συμβουλευτούμε την Ισαβέλλα. Σκαραμπέο? ρωτήσαμε, σίγουροι για την απάντηση. Η έμπειρη φυσιοδίφης έστρεψε τα μάτια της στο πλάσμα κι αυτοστιγμής τινάχτηκε δυο τρία μέτρα μακριά μας. Νο, ψέλλισε με βραχνή φωνή. Κουκαράτσα!!! Έγερση ξημερώματα, έξι το πρωί και πεταγόμαστε όρθιοι, μόλο που ξενουχτήσαμε. Με τους αγκώνες στην κουπαστή μέχρι αργά, απολαμβάναμε τη σιγαλιά και τα αναπάντεχα σκουζίματα του δάσους. Κι όσο να πεις για ύπνο, δε σφαλνάγανε τα βλέφαρα, από τις τεσσεράμισι στριφογυρνάμε με αδημονία στις κουκέτες. Πρωινό στα γρήγορα και τα 'τουκάν', δέκα άτομα όλοι κι όλοι στην ομάδα μας, επιβιβάζομαστε στις βάρκες. Πάμε για tierras coloradas, εξηγεί η Ισαβέλλα, και πλησιάζοντας στην όχθη, αντιλαμβανόμαστε αμέσως το γιατί. Λοξά πλατώματα από αμουνδρό, κόκκινο χώμα στεφανώνουν τη βόρεια όχθη του Αγουαρίκο, εκεί απ' όπου ξεκινά το μονοπάτι που θα διασχίσει αυτό το δάσος της terra firma. Πανύψηλα και ογκώδη δέντρα με τεράστιους κορμούς, κληματοσίδες που κρεμούνται σαν κουρτίνα από ψηλά, στο χώμα ορδές ολάκερες από φιλόπονα, θεόρατα μυρμήγκια σκαρφαλώνουν με ζήλο πάνω από τα λαγούμια που έχουν σκάψει με επιμέλεια οι αρμαδίλλοι. Στο τέρμα του μονοπατιού, κι ύστερα από κάμποση ώρα περπάτημα, φτάνουμε στο Σάτσα Ούκρου, το 'λόφο με τη ζούγκλα', όπως είχανε ονομάσει το μέρος οι Κίτσουα. Εδώ η χαμηλή βλάστηση είναι αραιότερη, οι πυκνές φυλλωσιές κρατούν τις ηλιαχτίδες μακριά απ' το χώμα. Γύρω απ' το ψηλότερο δέντρο, οι υπεύθυνοι για τις εν Αμαζονία περιπλανήσεις μας, έχουν χτίσει έναν ψηλό, ξύλινο πύργο, που ορθώνεται περίπου δέκα μέτρα πάνω από το έδαφος. Σκαρφαλώνουμε κι έχουμε μια πρώτη θέα του δάσους από ψηλά, καθώς και μια καμπή του Ρίο Αγουαρίκο παρακάτω. Πέρα από τα γαλακτερά νερά, μια απέραντη έκταση από πράσινο, ως εκεί που φτάνει το μάτι. Παντού τριγύρω πράσινο, ένας μαλακός, δαψιλής τάπητας με αφράτο, ανάερο πέλος. Μπαμπακένια συννεφάκια ακραγγίζουν τις κορφές του, υδρατμοί της ζεστής μέρας που ζυγώνει. Πουθενά κάποιο ορόσημο, ένα σημείο για να προσανατολιστεί κανείς, αν τυχόν και ξεστρατίσει...

Δεύτερη εξόρμηση της μέρας σ' ένα μέρος απροσπέλαστο. Ιγκαπό, το ντόπιο όνομά του, η 'πλημμυρισμένη γη'. Ακολουθούμε έναν ξύλινο, υπερυψωμένο διάδρομο που χώνεται δύο χιλιόμετρα στην ενδοχώρα. Διασχίζουμε τις στενές σανίδες με προσοχή, αποφεύγοντας κάθε είδους σερνάμενο ή πετούμενο που απαντούμε στο διάβα μας, ιδιαίτερα αν το πλάσμα συνοδεύεται από φανταχτερά, έντονα χρώματα, που σηματοδοτούν και προειδοποιούν τα αρπακτικά και τους περιέργους πως καλά θα κάνουν να μείνουν μακριά του. Γύρω μας η γη πλημμυρισμένη, το μονοπάτι άλλοτε αγγίζει γη κι άλλοτε κρέμεται πάνω από τα θολά νερά, μικρά, πορτοκαλόχρωμα μανιτάρια ξεφυτρώνουν πάνω στις ξύλινες σανίδες. Περπατάμε αργά, χαζεύοντας. Ξάφνου ένα αμυδρό, βαθύ, απειλητικό γουργούρισμα. Μένω κάγκελο. Το ίδιο κι ο Σ. Στήνουμε αυτί.

Κοιταζόμαστε. Τίποτα. Ανταλλάσσουμε ματιές. Του τύπου, 'τ' άκουσες κι εσύ; Τι να 'τανε;' Οι υπόλοιποι έχουν ξεμακρύνει. Έχουμε μείνει τελευταίοι. Γύρω μας σιωπή. Το γουργούρισμα ακούγεται ξανά. Σα ρονρόνισμα. Σαν κατσαρόλι που μόλις πήρε να βράζει. Σα γατί, μπορείς να πεις. Είναι σαφές. Κάτι, μεγάλο, κρυμμένο, (πεινασμένο;...) γρυλλίζει. Ξανακοιταζόμαστε. Ξανανταλλάσσουμε ματιές. Του τύπου 'τ' άκουσα κι εγώ. Και δε με ενδιαφέρει να καθίσω να μάθω τι ήτανε'. Ανοίγουμε το βήμα. Προλαβαίνουμε τους υπόλοιπους. Ρωτάμε, θα το ακούσατε κι εσείς, δε μπορεί. Μας κοιτούν με περιέργεια. Είδηση δεν έχουν πάρει. Χρόνια μετά, στη θύμησή του, συνεχίζω να αμφιβállω πως ήταν τάπιρος ή βραδύπους αυτό το ον που μας παρατηρούσε...

Κοντά δυο ώρες κρατάει το αργό σουλάτσο στις σανίδες. Στο τέρμα του, η έκπληξη. Σε μια φαρδιά και ξύλινη, υπερυψωμένη επιφάνεια, φιγουράρουν οι δικές μας, οι προσωπικές μας αχυροκαλύβες. Πακούγια Καμπ. Μια όαση μέσα στη ζούγκλα. Μαλακά στρώματα ριγμένα καταγής, αιώρες κρεμασμένες απ' τα δέντρα. Εδώ θα φάμε μεσημεριανό, σερβιρισμένο μέσα σε τεράστια, πλατιά και μακρόστενα φύλλα. Ο μάγειρας θα μας παρουσιάσει με ζήλο τις δημιουργίες του. Καλαμπόκια, βουνά από ρύζι, cebiche το λατρεμένο μας, μικρές, πράσινες μπανάνες μαγειρεμένες με τρόπους ων ουκ έστιν αριθμός, νοστιμιές αληθινές, ένα πικ νικ κομμένο και ραμμένο για τα μέτρα μας, βγαλμένο απ' την τρελή μας φαντασία.

Όσο να ετοιμαστεί το φαγητό, η Σούζαν ενημερώνει άλλη μια φορά για τον φυτικό και το ζωικό κόσμο που μας περιβάλλει. Το Ρίο Πακούγια που αντικρίζετε, εξηγεί, βαφτίστηκε έτσι από τους Κίτσουα. 'Πακού', ένα είδος πιράνια, 'για', σημαίνει ποτάμι. Εδώ τα πιράνια αφθονούν, αλλά τα κοφτερά δοντάκια τους που πασίγνωστα τα έχουν κάνει, τροχίζονται πάνω σε σκληρούς καρπούς κι όχι σε σάρκες ζώων. Κι άλλα πολλά λέει η Σούζαν, που 'χει περάσει χρόνους επί χρόνων οδηγώντας τους αδαείς σαν και του λόγου μας στη ζούγκλα. Στο τέλος της φυσιολατρικής εισήγησης, η αμερικάνα μας φυλάει έκπληξη κι αμφίβολο ρεγάλο. Προτού ολοκληρώσει καν τη φράση της, πετάει από πάνω της τα ρούχα της και ρίχνεται με το μαγίο στα ολόμαυρα νερά του ποταμού Πακούγια. Καμ ον, ιτς σείφ, διαβεβαιώνει αρχίζοντας τις απλωτές. Οι υπόλοιποι την κοιτάζουν σαστισμένοι. Κάνα δυο τολμηροί ακολουθούν, μαζί και το αγαπημένο μου 'τουκάν', που σπεύδει να βουτήξει άφοβα από την ξύλινη αποβάθρα. 'Πρόσεχε μη μου βγεις ξεπουπουλιασμένος', κρώζω εγώ, μα ο Σ. το διασκεδάζει. Η αφεντιά μου ρίχνει κλεφτές ματιές μια στα κατάμαυρα νερά που μου θυμίζουν τσάι Κεϋλάνης, και μια στο ντόπιο παλικάρι που έχει ρίξει την πετονιά και καρτερικά περιμένει να σοδιάσει το πρώτο πιράνια. Όσπου να βγουν απ' την τσαγιέρα οι τολμηροί, το έχει πιάσει και καμαρωτά το επιδεικνύει. Ετούτο είναι το φοβερό και τρομερό πλάσμα? Δεν είναι μεγαλύτερο απ' την παλάμη του, ασημοπράσινο, προγναθικό, είναι η αλήθεια, με μια σειρά από μικρά, τριγωνικά και τροχισμένα δόντια, μα διόλου το καρχαριοειδές που είχα την εντύπωση πως θα 'βλεπα. Ας είναι, φτηνά τη γλιτώσαμε και σήμερα, ιαγουάροι και πιράνια σας ξεφύγαμε, ας απολαύσουμε τώρα το γεύμα.

Η ώρα κυλά με γευστική μακαριότητα κι έρχεται η στιγμή της αναχώρησης. Η επιστροφή θα είναι πλωτή, οι ξύλινες πιρόγες περιμένουν να μας γυρίσουν στο Ορεγιάνα. Αραδιασμένες δυο δυο, ενωμένες κάθετα με τέσσερις σανίδες, ένα είδος πρωτόγονου καταμαράν, στο πιο στενό του. Ο κύριος Μπόλα, ο σοκολατένιος οδηγός μας, παίρνει θέση, πίσω του ακριβώς κι εμείς, για να μπορούμε να θαυμάζουμε σ' όλη τη διάρκεια της διαδρομής το απιστεύτου κάλλους σώμα του με τις γραμμώσεις και τους μύες που κανένα γυμναστήριο ή συμπλήρωμα διατροφής δεν είναι ικανό να σμιλέψει. Στο Ορεγιάνα για ολιγόωρη ξεκούραση, κι όταν βραδιάζει, βγαίνουμε πάλι με τις βάρκες. Όπου δείτε κάτι να κοκκινίζει, πείτε το, μας εξηγούν, ψάχνουμε πλάσματα νυχτόβια. Δεν έχει νόημα έστω και να αποπειραθώ να περιγράψω τι συναισθήματα βιώσαμε τη νύχτα εκείνη. Παντού τριγύρω μας σκοτάδι βαθύ, η σιγαλιά απερίγραπτη, το γλυκό γλουγλούκισμα του νερού. Καϊμάνους δε βρήκαμε, τα πλάσματα κρατήθηκαν μακριά μας, όμως ακόμα με στοιχειώνει εκείνη η αίσθηση μιας εσχατιάς που όμοια της ακόμα μια φορά στο παρελθόν και μια στο μέλλον έμελλε να νιώσω.

Στη φαντασία των Δυτικών, τα στερεότυπα στήνουν χορό όποτε ακούγεται η φράση 'φυλές της ζούγκλας'. Στο νου μας έρχονται τσίτσιδοι ιθαγενείς που σέρνονται ύπουλα μέσα απ' τη βλάστηση,

που κραδαίνουν εργαλεία από τη Λίθινη Εποχή, κυνηγούν μονίμως το φαί τους, μπλέκονται σε ατελεύτητους, αιμοσταγείς πολέμους, συρρικνώνουν τα κρανία των εχθρών τους κι ενίοτε, τρέφονται από τις σάρκες τους. Η αλήθεια, όπως το φαντάζεστε, απέχει κάμποσο από τη φαντασία.

Ο εκουαδοριανός Αμαζόνιος είναι ελάχιστος, σε σύγκριση με τις αχανείς ζούγκλες της Βραζιλίας, μα κατοικείται από έξι βασικές εθνικές ομάδες. Πολυπληθέστεροι οι Κίτσουα, κι ύστερα οι Σουάρ, οι Ατσουάρ, οι Ουαρανί, οι Σιόνα-Σεκόγια κι οι Κοφάν. Παρά τις γερά ριζωμένες δυτικές πεποιθήσεις, οι περισσότερες φυλές του Αμαζονίου βασίζονται πióτερο στη γεωργία και τις καλλιέργειες, παρά στο άγριο κυνήγι. Οι Σιόνα-Σεκόγια και οι Κοφάν ζουν στις βόρειες περιοχές, εκεί που τώρα κάνει ανέμελο τα γαμήλια τσουλάτσα του το ζεύγος, κι είναι φυλές ημι-νομαδικές, πράγμα που σημαίνει πως κινούνται σε προκαθορισμένες περιοχές, εγκαταλείποντας τα παλιά εδάφη όταν εξαντλούνται, για να αναζητήσουν νέα και πιο πλούσια σε θηράματα. Η τακτική που ακολουθούν ονομάζεται 'slash and burn' στη γλώσσα των αγγλόφωνων ανθρωπολόγων, κι είναι η μέθοδος της αποχέρσωσης της γης για καλλιέργειες. Δυο τρία χρόνια αργότερα, όταν η γη εξαντλείται, εκείνοι την εγκαταλείπουν αφήνοντάς τη ανενόχλητη, να ξαναβρεί τη γονιμότητά της.

Οι Σιόνα-Σεκόγια δε γκρεμίζουν τα μεγάλα δέντρα, ιδιαίτερα τα καρποφόρα, ούτε και καίνε όση βλάστηση έχουν κόψει, παρά την αφήνουν να σαπίσει και να σκεπάσει την εκτεθειμένη γη. Παλιότερα οι ανθρωπολόγοι πίστευαν πως το κυνήγι και το ψάρεμα είναι οι βασικές συνήθειες, μα η αλήθεια είναι πως το μεγαλύτερο κομμάτι του διαιτολογίου τους βασίζεται σε άγριους καρπούς, μέλι, ρίζες και έντομα, κι είναι δουλειά των γυναικών να τα συλλέξουν. Όσο για την περιβόητη γύμνια τους, η αλήθεια είναι πως εκτός από τους ξετσίπωτους Ουαρανί, που το είχαν συνήθειο να κυκλοφοράνε ολόγυμνοι, στερεώνοντας τα πέη τους σε σπάγκους που περνούσανε γύρω απ' τη μέση τους, όλες οι υπόλοιπες φυλές ύφαιναν τα ρούχα τους, που αργότερα χρωμάτιζαν με φυτικές βαφές. Οι Σιόνα-Σεκόγια και οι Κοφάν, που μας ενδιαφέρουν επί του παρόντος, ύφαιναν μπλε και κόκκινα ελαφριά, μονοκόμματα φορέματα, τα cushmas, που έμοιαζαν με καμιζόλες και τους έφταναν μέχρι το γόνατο.

Τη μέρα που αποβιβαζόμαστε απ' τις πιρόγες μας στο Σάμπαλο, έτσι ντυμένοι είναι που μας υποδέχονται. Μπλε cushmas για τους άντρες, κόκκινα για τις γυναίκες, ολοκίτρινα για τα παιδιά. Μαλλιά κοντοκομμένα, κορακάτα, μύτες έντονες και γαμπές, τραχιά χαρακτηριστικά, σμιλεμένα πρόσωπα. Βαριά, απανωτά περιδέραια από καρπούς και κουκούτσια στολίζουν τους λαιμούς των γυναικών, αρμαθιές ολάκερες από καμπύλα, κιτρινωπά δόντια κρέμονται στο λαιμό των αντρών, που το δίχως άλλο έχουν αφήσει κάμποσους τάπιρους ή και τζάγκουαρ να τριγυρνάνε φαφούτिका στη ζούγκλα. Οι περισσότεροι φορούν πλεχτά, κίτρινα στεφάνια στο μέτωπο, και κάνα δυο, αναμφίβολα οι πιο σεβάσμιοι, έχουν περάσει ένα μακρύ κόκκινο φτερό παπαγάλου στη μύτη. Οι Κοφάν που θα γνωρίσουμε εμείς, ζουν στο Σάμπαλο, ένα μικρό νησί του Αγουαρίκο, που χωρίζεται από την όχθη από ένα μικρό κανάλι, όπου αφθονούν τα σαλάχια. Στο μικρό, πράσινο ξέφωτο ορθώνονται καμιά δεκαριά καλύβες που πατάνε σε πασσάλους. Θέλεις δε θέλεις δυο λεπτά να το διασχίσεις από τη μια άκρη ως την άλλη, μόλο που θα σου πάρει κοντά τρεις ώρες να κάνεις το γύρο του νησιού.

Την ολιγομελή ομάδα μας αναλαμβάνει ο Μπασίλιο, κι αυτός με φτερό κόκκινο στη μύτη, και μας ξεναγεί στα μυστικά του δάσους. Κοντά ένα χιλιόμετρο είναι η διαδρομή. Στη διάρκειά της, ο Μπασίλιο μας δείχνει φυτά και θάμνους και δέντρα ένα προς ένα, και μας εξηγεί τη χρησιμότητα του καθενός. Αυτή εδώ η κληματσίδα λέγεται 'σκορδόδεντρο', κι οι μύτες μας επιβεβαιώνουν το γιατί. Αν βράσεις το φλοιό του, λέει, κι ύστερα πεις το νερό ή χώσεις κατευθείαν τα κομμάτια στα ρουθούνια σου, θα γιατρευτείς απ' τα κρυώματα, τον πυρετό και τα ρευματικά πονάκια. Αυτό εδώ, προσέξτε μην πέσετε πάνω του, έχει φλοιό κατάφορτο από μυτερά και ύπουλα αγκάθια. Και τα μυρμήγκια που θα δείτε καταγής, μην τυχόν και τα αγγίξετε, τσιμπάνε δυνατά και καίνε, κι ύστερα ορμάνε όλα μαζί, συνεχίζει ο Μπασίλιο, και προσέχει μην πατήσσει με τις γυμνές πατούσες του τα ανελέητα, μικροσκοπικά όντα. Στο τέλος της φυσιολατρικής ξενάγησης ακολουθεί επίσκεψη στις αχυροκαλύβες, κι ύστερα επίδειξη με φυσοκάλαμα, που μας αφήνει με ανοιχτό το στόμα. Οι

γυναίκες επιδεικνύουν την πραμάτεια τους, φλογέρες φτιαγμένες από καλάμι, κολιέ και βραχιόλια από καρπούς. 'Chietzafríoröem, chieegaychu', ευχαριστούμε, γεια χαρά, προσπαθούμε να τραυλίσουμε στη γλώσσα τους, και επιστρέφουμε στο Φλοτέλ για γεύμα κι ύστερα για την τελευταία εξόρμηση στη ζούγκλα, όπου οι θεοί μας ευλογούν και έχουμε τη σπάνια ευκαιρία να αντικρίσουμε, έστω και φευγαλέα, τα ξακουστά ροδαλά δελφίνια του Αμαζονίου. Κι εν τέλει... Για ποιο λόγο ο σενιόρ Φρανσίσκο ντε Ορεγιάνα δεν έφτασε ποτέ στο Ελ Ντοράντο; Έχοντας ζήσει έστω κι ελάχιστα στην αχανή, πράσινη ερημιά αυτού του τόπου, εύκολα κανείς καταλαβαίνει το γιατί. Σας παραθέτω το απόσπασμα πάνω κάτω όπως το διάβασα:

'Από τη στιγμή που κατακτήθηκε το Κίτο, οι κονκισταδόρες γύρεψαν νέες περιπέτειες. Οι μύθοι που μιλούσαν για το Ελ Ντοράντο και το Κανέλος (τη γη της Κανέλας, που υποτίθεται πως βρισκόταν ανατολικά), έκαναν τον Φρανσίσκο Πισάρο να διορίσει τον αδερφό του, Γκονσάλο, αρχηγό μιας αποστολής που είχε σκοπό να ανακαλύψει αυτούς τους πλούσιους και θρυλικούς τόπους. Τα Χριστούγεννα του 1539, η ομάδα αναχώρησε από το Κίτο αποτελούμενη από 340 στρατιώτες, 4000 ινδιάνους, 150 άλογα, ένα κοπάδι λάμα, 4000 γουρούνια, 900 σκυλιά και άφθονες προμήθειες.

Αφού βγήκαν ζωντανοί από ένα σεισμό και μια επίθεση που δέχτηκαν από εχθρικούς ιθαγενείς, κατηφόρισαν την Κορδιλιέρα. Στο Ρίο Κόκα συναντήθηκαν με τον Φρανσίσκο ντε Ορεγιάνα, που είχε σταλεί από το Γκουαγιακίλ για να υπηρετήσει τον Γκονσάλο με το βαθμό του υπολοχαγού. Ανοίγοντας δρόμο ανάμεσα από την πυκνή, ελώδη βλάστηση κατά μήκος της όχθης, συναντήθηκαν με ένα τσούρμο γυμνών ινδιάνων. Για να τους τιμωρήσει επειδή δεν είχαν ακουστά το Ελ Ντοράντο, ο Γκονσάλο έδωσε εντολή να τους κάψουν ζωντανούς και τους έριξε στα σκυλιά για να τους κομματιάσουν.

Κάτω από ασταμάτητη βροχή, κι ύστερα από λίγους μήνες όπου τρέφονταν μόνο με ρίζες, καρπούς, χορτάρια και βατράχους, βρήκαν στο δρόμο τους κι άλλους ινδιάνους, που μιλούσαν για μια κατοικημένη πόλη, πλούσια στα όλα της αλλά κυρίως πλούσια σε χρυσάφι, μόλις δέκα μέρες περπάτημα από τη συμβολή των ποταμών Κόκα και Νάπο. Ένα φαρδύ πλεούμενο κατασκευάστηκε, και πενήντα στρατιώτες, υπό τις διαταγές του Ορεγιάνα, έφυγαν να βρουν την πόλη και να επιστρέψουν άρον άρον με φαγώσιμα –ήδη είχαν πεθάνει απ' την πείνα κοντά 2000 ινδιάνοι και κάμποσοι από τους Ισπανούς.

Δυο μήνες αργότερα, και χωρίς να 'χει νέα της ομάδας, ο Γκονσάλο αποφάσισε να κατευθυνθεί κι αυτός προς τη συμβολή, μα πόλη δεν υπήρχε. Οι Ινδιάνοι είχαν πει ψέματα για να γλιτώσουν το τομάρι τους. Στις αρχές Ιουνίου του 1542, οι ογδόντα Ισπανοί που είχαν απομείνει από την ομάδα του Γκονσάλο, μπήκαν τρεκλίζοντας στο Κίτο, 'γυμνοί και ξυπόλητοι'.

Την ίδια στιγμή, ο Ορεγιάνα βρισκόταν ήδη μια ήπειρο μακριά. Οι προμήθειες είχαν ήδη τελειώσει σαν έφτασαν στον προορισμό τους, κι η πείνα είχε αρχίσει. Να πλεύσουν κόντρα στο ρεύμα φάνταζε αδύνατο, και οι δυσκολίες που θα απαντούσαν έτσι και προσπαθούσαν να ανοίξουν δρόμο μέσα απ' τη ζούγκλα, εύκολα θα σκότωναν τους αδύναμους και εξαντλημένους άντρες. Έτσι, υπακούοντας στον ψίθυρο του πεπρωμένου, ο Ορεγιάνα συνέχισε να κατεβαίνει το ποτάμι.

Για εννέα μήνες η αποστολή παρασερνόταν απ' το ρεύμα, χωρίς ποτέ να ξέρει τι κρυβόταν πίσω από την επόμενη καμπή. Πρόχειροι, ξύλινοι σταυροί στήνονταν στο διάβα τους, τάχα διεκδικώντας στο όνομα του βασιλιά τους αυτά τα εδάφη που κανείς δεν είχε διάθεση να διεκδικήσει. Στο δρόμο τους συνάντησαν πολλές φυλές, άλλοι τους φίλευαν φαγώσιμα –γαλόπουλα, χελώνες, παπαγάλους, φρούτα –μαζί και χρυσαφένια ή ασημένια αντικείμενα, κι άλλοι τους ρίχνονταν με ακόντια και δηλητηριασμένα βέλη. Ο Ορεγιάνα δημιούργησε ένα αυτοσχέδιο λεξικό, κι από μια ινδιάνα αιχμάλωτη πληροφορήθηκε την παρουσία κι άλλων Ισπανών στην ενδοχώρα.

Τελικά, ο Ορεγιάνα κατόρθωσε να διαπλεύσει ολόκερο τον Αμαζόνιο στο μήκος του. Τον

Αύγουστο του 1542, κι αφού έφερε εις πέρας και μ' επιτυχία ένα από τα πλέον αμφίβολα και ριψοκίνδυνα ταξίδια της γνωστής ιστορίας, έφτασε κατάκοπος στο δέλτα του. Από εκεί βγήκε στον Ατλαντικό κι έβαλε πλώρη για το Κουμπάγουα, σε μικρή απόσταση από τα παράλια της Βενεζουέλας'.

Κι όσο για μας, που διόλου δεν είχαμε βάλει κατά νου να διαπλεύσουμε με τρόπο περιπετειώδη το ποτάμι...θα 'πρεπε να τα είχαμε μυριστεί από νωρίς τα σπόρκα, είναι αλήθεια, τόσες και άλλες τόσες κακοτοπιές τις είχαμε αποφύγει ως τα τότε, μα εμείς περνούσαμε μακάρια το τελευταίο βράδυ μας, χαζεύοντας και ρομαντζάροντας μελιστάλαχτα στην κουπαστή, ως επέτασσε ο μήνας που διανύαμε...Όταν το νιώσαμε το Φλοτέλ να σταματάει και να ρίχνει κάβους στα ζερβά, διόλου δε νοιαστήκαμε, καλά, σταμάτησε, σκεφτήκαμε, και δώσ' του οι φιλοσοφικές οι συζητήσεις στην κουβέρτα. Όταν μας πληροφόρησαν πως λειτουργούσε μόνο η μία μηχανή, αιτία ο ζαβολιάρικος κορμός που πήγε και σφηνώθηκε σε μέρη του πλοίου που καλά θα έκανε να αφήσει ανέγγιχτα, καλά, ξανάπαμε, συμβαίνουνε κι αυτά, και γυρίσαμε το κεφάλι από την άλλη (εγώ το γύρισα, δηλαδή, για να 'μαι ακριβοδίκαιη στην πληροφόρηση, αφού τα μηχανικά γρανάζια στο κεφάλι του αγαπημένου μου 'τουκάν' μπήκανε παρευθύς σε κίνηση, προτρέποντάς τον να κατέβει ως το αμπάρι για να θαυμάσει με τα μάτια του τον κύριο Μπόλα στο έργο της επισκευής).

Όταν μας ξεσηκώσανε μες στα βαθιά μεσάνυχτα, τρεις και τέταρτο, για την ακρίβεια, για να πάρουμε το δρόμο της επιστροφής, καμία ανησυχία εμείς, ε, βέβαια, σκεφτήκαμε, τόσος δρόμος μέχρι την Τσιρίτσα και το λεωφορείο...Στο ίδιο πνεύμα ρίχνουμε από πάνω μας τις βαθυπράσινες νιτσεράδες που μας δίνουνε, αποχαιρετούμε με πρώιμη νοσταλγία το Φλοτέλ και επιβιβαζόμαστε στη βάρκα. Ουδεμία έγνοια επίσης όταν οι ουρανοί ανοίγουν πάνω από τα κεφάλια μας κατά τις 4 που ξεκινάει η επιστροφή, κρεμώντας τριγύρω μας θολές κουρτίνες που δε σ' αφήνουνε να δεις πέρα από τη βρεγμένη μύτη σου...Άντε, μια κάποια έγνοια όταν διαπιστώνουμε πως το πλεούμενο φώτα δε διαθέτει, ή, εν πάση περιπτώσει, τίποτα που να μοιάζει έστω κι αμυδρά με προβολέα... Ένας από το πλήρωμα σκαρφλώνει στην πλώρη με ένα δυνατό φακό κι αυτό είναι όλο, κι η βάρκα αρχινάει να σκίζει τα νερά ανεβαίνοντας κόντρα στο ρεύμα.

Γύρω μας το σκοτάδι πήχτρα, το νερό σε απίστευτες ποσότητες να κατρακυλάει από τα ουράνια, εμείς να σουρώνουμε τις νιτσεράδες γύρω απ' τα μούτρα μας μπας και μείνει πόντος άβρεχτος, το παλικάρι με το φακό το χαβά του, η βάρκα το δικό της, η ζούγκλα, αυτή κι αν είναι, κάνα μισάωρο συνεχίζεται το τρελό ταξίδι στα νερά του Αγουαρίκο, μέχρι που...μια δυνατή σκουντιά, έτσι το αντιλαμβάνομαι, σαν κάποιος να 'χει σανιδώσει τα φρένα, κι όλοι βρισκόμαστε αγκαλιά και σε τρυφερά παρεδωσε με το κάθισμα του μπροστινού μας...

'Κε πάσα;' αναρωτιέται με τα λιγοστά, τσεβδά ισπανικά του ο Σ., 'ξέρω κι εγώ, ελ κόντορ;', απαντάει σε μια απόπειρα φτωχού χιούμορ η υποφαινόμενη, ατάραχη, μέχρι στιγμής, αν και εντάξει, οφείλει να παραδεχτεί πως τα ταξίδια της ξυπνούν το ακαταλόγιστο. Η απάντηση είναι προφανής: για πολλά μπορεί κανείς να επαινέσει τους ποταμούς της ζούγκλας, μα σίγουρα ένα από αυτά δεν είναι ο σταθερός τους χαρακτήρας. Βαθιοί σε σημεία, ρηχοί σε άλλα, με αμμώδεις κοίτες, το έχουνε συνήθειο να αλλάζουνε το βάθος τους καταπώς πάν' τα ρεύματα και οι αγέρηδες, και να που η βάρκα μας έχει κολλήσει με τη μούρη στο ρηχό, το αμμουδερό το πλάτωμα, και δεν εννοεί μήτε ρούπι να κουνήσει. Θαύμα, αυτό σημαίνει την εκάτσαμε τη βάρκα, άντε να δούμε πώς θα ξεκολλήσουμε. Αμάθητοι σε τέτοιες περιπέτειες, οι νεόκοποι Αγκίρε κοιταζόμαστε ανήσυχοι.

Για σηκωθείτε, προστάζει ο καπετάνιος, κι αρχινήστε να κουνιέστε. Ντερέτσα-εσκιέρδα, δεξιό-αριστερά, με όλο σας το βάρος και χωρίς τσιριμόνιες, να το κάνουμε, γιατί όχι, συμμορφωνόμαστε εμείς, κι ακολουθεί η πλέον σουρεάλ σκηνή που γνώρισε ποτέ του το ποτάμι: μες στο σκοτάδι πήχτρα που αναφέραμε πιο πριν, κι ενώ οι θεοί συνεχίζουν να μας λούζουν γενναιόδωρα με τα μπουγέλα, ένα τσούρμο γινωμένα και δυτικοθρεμμένα, βαθυπράσινα αβοκάντο λικνίζονται αυτιστικά και με δύναμη δεξιά αριστερά, στο ρυθμό που προστάζει στα ισπανικά ο καπιτάν τους. Το αυτοσχέδιο εκκρεμές διαρκεί κάνα μισάωρο, στη διάρκεια του οποίου το πλήρωμα δοκιμάζει

όλες τις πιθανές και τις απίθανες λύσεις. Δυο τρεις από το πλήρωμα πηδάνε μέσα στα νερά κι αρχίζουν να σπρώχνουνε και να τραβάνε, αψηφώντας βροχή, καϊμάνους, ηλεκτρικά χέλια και ανακόντες. Κι ενώ εγώ εξετάζω στα σοβαρά το ενδεχόμενο να τους τραβήξουμε στη βάρκα εσπευσμένα και καμιά δεκαριά κιλά ελαφρύτερους τον καθένα τους, το θαύμα γίνεται και το πλεούμενο αποσπάται από τη φορτική ξέρα.

Στο σύνολό του, το πλωτό σκέλος της επιστροφής διαρκεί απόφικες πέντε ώρες. Φτάνουμε στην Τσιρίτσα, ανεβαίνουμε στο λεωφορείο κι αρχίζει ο αγώνας δρόμου για το Λάγο Άγριο και την πτήση μας, για να πληροφορηθούμε, άμα τη αφίξη μας στο αεροδρόμιο, πως το αεροπλάνο μας ακόμα να απογειωθεί από το Κίτο. Με ηρεμία οι διαδικασίες εφεξής, φωτογραφίζουμε και την πινακίδα με τη λοξή κόκκινη γραμμή που απαγορεύει κουμπούρες και χατζάρους στο αεροσκάφος, τι φυσικότερο άλλωστε, εδώ που βρισκόμαστε, η απογείωση κυλάει ομαλά, το ίδιο κι η προσγείωση, με πούλμαν ως το Αλστονγια να απιθώσουμε τα μπαγκάζια μας, κι ύστερα βόλτα στην αβενίδα Αμαζόνιας και γλυκιά κατάληξη στον παλιό μας γνώριμο, Λας Ρέδες κι απόψε, προτού ξημερώσει και πάρουμε το δρόμο για τις Άνδεις.

Δεύτερο Ετάπ: Άνδεις (ή, αλλιώς, 'Τι έγινε και 'καρβούνιασε' το στρούντελ της σκληρόκαρδης φροϊλάιν Βίτζελ;')

'Πράξη Πρώτη

Σκηνή πρώτη: εσωτερικό ενός τυπικού βερολινέζικου σπιτιού στις αρχές του 19ου αιώνα. Ένας καφετής, ταλαιπωρημένος ταξιδιωτικός σάκος κείται ριγμένος στην είσοδο του σαλονιού, πλάι στο κομό με τις κιτρινισμένες φωτογραφίες και ένα ξεραμένο μπουκέτο από μη-με-λησμόνει. Εσωτερικό σαλονιού χαρακτηριστικό, με κεντητά σεμέν σε καναπέ και πολυθρόνες. Δύο άνθρωποι στέκονται βιζαβί και κοιτάζονται αμίλητοι. Εκείνη, η φροϊλάιν Πολίν Βίτζελ, καλοκάμωτη κι ευγενής, αλλά κακότυχη στις επιλογές της. Εκείνος, ο φυσιοδίφης και εξερευνητής Αλεξάντερ φον Χούμπολτ, άρτι αφιχθείς από τις πολυτεείς περιπλανήσεις του ανά τη νότιο Αμερική.

Πολίν (ενώ ένα δάκρυ ετοιμάζεται να κυλήσει στις βελούδινες παρειές της): Ήρθες, λοιπόν! Κι ενώ σε είχαμε όλοι για χαμένο!

Αλεξάντερ (απολογητικά): Ήρθα, καρδούλα μου! Για σένα και μόνο για σένα άφησα λειψή την έρευνα και γύρισα στην αγκαλιά σου!

Πολίν (με αμφιβολία): Για ποια έρευνα μιλάς, Αλέξανδρε; 'Έρευνα' λες εσύ τα θηλυκά με τις φαριές περιφέρειες, τα κωνικά στήθη και τη φλόγα στα σωθικά τους; Ηφαίστεια τις περιέγραφες, στις επιστολές σου...

Αλεξάντερ (με έμφαση): Μα ηφαίστεια ήτανε, μάνιε λίμπε! Στην Κορδιλιέρα περιπλανήθηκα, σε ηφαίστεια αναρριχήθηκα, χωρίς κανένα ορειβατικό εξοπλισμό, χωρίς σχοινιά, γάντζους και οξυγόνα. Πεζός διένυσα πάνω από 9500 χιλιόμετρα, με τα πόδια, με άλογα και με κανό, κι ήμουν απ' τους πρώτους που σκαρφάλωσαν σε όλα τα ηφαίστεια γύρω απ' το Κίτο! Στα 5.800 έφτασα, στον αραιό αέρα, μα γύρισα για σένα, μαυρομάτα μου!

Πολίν (ξανά βουρκωμένη): Ηφαίστεια, ξηφαίστεια, τόσα χρόνια μακριά μου, λυπάμαι, Αλέξανδρε, θα βρεις κλειστή την πόρτα της καρδιάς μου...

Ακολουθεί σιωπή. Ο άντρας στέκει βουβός με γουρλωμένα μάτια, ενώ ένα ανάριο, μαυρουλό συννεφάκι κάνει την εμφάνισή του από την πόρτα όπου θα πρέπει να βρίσκεται η κουζίνα. Η φροϊλάιν Βίτζελ σφουγγίζει τις παλάμες στην ατσαλάκωτη, λευκή ποδιά με τα κεντήματα, ώσπου αναφωνεί:

Πολίν (με τρόμο): Μάιν Γκοτ, μου καίγεται το στρούντελ!

Και τρέχει αλλόφρων προς την κουζίνα.

Ο άντρας στέκει δύσπιστος. Κάνει μεταβολή, αρπάζει τον ταξιδιωτικό σάκο του και ανοίγει την πόρτα μονολογώντας:

Αλεξάντερ (αποφασιστικά): Από τόσο ψυχρή υποδοχή, κάλλιο η παγωμένη Σιβηρία!

Βγαίνει. Σιωπή.

Exit.

Αυλαία.'

Δεν είμαστε σίγουροι αν έτσι ακριβώς ήταν που εκτυλίχτηκε η σκηνή ανάμεσα στον γερμανό εξερευνητή και την καλή του, αφού δε γνωρίζουμε καν αν η κακότροπη φροϊλάιν ήταν ή όχι μαυρομάτα, κι είναι αλήθεια πως η συνάντησή τους έγινε μάλλον στο Παρίσι. Το μόνο, πιστοποιημένο γεγονός είναι πως κάποιο στρούντελ όντως ξεροπήθηκε εκείνο το πρωινό του 1804 κάπου στο Βερολίνο. Όσο για τον φον Χούμπολτ, τον άνθρωπο που αφιέρωσε τη ζωή του στις εξερευνήσεις, στη νότιο Αμερική και εν πολλοίς στο Εκουαδόρ, κι επέστρεψε στη γενέτειρα φορτωμένος πληροφορίες, συλλογές νέων φυτών, προσδιορισμούς γεωγραφικών πλατών και μηκών, μετρήσεις των συνισταμένων του μαγνητικού πεδίου της Γης, παρατηρήσεις θερμοκρασιών και βαρομετρικής πίεσης, αλλά και στατιστικά δεδομένα, η αλήθεια είναι πως τα κατάφερε πολύ καλύτερα ως επιστήμων παρά ως εραστής, γι αυτό και κατέληξε να περάσει το υπόλοιπο του βίου του μαγκούφης και μόνος. Μπορεί να υπήρξε η 'μεγαλύτερη μορφή της κλασικής περιόδου της φυσικής γεωγραφίας και βιογεωγραφίας', μπορεί να συγκέντρωσε στοιχεία που βοήθησαν στη θεμελίωση της επιστήμης της συγκριτικής κλιματολογίας, και τα συμπεράσματά του για το ρόλο που παίζουν οι ηφαιστειακές εκρήξεις και οι διεργασίες τους να φώτισαν τις απορίες για την εξέλιξη του στερεού φλοιού της γης, σ' όλα αυτά κανείς δεν αντιλέγει, πώς τα κατάφερε όμως, κι ο άνθρωπος αυτός, που λάτρεψε όσο κανείς τα φλογερά ηφαίστεια των Άνδεων, κατέληξε να δώσει το όνομά του μονάχα σ' ένα ψυχρό και άραχνο, θαλάσσιο ρεύμα που γεννιέται στην Ανταρκτική, όπως και σ' ένα, μοναδικό, κανείς δε διαφωνεί, αλλά ουδόλως εντυπωσιακό, είδος πιγκουίνου, ε, αυτό πια κανείς δεν ξέρει να το πει.....

Εν πάση περιπτώσει, το Ζεύγος διόλου δε χάλαγε τη ζαχαρένια του με τα προσωπικά βατερλώ του ακούραστου περιηγητή. Αυτό που είχε κατά νου, εκείνο το και πάλι ανέφελο πρωινό του Ιουλίου, ήταν να ακολουθήσει την οδό που ο φον Χούμπολτ είχε βαφτίσει 'Λεωφόρο των Ηφαιστείων', κατά μήκος των εκουαδοριανών Άνδεων. Πιντσίντσα, ακριβώς πάνω απ' τα κεφάλια μας, Κοτοπάξι, το περισσότερο γνωστό μα και ενεργό, Τσιμποράτσο, ανενεργό μα η ψηλότερη κορυφή της χώρας, Ιμπαμπούρα, σιωπηλό εδώ και 140 αιώνες, μα ακόμα υπολογίσιμο, Αντισάνα, μια από τις δυσκολότερες τεχνικά διαδρομές για ορειβάτες, Ρεβενταδόρ, που δεν το 'χει σε τίποτα να ξερνάει στάχτες, Σανγκάι, το νοτιότερο και πιο κακιωμένο, κι άλλα πολλά, σχωράτε με αν κάποιο το ξεχάσω.

Έγερση έξι το πρωί, πού καιρός για πρωινό, και δρόμο με το τρόλεϊ για Τέρμιναλ Τερέστρε. Έτσι ξεκινάει η βδομάδα που θα διανυθεί σε λεωφορεία και σε τρένα, κατά μήκος της ραχοκοκαλιάς των Άνδεων, από πόλη σε πόλη κι από χωριό σε χωριό, πάντα με δημόσια συγκοινωνία, άλλοτε μέσα κι άλλοτε πάνω από το μέσο μετακίνησης, μια εβδομάδα ευλογημένη για τον Σ., που επιτέλους

Απειρους χαρακτηρισμούς μπορεί κανείς να δώσει για τα τροχοφόρα στο Εκουαδόρ, μα αδιάφορα αδύνατο να τα χαρακτηρίσει. Βήχουν, ξεροβήχουν, τραμπαλίζονται, τραντάζονται, γέρνουν, κλωτσάνε, και κάθε τόσο, τι ευτυχία για τον Σ., χαλάνε και κλατάρουνε και το καπό ανοίγει, όλοι κάτω, άντε ξανά, κι ο Σ. κρεμασμένος πάνω από τη μηχανή, να συνεννοείται άπταιστα στη νοηματική με τον οδηγό, να καταλαβαίνονται κίολας, κι άντε ξανά όλοι επάνω κι ο δρόμος, πάντα δύσκολος, πώς τα καταφέρνουν οι δρόμοι σ' αυτή τη χώρα και κρατιούνται τόσο καλά σε τόσο άσχημη κατάσταση, όλο λακούβες, χώμα, με φρεάτια ανοιχτά και φιλόξενα, στροφιλίκια απερίγραπτα κι όλο εξογκώματα, μανούβρες, και ποτέ τα φρένα ή το γκάζι τη στιγμή που ο δυτικοθρεμμένος νους θεωρεί πως είναι απαραίτητα....

Τέλος πάντων, άλλο θέμα, το ζήτημα είναι πως εμείς έχουμε ήδη ξεκινήσει για τα βόρεια πάνω στη ραχοκοκαλιά των Άνδεων, μόνο που εδώ πρέπει να πούμε πως καθόλου δε μοιάζει όλο αυτό με ραχοκοκαλιά, εσφαλμένη η κυρίαρχη αντίληψη, αν θέλεις σώνει και καλά να την παρομοιάσεις με αντικείμενο, τότε, ναι, πιότερο θα 'μοιάζε με σκάλα, αριστερά η δυτική Κορδιλιέρα, δεξιά η ανατολική, να οι πλευρές της σκάλας με τα ενδιάμεσα βουνά για σκαλοπάτια, κι ανάμεσα, στα αψηλά υψόμετρα των δυο και των τριών χιλιάδων, πλατιές κοιλάδες με εύφορο, ηφαιστειακό χώμα. Δύομιση ώρες αργότερα και 95 χιλιόμετρα πιο βόρεια, κι ενώ ο οδηγός μας οδηγεί με το ένα μάτι κάπου καρφωμένο ανάμεσα από τα χιλιάδες χαϊμαλιά που στολίζουν το παρμπρίζ, και το άλλο πλάγια και πίσω δεξιά, στυλωμένο στη φωτογραφική που κρέμεται από το λαιμό του Σ., (ώσπου δεν κρατιέται και τη στιγμή που ο Σ. βγάζει απ' την τσάντα έναν ευρυγώνιο να με το συμπάθειο για να χωρέσει τα βουνά που ξανοίγονται παντού ολόγυρα, ρωτάει, 'ρεπορτέρο;', και του κλείνει με νόημα το μάτι, αυτό το μάτι, δηλαδή, που υποτίθεται πως παρακολουθεί άγρυπνα και με εμβριθεία το δρόμο), φτάνουμε στο Οταβάλο που απλώνεται περήφανο ανάμεσα από δυο, τι άλλο, ηφαίστεια. Μέρα Κυριακή, μέρα παζαριού, το μεγαλύτερο στην περιοχή, γι αυτό και διαλέξαμε να 'ρθούμε σήμερα, και πέφτουμε ακριβώς πάνω στη φούντωσή του. Γρήγορα ένα δωμάτιο, να μια πανσιόν λίγο πιο πίσω, ρωτάμε, μας κάνει, τι απαιτήσεις να 'χουμε, οι σιδεριές στα παράθυρα κάτι θα πρέπει να σημαίνουν, δε μπορεί, σκασίλα μας, μια χαρά μας πέφτει το δωμάτιο, αποθέτουμε μπαγκάζια και ξεχννόμαστε στους δρόμους.

Τι χρώματα, τι πανδαισία, τι λαός! Οι Ίντιος σε όλο τους το μεγαλείο παζαρεύουν και απλώνουν τιςπραμάτειες τους στα πεζοδρόμια και καταμεσής των δρόμων. Τι 'ναι τούτοι, μια κοινιά,

ομορφόσογα όλοι τους, άντρες γυναίκες με ολόμαυρα, κορακάτα μαλλιά, μακριά ως τη μέση, χτενισμένα πίσω σε πλεξούδα, οι άντρες με ολόασπρα, πώς το καταφέρνουν, παντελόνια, μπλε σκούρο πόντσο από πάνω, μαύρα καπέλα, οι γυναίκες με μακριές, μπλε σκούρες φούστες, ολόλευκες μπλούζες με φουφούλες στα μανίκια, κεντήματα στο στήθος και τα μπράτσα, σειρές ολόκληρες από κολιέ που τους κρύβουν το λαιμό, κούκλοι και κούκλες όλοι τους, αρχοντικοί κι απόμακροι, λιγομίλητοι κι εξυπηρετικοί μονάχα όταν κι όπου πρέπει.

Περνάμε ώρες στο πολύχρωμο παζάρι. Σ' αυτό το δρόμο φρούτα και λαχανικά, παντού ζαρζαβατικά και βουνά από ανανάδες που κυλάν' πάνω στο χώμα, πράσινες μπανάνες, κίτρινες, καρπουζόφετες ολοκόκκινες πάνω στους πάγκους, ένας λόφος από ροζ παγωτό που στολίζεται από ανάποδα χωνάκια, χυμοί, χυμοί, πράσινοι, άσπροι, πορτοκαλιοί, βαθυκόκκινοι, γυάλες ολόκληρες γεμάτες χυμούς που περιμένουν να γεμίσουν τα ποτήρια, δυο τρεις κυράδες καθισμένες ανακούρκουδα μπροστά από μια λινάτσα με όσπρια, γελαστά παιδιά, κρέατα κρεμασμένα στα τσιγκέλια, σκυλιά ευερέθιστα που φίλοι δεν πιάνονται που να χτυπιέσαι, και χαλιά, παντού χαλιά, πρωτότυπα χαλιά, φτενά, πολύχρωμα, μικρά, μεγάλα, αχ, πώς τα φαντάζομαι στον τοίχο μου, υφάντρες διάσημες οι Οταβαλένιες και οι τιμές τους, ούτε του παπά να μην το πεις, τζάμπα, δεν κρατιέμαι, παίρνω δυο, το ένα πιο μικρό, για να το κορνιζάρω.

Τόσες ώρες περπάτημα, μεσημέριασε, πεινάσαμε, μπροστά από το Ελ Ίντιο σταματάμε και χαζεύουμε τις μαρμίτες. Οι μυρωδιές απείρως γαργαλιστικές, πώς λέγονται δεν ξέρω, ούτε τι είναι, ο Σ. πειραματίζεται με ένα βραστό, εγώ παίρνω κάτι που μοιάζει με φιλέτο αλλά με ένα αυγό μάτι από πάνω, εξαίρετο το φαγητό αποδεικνύεται, αλλά το κλου είναι η κομπανία με τους ίντιος που μας σιγοντάρουν όσο τρώμε. Τι γλύκα αυτή η μουσική, έξι τα παλικάρια, μαυρομάλλικα, ψηλά, με κιθάρες και πνευστά, έχω ολόκληρη λίστα με ονόματα αλλά ποιο είναι ποιο δεν ξέρω, ελπίζω πάντως πως οι quepas, τα μικρά φλάουτα με τις έξι τρύπες για τα δάχτυλα και τη μια για τον αντίχειρα, είναι πια από καλάμι κι όχι από πόδι κόνδورا, όπως φτιάχνονταν την εποχή που τα τεράστια πτηνά αφθονούσαν πάνω από τις Άνδεις. Όπως και να 'χει, με χορτάτο στομάχι κι αυτιά, σηκώνόμαστε να βρούμε το άλλο, το όχι τόσο κεντρικό παζάρι, το δύσοσμο και ρυπαρό παζάρι με τα ζώα, λίγο πιο έξω απ' την πόλη, γουρούνια και γελάδια και άλογα, τον αληθινό κι ολοζώντανο ομφαλό αυτής της πόλης, μακριά από φωτογραφικές μηχανές και τουρίστες. Αλίμονο, αργήσαμε, μονάχα οι σβουνιές κι οι καβαλίνες μαρτυράνε το παιχνίδι που παίχτηκε εδώ λίγο νωρίτερα, η βόλτα πανέμορφη, όμως, ευκαιρία για τους πίσω δρόμους, τους παρατημένους κι ανέγγιχτους. Ολιγόωρη ξεκούραση στην πανσιόν, έπειτα βραδινή βολτίτσα, ένα όμορφο μαγαζάκι, μπαραάκι θα ήταν το ανάλογό του στην πατρίδα, βολευτόμαστε σταυροπόδι στις φαρδιές μαξιλάρες και τα χαμηλά τραπεζάκια κι απολαμβάνουμε τη θερβέθα μας με τον γλυκό ήχο του φλάουτου να χαϊδεύει τ' αυτιά μας.

Ακόμα πιο πρωί, έξι τα χαράματα, λεωφορείο πίσω για το Κίτο. Πρωινό στο σταθμό, σε μαγαζί αμφιβόλου καθαριότητας, κι ύστερα επόμενο λεωφορείο για Ριομπάμπα. Και πάλι ακολουθούμε την Παναμερικάνα, αυτή τη φορά νότια του Κίτο. 'Αμπάτο, Αμπάτο, Αμπάααααααααα!', γκαρίζει ο αυτόχειρας εισπράκτορας και το λεωφορείο ξεχύνεται σε μια τρελή κούρσα τεσσάρων ολόκληρων ωρών μέσω Αμπάτο, φυσικά, στα όρια των μηχανικών μερών του και με αλλαγή φίλτρου πετρελαίου, υπό την άγρυπνη επίτευση του Σ., κάπου στη μέση της διαδρομής.

Δύο το μεσημέρι άφιξη στη Ριομπάμπα, τακτοποίηση στο ξενοδοχείο με το ελληνοπρεπέστατο, τρέχα γύρευε γιατί, όνομα, Zeus, κι ύστερα τσουπ γι ακόμα μια βολτίτσα, του απομεσήμερου, στην όμορφη πόλη που ορθώνεται κουκλίστικη και αποικιακή, ολοζώντανη κι ολοκαίνουργια μετά το σεισμό του 1797 που την ισοπέδωσε, επιβλητική, αργοκίνητη και ήσυχη –εκτός κι αν τύχεις σε παζάρι. Ανηφορίζουμε μέχρι το λόφο κι αγναντεύουμε, τι άλλο, ένα ηφαίστειο. Όλος ο κόσμος τσάρκα μες στο πάρκο, παιδιά, σκυλιά, μα με ένα χρώμα εξωτικό, οι μεγάλοι να ρουφάνε με τα καλαμάκια από καρύδες, οι μικροί να τρώνε τσιπς μπανάνας και μαλλί της γριάς, ένα μικρό τρενάκι για τα πιτσιρίκια, οι παππούδες αραχτοί με τα καπελάκια τους πάνω στα πέτρινα παγκάκια, να παίζουν bocce, ξέρετε, εκείνο το παιχνίδι με τις μικρές μπαλίτσες στο χώμα που κάθε τόσα λεπτά

κάποιος σηκώνεται και ρίχνει συρτά μια άλλη μπαλίτσα που πάει να βρει τις προηγούμενες που κάποιος άλλος έχει ρίξει από ώρα, κι ύστερα όλοι μετράνε πόσο κοντά ή πόσο μακριά βρίσκεται η μια από την άλλη, και κάτι σημειώνουνε στα μπλοκάκια τους, τους πόντους, φαντάζομαι, αλλά μπορεί και τα στοιχήματα, κι όλοι μοιάζουνε εντελώς μα εντελώς απορροφημένοι από τη συναρπαστική παρτίδα και παρακολουθούνε με προσήλωση, ώσπου περνάνε άλλα πέντε λεπτά και κάποιος άλλος σηκώνεται και ξανά τα ίδια, 'δεν την αντέχω τόση συγκίνηση', λέω στον Σ. κι απομακρυνόμαστε για να καθίσουμε σ' ένα πεζούλι και να χαζέψουμε τα ροδαλά συννεφάκια που έχουν αρχίσει και πυκνώνουνε πάνω από, τι άλλο, το ηφαίστειο...

Ο ήλιος που ανατέλλει δειλά και συνεσταλμένα πίσω από το Τσιμποράτσο των εξήμιση χιλιάδων μέτρων, βρίσκει εμάς, κατά τα καθιερωμένα μας, θρονιασμένους πρώτο τραπέζι πίστα πίσω και δεξιά από τον οδηγό, και τον εισπράκτορα, κρεμασμένο κατά το προσφιλές του συνήθειο από την πόρτα, να υποδέχεται τη μέρα όμοιος με ξελαρυγγιασμένο βραχνοκόκορα. Αλαουσί, Αλαουσί, Αλαουσίuuu!, ξεκινά, μα ετούτη τη φορά ακολουθεί πρωτάκουστη πρωτοτυπία: Ναρίς ντελ Ντιάμπλοoooooooo!, συνεχίζει, πράγμα που μας επιβεβαιώνει πως βρισκόμαστε στο σωστό όχημα.

Δυο ώρες κρατά η διαδρομή, και στις εννιά πατάμε ήδη το ταπεινό χώμα αυτής της πόλης που κάποτε γνώρισε μεγάλες δόξες ως ορεινό θέρετρο για τους κατοίκους του Γκουαγιακίλ, οι οποίοι αργότερα προτίμησαν την εντυπωσιακή Κουένκα και άφησαν στη μοίρα του το Αλαουσί, που τώρα αποπνέει έναν προκλητικό αέρα παρακμής μα διόλου δε σκοτίζεται για όλη αυτή την εγκατάλειψη, κι αυτό γιατί: α) έχει το ολόδικό του παζάρι που γίνεται κάθε Κυριακή κι είναι ευκαιρία για μάζωξη για τους indigenas του Τσιμποράτσο και του Κανιάρ και β) γιατί από το Αλαουσί είναι που οι περισσότεροι ταξιδιώτες επιβιβάζονται στο Περίφημο Τρένο.

Το Περίφημο Τρένο. Το Διάσημο. Το Δυσκολότερο. Το Εντυπωσιακότερο. Το Επικίνδυνο. Όπως και να το πεις, το τρένο του Αλαουσί κρατάει τα σκήπτρα της πλέον must-see-and-do διαδρομής σε ράγες. Η κατασκευή του ξεκίνησε μεγαλόπνοα, κι είχε σκοπό να ενώσει το Κίτο με το Γκουαγιακίλ και τα παράλια. Χρόνια τράβηξε το έργο, πάμπολλες ζωές χάθηκαν όπως γίνεται πάντα με τα εκ πρώτης όψεως ακατόρθωτα επιτεύγματα, εν τέλει, το 1899, με βάγια και κλάδους, γίνεται το πρώτο δρομολόγιο. Δεν ξέρω για πόσο καιρό συνέχισε να λειτουργεί σ' όλο το μήκος του, ένεκα οι πλημμύρες, οι κατολισθήσεις, οι σεισμοί και τα αποδέλοιπα καλά των Άνδεων και της φτώχειας, την εποχή πάντως που το Ζεύγος στέκεται ζαλωμένο στην αποβάθρα του Αλαουσί, σε υψόμετρο 2.356 μέτρων από τη θάλασσα, το τρένο ζει και βασιλεύει, τουλάχιστον για το κομμάτι της διαδρομής που μας ενδιαφέρει, και δεν αργεί να κάνει τη μεγαλόπρεπη εμφάνισή του. Κατ' αρχήν, περνάει μέσα από την πόλη, σε δρόμους που ουδόλως θα τους έλεγες φαρδιούς ή απλόχωρους. Πλησιάζει σφυρίζοντας κι ο πρωινός ήλιος το κάνει κι αστράφτει, τουλάχιστον τη μηχανή μπροστά, κι όχι τα ξύλινα βαγόνια.

Το βλέπουμε να σκάει μύτη και πλησιάζουμε κι άλλο τις ράγες, εμείς και κάποιες δεκάδες, εξίσου βαριά ζαλωμένοι τουρίστες, που σίγουρα, όπως κι εμείς, δεν έχουνε σώας τας φρένας. Παίρνουμε θέση, ετοιμαζόμαστε, το τρένο πλησιάζει, κόβει ταχύτητα, πλησιάζει κι άλλο... και μας προσπερνάει. Για λίγα δευτερόλεπτα μένουμε να χάσουμε, ύστερα ο Σ. και το τσούρμο παίρνουν την απόφαση και πηδάνε πάνω εν κινήσει. Με θηλυκά και ως εκ τούτου μειωμένα αντανakλαστικά, ξεμένω πίσω. Τρέχα, Rosa, τρέχα!, φωνάζει ο Σ. και σπεύδω να υπακούσω. Αρπάζομαι με το ένα χέρι από το κάγκελο και τρέχω παράλληλα με το τρένο. Πήδα, Rosa, πήδα!, ξαναφωνάζει ο καλός μου που έχει σκαρφαλώσει ήδη στην οροφή, αφού πόντος ελεύθερος δεν υπάρχει να σταθεί πιο κάτω. Ή ταν ή επί τας, τώρα ή ποτέ, προφταίνω να συλλογιστώ, κι ως ταλαίπωρος Μπάστερ Κήτον σε βουβή κωμωδία, δίνω ένα σάλτο (εμένα πάντως έτσι μου φάνηκε) και καταφέρνω να κρεμαστώ από το κάγκελο. Πέντε έξι χέρια πέφτουνε από πάνω, με τραβάνε και καταφέρνω να αναρριχηθώ στην οροφή. Θαύμα, πάει κι αυτό, το ξεπετάξαμε. Απιθώνω πρώτα το σακίδιο κι ύστερα τα μαλακά μου μέρη στον αυλακωτό τσίγκο που παίζει ρόλο οροφής, το τρένο συνεχίζει να πηγαίνει, κόβει κι άλλο... και σταματάει. Οι μισοί επίδοξοι επιβάτες έχουν ήδη σκαρφαλώσει πάνω κάτω όπως εμείς, οι υπόλοιποι μισοί, καλύτερα ενημερωμένοι, επιβιβάζονται τώρα με την ησυχία τους. Μάλιστα.... τόσο θεαματικό ρεσάλτο δεν κάνανε, όμως, λέω μόνη μου και παρηγοριέμαι.

Από τα ψηλά, έχεις μια παντελώς άλλη αντίληψη των πραγμάτων, βλέπεις τα πράγματα από γωνίες που υπό φυσιολογικές συνθήκες θα σου ήταν αθέατες. Σε κάποια σημεία, αν τεντώσεις όσο παίρνει το χέρι σου, θ' αγγίξεις το υπόστεγο του σταθμού και των διπλανών κτιρίων. Η οροφή έχει γεμίσει απ' άκρη σ' άκρη, απλώνουμε τα πόδια μας κι από τους αστραγάλους και πιο κάτω περισσεύουμε στον αέρα. Προστατευτικό στήθαίό δεν υπάρχει, εννοείται, πού τέτοιες πολυτέλειες. Μια παρέα Γάλλων πλησιάζει, σπρώχνοντας ένα αναπηρικό καροτσάκι. Είναι ένα νέο παιδί, καμιά εικοσιπενταριά χρόνων. Περιμένω να τον δω να μπαίνει στο βαγόνι, όπως κάνουν οι ντόπιοι που μας κοιτάνε χασκογελώντας, μα μένω εμβρόντητη. Οι φίλοι του τον σηκώνουν στα χέρια και πολύ προσεκτικά, πολύ τρυφερά, τον ανεβάζουνε στην οροφή μαζί μας... Το παλικάρι λάμπει ολόκληρο, τέτοιο χαμόγελο ευτυχίας σπάνια να δεις. Βουρκώνω...

Κοντά μια ώρα κρατάει το φόρτωμα. Η πιτσιρικάριά της περιοχής στα ένδοξά της, τα μελαψά αγοράκια, είναι δεν είναι δέκα χρόνων, αναρριχώνται από παντού για να πουλήσουνε στους ξένους τηνπραμάτεια τους. Στο τέλος σκαρφαλώνει κι ο εισπράκτορας παύλα ελεγκτής. Μας ελέγχει τα εισιτήρια, κι είμαστε έτοιμοι να ξεκινήσουμε.

Τι συναίσθημα κι αυτό! Η αμαξοστοιχία ξεκινάει, μ' εμάς στο ύψος του πρώτου ορόφου. Περνάμε σε ελάχιστη απόσταση από τα κτίρια και ρίχνουμε κλεφτές ματιές απ' τα παράθυρα. Βγαίνουμε απ' την πόλη και η κατάβαση αρχίζει.

Η διαδρομή που θα ακολουθήσουμε λέγεται Nariz del Diablo, τουτέστιν, μύτη του διαβόλου. Φανταστείτε μια μύτη. Τεράστια, όμως, μυτόγκα, κάθετη και αδιάβατη στις δυο πλευρές, ύψους 300 μέτρων, όλο πέτρα και χαράδρες. Αυτή τη μύτη πάμε να διασχίσουμε, κι αυτή ήταν που στάθηκε το μεγαλύτερο εμπόδιο στην κατασκευή του έργου. Διασχίζουμε φαράγγια, πάμε παράλληλα με ένα ποτάμι, ανεβαίνουμε, κατεβαίνουμε, σύρριζα στο γκρεμό και με τους αστραγάλους ακόμα έξω από το τρένο. Το ύψος φοβήσιμο, οι στενές ράγες ακόμα περισσότερες. Τόσο απότομες είναι οι πλαγιές, που δεν υπάρχει χώρος για στροφές. Το τρένο κατεβαίνει με αλλεπάλληλα ζιγκζάγκ, ωωωωπ, κατηφορίζουμε προς τα δεξιά, φτάνουμε στο τέρμα, κι απλά, ωωωωππ, κυλάμε προς τα αριστερά, και πάει λέγοντας. Απλή μέθοδος, απλούστατη, το αυγό του Κολόμβου, κι έτσι, ντερέτσα-εσκιέρδα γι' ακόμα μια φορά, κατεβαίνουμε τη μύτη ως την πεδιάδα.

Πάνω που ανασαίνουμε, νέες περιπέτειες. Βλέπω τον εισπράκτορα που κάθεσαι και χαζολογάει μαζί μας, να πιάνει το κόκκινο φουλάρι που έχει περασμένο στο λαιμό και να το ανεβάζει ως τα μάτια του, σκεπάζοντας μύτη και στόμα. Ωπα, η μεγάλη ληστεία του τρένου, λέω μέσα μου, και φαντάζομαι από τώρα τις εκφράσεις των δικών μας όταν οι εκουδοριανοί απαγωγείς τους τηλεφωνήσουνε για λύτρα. Μπα, άλλο είναι το σενάριο, το διαπιστώνουμε λίγα δευτερόλεπτα πριν το τρένο χωθεί με τη μύτη στο πρώτο τούνελ... Έχω την εντύπωση πως το ύψος του φτάνει δε φτάνει για έναν άνθρωπο καθιστό, αλλά δεν προλαβαίνω να το σκεφτώ παραπέρα. Από ένστικτο σκύβουμε όλοι μπροστά, το πηγούνι του ενός πάνω στην πλάτη του άλλου, και κλείνουμε τα μάτια. Μα όχι και τη μύτη. Ένας καπνός ντουμάνι μας πνίγει για λίγο και με αναγκάζει να χωθώ μέσα στη μπλούζα μου. Α, γι' αυτό, λοιπόν, ο πονηρός εισπράκτορας, μονολογώ, και η δεύτερη σήραγγα με βρίσκει καλύτερα προετοιμασμένη.

Το ταξίδι κυλάει ομαλά, χωρίς εκτροχιασμούς ή άλλα. Διασχίζουμε ένα χωριουδάκι, το Σιμπάμπε, οι γυναίκες, με φαρδιές φούστες, στιβάλια και καπέλα αλά Βολιβία, μας χαζεύουν από κάτω, τα παιδιά μας χαιρετάνε. Αφήνουμε πίσω μας το χωριό. Έχω πάρει το κολάι και κορδώνομαι, και τα κορδώματα στοιχίζουν... Χαζεύω, φωτογραφίζω, χαλαρώνω, κι είδηση δεν παίρνω πως όλοι πριν από μένα σκύβουνε ή κάνουν πίσω... Η καλαμιά απλώνεται να χαστουκίσει τους είκοσι τριάντα πρώτους, μα αυτοί έχουν πάρει τα μέτρα τους και την αποφεύγουν. Εγώ δεν τα έχω πάρει, χαζεύω, το είπαμε, και το ύπουλο φυτό σκάει κατευθείαν στο μάγουλό μου και βία έναν πόντο κάτω από το δεξί μου μάτι... Βλέπω τον ουρανό σφοντύλι, δεν καταλαβαίνω τι έχει γίνει, βάζω το χέρι μου στο μάτι μου και το βγάζω ματωμένο. Η πληγή δεν είναι μεγάλη αλλά κάποιο αγγείο έχει σπάσει, δεν

εξηγείται πως μουσκεύω τόσα χαρτομάντιλα. Θα γυρίσω σημαδεμένη, σκέφτομαι, και ταμπονάρω το τραύμα. Κατά καλή μου τύχη, η επόμενη στάση δεν αργεί. Φτάνουμε στη Χουίγρα και σπεύδουμε να αποβιβαστούμε, ένα χωριό ο θεός να το κάνει, στη μέση του πουθενά, μα εδώ είναι που για δεύτερη φορά τάζω να ανάψω μια λαμπάδα στον άγιο προστάτη των ταξιδιωτών, δεν εξηγείται πώς, σε ένα χωριό όλο μιζέρια και χαμόσπιτα, το πρώτο πράγμα που αντικρίζω, τραυματίας, κατεβαίνοντας από το τρένο, να είναι ένα...φαρμακείο... Μπαίνουμε μέσα κι ο καλός ο άνθρωπος, που λέξη δε μιλάει αγγλικά, με αναλαμβάνει. Καθαρίζει την πληγή, την απολυμαίνει, την επιδένει κι ούτε που θέλει να πάρει λεφτά, με το στανιό του βάζουμε μερικά χαρτονομίσματα στο χέρι. Για τις επόμενες μέρες η αφεντιά μου θα τριγυρίζει στο Εκουαδόρ μπανταρισμένη με επιδέσμους, αλλά σημάδι δε θα μείνει ούτε στο ελάχιστο.

Ωρα να ηρεμήσουμε, να τσιμπήσουμε και κάτι. Ενημερωνόμαστε πως φαγητό θα βρούμε στο Οτέλ Πριμαβέρα, στο τέρμα της ανηφόρας είναι, ας ανηφορίσουμε λοιπόν. Θαύμα υπ α ριθμόν δύο, το Πριμαβέρα διαθέτει έναν κήπο ωραιότατο με χορτάρι, ψηλά δέντρα, δυο τρία τραπεζάκια με λευκό τραπεζομάντιλο και θέα στο φαράγγι. Τρώμε, ευφραινόμαστε, ώρα να αποφασίσουμε τι θα κάνουμε, τώρα που τα σχέδια έχουν αλλάξει. Αρχικός προορισμός ήταν η όμορφη Κουένκα, αλλά μαθαίνουμε πως οι indigenas, που για κάτι διαμαρτύρονται, έχουν κλείσει το δρόμο. Δεν πειράζει, έτσι όπως τα φεραν η τύχη και η καλαμιά τα πράγματα, ας πάρουμε λεωφορείο για τα παράλια. Στο Γκουαγιακίλ, μας λέει ένας εγγλέζος που μας πιάνει την κουβέντα, ήμουν πριν από λίγο. Αν ψάχνετε ξενοδοχείο value for money, μην παραλείψετε να κλείσετε στο Μετροπόλιταν. Ωραία, λέμε εμείς, εκεί θα πάμε, άντε να δούμε τώρα τι ώρα έχει λεωφορείο από τη Χουίγρα για Γκουαγιακίλ.

Τι να πει κανείς για την επόμενη διαδρομή;...το λεωφορείο φίσκα, δεν πειράζει, λέμε οι έμπειροι, αφού ταξιδέψαμε πάνω σε τρένο, δεν κάνουμε το ίδιο και με το λεωφορείο; Και ανεβαίνουμε στην οροφή...Εμείς και πέντε έξι ξένοι, μαζί και μια κοπέλα από το Ισραήλ, που τριγυρίζει στη λατινική Αμερική για μήνες, εντελώς μόνη. Για δεύτερη φορά η ίδια σκηνή, ο εισπράκτορας που ανεβαίνει απ τη σκάλα να μας κόψει εισιτήριο. Και ξεκινάμε...Να σημειώσω εδώ πως, εκτός από τους ανθρώπους, η οροφή του λεωφορείου είναι γεμάτη πράγματα και σάκους, σε ένα σημείο, μάλιστα, όχι πολύ μακριά μας, υπάρχει ένα καδρόνι με καμιά δεκαριά μυτερά καρφιά που προεξέχουν σ όλο του το μήκος. Κι ακολουθεί μια θεότρελη διαδρομή πέντε ωρών μες στα βουνά. Δε θα αποπειραθώ καν να κάνω περιγραφή...Όποιος έχει δει ταινίες με τρελά λεωφορεία στις πλαγιές της Κολομβίας, ας πούμε, θα καταλάβει. Το λεωφορείο ανεβοκατεβαίνει πλαγιές με όσα όσα, περνάει ανάμεσα από παράγκες, φρένο δε θα πρέπει να υπάρχει γιατί δε χρησιμοποιείται ποτέ, κάποια στιγμή πατάμε και έναν σκύλο αφού ο οδηγός ούτε που το διανοείται να φρενάρει, απλά συνεχίζει καταπάνω στο δύστυχο το ζωντανό...Έχει πιάσει κρύο τσουχτερό και μια ελαφριά ομίχλη. Τουρτουρίζω αλλά πού να σκεφτώ να ανοίξω σακίδιο. Καθόμαστε πλάτη με πλάτη με τον Σ., εκείνος κοιτάζει μπροστά, εγώ πίσω. Κάθε λίγο και λιγάκι, σε ελάχιστο ύψος από την οροφή του λεωφορείου, περνάνε σωλήνες ή κλαδιά, πολύ πιο επικίνδυνα από τις καλαμιές του τρένου. Ο Σ. τα βλέπει πρώτος, εγώ δε μπορώ, όποτε σου σφίγγω το χέρι, μου λέει, θα πέφτεις μπρούμυτα, χωρίς να το σκέφτεσαι και χωρίς να ρωτάς. Αυτό κάνω, πέφτω μπρούμυτα κάθε λίγο και λιγάκι, τα αντικείμενα περνάνε σύρριζα πάνω από το κεφάλι μου, αλλά γλιτώνω από τα χειρότερα...

Εν πάση περιπτώσει, φτάνουμε στο Γκουαγιακίλ. Μια σύγχρονη, άσχημη πόλη (ή, τουλάχιστον, αυτή την εντύπωση έχουμε μες στο σούρουπο, και ο καιρός δε φτάνει για την αλλάξουμε), που δε μας τραβάει. Από το σταθμό των λεωφορείων παίρνουμε ταξί για το Μετροπόλιταν. Κάπου εδώ μετανιώνω που δεν το τράβηξα σε βίντεο. Ένα όχημα που στοίχημα θα βαζες πως είναι αδύνατο να πάρει μπροστά, με πόρτες κακοχυμένες που δεν κλείνουνε, κατάφορτο από χαϊμαλιά, το δε κάθισμα του οδηγού σιδερένιο με πλεχτές, πλαστικές λωρίδες, πώς είναι τα καθίσματα στα καλοκαιρινά σινεμά; Ε, ακριβώς τέτοιο! Όσο για την οδήγηση, ένας εφιάλτης! Το ταξί να διασχίζει ολοταχώς (όσο γίνεται αυτό) τις λεωφόρους, ενώ από κάθε ένα κάθετο στενό να ξεπετάγονται επίσης ολοταχώς οχήματα με οδηγούς που δεν τους περνάει καν απ το μυαλό καν να ελέγξουν αν έρχεται ή όχι κάποιος. Ο δικός μας ταξιτζής έχει ανοιχτό το παράθυρο και λούζει με διάφορα κοσμητικά επίθετα τους αντερχόμενους αποφεύγοντας στο εκατοστό την πλαγιομετωπική, εμείς κάνουμε το

σταυρό μας, άγιο έχουμε ακόμα μια φορά, χωρίς να τρακάρουμε φτάνουμε στο Μετροπόλιταν.

Που το βρίσκουμε κλειστό. Την κεντρική είσοδο, δηλαδή. Ρωτάμε και μας μπάζουνε από το πλάι, κατεβαίνουμε μια ράμπα, μπαίνουμε σε κάτι που μοιάζει με υπόγειο και ανεβαίνουμε με το εσωτερικό ασανσέρ. Θα πρεπε να χουμε καταλάβει από πριν τι σόι βαρύτητα έχει μια σύσταση που προέρχεται από εγγλέζο, αλλά δεν το σκεφτήκαμε και τώρα να μαστε, σε ένα τρισάθλιο, μελαγχολικό, πολυκαιρισμένο, ξεπεσμένο και με τελείως (μα τελείως!) αρνητική αύρα ξενοδοχείο, που μας γεννάει ένα είδος μεταφυσικής ή υπερφυσικής ανησυχίας... Ψηλά ταβάνια, σκουριασμένες, σιδερένιες μπανιέρες με λιονταρίσια πόδια, μια ατέλειωτη σειρά από μυρμήγκια που βαδίζουν στοιχισμένα από το κομοδίνο ως το παράθυρο, διάδρομοι με μισόκλειστες πόρτες που όταν ανοίγουν βγάζουν σε κακοφωτισμένα, χαμηλοτάβανα δωματιάκια. Όχι επικίνδυνο, καμία σχέση με αυτό, αλλά... περίεργο... αλλόκοτο... σαν τρύπα που σε βγάζει σε άλλη διάσταση... Φανταστείτε την αίσθηση που έχετε όταν βλέπετε θρίλερ, λίγο πριν την σκηνή όπου ξέρετε από πριν πως θα τρομάξετε. Δε μπορώ να το περιγράψω παραπάνω. Μετά από μια σύντομη βόλτα στη Μαλεκόν και μια βιαστική επίσκεψη στο τοπικό Pizza Hut, επιστρέφουμε σέρνοντας στο Μετροπόλιταν, για να κάνουμε έναν ανήσυχο ύπνο και να ονειρευτούμε κι οι δυο, πολύ ζωντανά, πως μας έχουν απαγάγει εξωγήινοι...

Καλημερούδια από τα χαράματα, κι εμείς δε βλέπουμε την ώρα να ρίξουμε μαύρη πέτρα πίσω μας. Μαζεύουμε τα μπογαλάκια μας και βγαίνουμε ακροποδητί στο διάδρομο, μην τυχόν κι ανησυχήσουμε τις, βεβαιωμένο αυτό, σκοτεινές δυνάμεις αυτού του ζοφερού ξενοδοχείου που σίγουρα αυτή τη στιγμή αναπαύονται, αφού εμάς στιγμή δε μας επέτρεψαν να αναπαυθούμε όλη νύχτα... Μονάχα η φαντασία ενός Τέρι Γκίλιαμ στο Μπραζίλ θα μπορούσε να συλλάβει τον αρχιτεκτονικό λαβύρινθο αυτού του μέρους, και πράγματι, η εικόνα του ορόφου μας, φέρνει στο νου μια πιο εξελιγμένη βερσιόν της ταινίας. Οι διάδρομοι εξακολουθούν να κακοφωτίζονται με το ίδιο κιτρινωπό κι αρρωστιάτικο χρώμα, τα στριφογυριστά εσωτερικά μπαλκόνια, αν κι είμαστε στον τελευταίο όροφο, καταλήγουν σε μια άδεια ρεσεψιόν, ένα ξύλινο, ψηλό και επιβλητικό γραφείο στη μέση ενός πλατώματος, ξέχειλου από σκονισμένα χαρτιά και σφραγίδες, ανθρώπινη παρουσία πουθενά. Είναι να σε πιάνει σύγκρου. Το πώς μας έχει υποβάλλει έτσι αυτό το νοσηρό ξενοδοχείο, ακόμα δεν το έχω καταλάβει, μα η αίσθησή του εξακολουθεί κι είναι ολοζώντανη, τόσα χρόνια αργότερα...

Ας μην το σκεφτόμαστε άλλο, μερικά πράγματα καλό είναι να μένουν εσαεί κλειδαμπαρωμένα στη ντουλάπα, ας πούμε τώρα ότι επιβιβάζομαστε σε ακόμα ένα λεωφορείο και παίρνουμε το δρόμο για τη Μάντα. Το γνωστό σκηνικό, δε θα επεκταθώ ξανά, το εμπεδώσαμε. Τέσσερις ώρες παρά ένα τέταρτο αργότερα, διασχίζουμε μια απέραντη έκταση με μπανανιές που μοιάζει να μην έχει τέρμα, και κάνουμε την είσοδό μας στην πόλη. Μεγάλο λιμάνι η Μάντα, με τις μπανάνες της, τον καφέ της και τα ψάρια της, χωρίζεται στο κεντρικό κι εμπορικό της τμήμα και σ'έ να άλλο, πιο παραθεριστικό, το Ταρκί, εκεί όπου οι ντόπιοι ψαράδες ξεφορτώνουν και ξελεπίζουν τη σοδεία της μέρας –τόνους, καρχαρίες, dorados και χέλια. Πιάνουμε ένα δωματιάκι στο Ταρκί, εφοδιαζόμαστε με μια φρεσκοστυμμένη καρπουζάδα, και με τα ολοκόκκινα, δροσιστικά ποτηράκια ανά χείρας, βγαίνουμε να σουλατσάρουμε.

Η παραλία απέραντη, ο καιρός μουντός, για μπάνιο δεν είναι, μολαταύτα ο κόσμος αμέτρητος κι ακόμα πιο αμέτρητα τα θαλασσοπούλια που στριφογυρνάνε πάνω από τα κεφάλια μας. Οι βάρκες έχουν επιστρέψει στο λιμάνι και τα υπολογιστικά πτηνά αρπάζουνε την ευκαιρία για το μεσημεριανό τους μεζεδάκι. Κάνουν απίθανα ακροβατικά, σμήνη ολάκερα, στριφογυρνάνε, χάνουνε ύψος απότομα και ξαναπετούν ψηλά, καμώματα που για ώρες θα μπορούσες να χαζεύεις. Δεν ξέρω τα ονόματά τους, άλλα είναι γκριζωπά με μακριές, λεπτές μύτες, από αυτές που σκαλίζουνε τη λάσπη για σκουλήκια, άλλα είναι φουντωτά με άσπρα σώματα και μαύρα κεφάλια, κάποια μοιάζουνε με σταχτοτσικνιάδες, ως εκεί με βγάζουνε οι γνώσεις μου, οι εντυπωσιακότεροι όλων, όμως, είναι οι δεκάδες πελεκάνοι που βουτάν με το κεφάλι από ψηλά, καμιά τριανταριά μέτρα και βάλε, με το που κιαλάρουνε ψαράκι, τσουπ!, δίνουν μια με το κεφάλι και σκάνε σαν οβίδες φτερωτές στη θάλασσα. Ο Σ. έχει μαγευτεί από το υπερθέαμα, φαίνεται πως όλο και κάποιο

κουσούρι του απόμεινε από τις εποχές που τριγυρνούσε ως ένδοξο τουκάν στη ζούγκλα, και δώσ του οι φωτογραφίες, φιλμ ολόκληρο και να μην του πετυχαίνουνε κιόλας, ώσπου να γυρίσει από εκεί που ακούγεται το ένα πλαφ, γύρω του να χουν σκάσει στο νερό καμιά δεκαριά πελεκάνοι.

Τέλος πάντων, μακρηγορούμε, κι είχα σκοπό να συντομεύω σήμερα. Στην ατέλειωτη παραλία, που λέτε, ο κόσμος που δεν κολυμπά, επιδίδεται με ζήλο σε αθλοπαιδιές. Οι αυτοσχέδιες παιδικές χαρές είναι για χάξι. Πουθενά κούνιες και τσουλήθρες, αντί γι αυτά, μια σειρά θεόρατα λάστιχα από φορτηγά, μεγάλα και μικρότερα, έχουν μπηχτεί κατά το ένα τρίτο μες στην άμμο, σχηματίζοντας, το ένα πίσω από το άλλο, κάτι που μοιάζει με ράχη θαλάσσιου ερπετού, σαν τη Νέσι ένα πράγμα, που πάνω του σκαρφαλώνουνε και κρατούν ισορροπία οι πιτσιρικάδες. Όσα από τα παιδιά δεν καταδέχονται να ασχοληθούν με παιδιάστικα παιχνίδια, έχουν μια μπάλα που κλωτσάνε με μανία, το τι ποδόσφαιρο παίζεται σε αυτή την παραλία άλλο πράγμα, πρώτη εθνική, δεύτερη και τσικό, όλοι τους γύρω από ένα κλωτσοσκούφι, οι έφηβοι σχηματίζουν ομάδες και τρέχουν για προπόνηση πάνω κάτω στην άμμο. Τους χαζεύουμε που περνούν από μπροστά μας κορδωτοί και μας μοιράζουνε χαμόγελα, οι αυριανοί Πελέ του Εκουαδόρ, καμιά σχέση με τους προ-κολομβιανούς, ηδονιστές προγόνους τους, μακριά πολύ απ τους Μαντένιος του Χοκάι, όπως λεγότανε κάποτε η Μάντα. Ετούτοι εδώ έχουν πάψει να λατρεύουνε θεούς της γονιμότητας, έχουν σταματήσει να φασκιώνουνε σφιχτά τα κεφάλια των παιδιών τους για να αποκτήσουνε σαγηνευτικά και μακρουλά μέτωπα και πηγούνια, θέλω να πιστεύω πως δεν καταδέχονται πια να ξεριζώνουν τις καρδιές των αιχμαλώτων τους ενόσω πάλλονται ακόμα, μόλο που δεν είμαι διόλου σίγουρη πως έχουν ελαττώσει στο ελάχιστο την κατανάλωση της πατροπαράδοτης και πανάρχαιας κόκας. Βγάζω τις κακές τις σκέψεις από το μυαλό μου, αυτό που κάνει επί του παρόντος η νεολαία αυτής της χώρας, είναι να τρέχει, να γυμνάζεται και να ελπίζει, και οι ελπίδες της βγαίνουνε αληθινές λίγες μέρες αργότερα από εκείνο το απόγευμα που το Ζεύγος φωτογραφίζει ξέφρενα τους πελεκάνους της Μάντα.

Αν υποθέσουμε πως ολόκληρη η λατινική Αμερική είναι ένα στάδιο, με τι άθλημα θα παρομοιάσουμε το Εκουαδόρ; Για τους γείτονές του δε χρειάζεται να σκεφτεί πολύ κανείς. Για το Περού, είμαστε σίγουροι, τριπλούν τσεκαρισμένο. Φόρα, τρέξιμο, το πρώτο πόδι πατάει στο Κούσκο, το δεύτερο στη Νάσκα, κι ύστερα και τα δυο μαζί προσγειώνονται στο δημοφιλές κι ελκυστικό σκάμμα του Μάτσου Πίτσου, το μεγαλύτερο πόλο έλξης αυτής της χώρας. Για την Κολομβία έχουμε αμφιβολίες, με ό,τι άθλημα και να ασχοληθεί, πάλι ντοπέ θα βγει στον έλεγχο κι εκτός θα μείνει απ τους αγώνες, το Εκουαδόρ, πάντως, κάλλιστα θα μπορούσε να είναι αθλητής μεγάλων αποστάσεων, από εκείνα τα αθλήματα, καταλαβαίνετε, που χρειάζονται τεράστια υπομονή και μηδαμινή βοήθεια, ούτε γυμναστήρια και ακριβό εξοπλισμό, απλά ελπίδα και προσπάθεια για ένα καλύτερο μέλλον. Κι όντως, το καλοκαίρι εκείνο η χώρα ολάκερη μέλλεται να πανηγυρίσει ξέφρενα και τα ποτήρια με το ρούμι να εκσφενδονιστούν με ενθουσιασμό στον αέρα. Στους ολυμπιακούς εκείνης της χρονιάς, ο Τζέφερσον Λεονάρντο Πέρες Κεζάδα από την Κουένκα, μόλις στα 22 χρόνια του, θα φέρει για το Εκουαδόρ το πρώτο του χρυσό ολυμπιακό μετάλλιο, και μάλιστα στα 20 χιλιόμετρα βάδην. Για την ακρίβεια, αυτό θα είναι το μοναδικό μετάλλιο που κερδίζει το Εκουαδόρ στην ιστορία του, το δεύτερο και τελευταίο θα έρθει από τον ίδιο αθλητή πολλά χρόνια αργότερα, στο Πεκίνο, μονάχα που αυτή τη φορά θα είναι ασημένιο. Επί του παρόντος, όμως, κι ενώ η Ελλάδα πάλλεται καταζαλισμένη από ευτυχία κάτω από τη μπάρα του Πύρρου, ο Τζέφερσον Λεονάρντο και τα λοιπά, ξεκινάει τρέχοντας, περπατώντας, και βαδίζοντας, ένα προσκύνημα 459 χιλιομέτρων, από τον καθεδρικό του Κίτο ως τη γενέτειρα πόλη του, την όμορφη Κουένκα, τραβώντας πάνω του τους εθνικούς προβολείς κι όλο το ενδιαφέρον, παραγκωνίζοντας ακόμα κι αυτόν τον ολοκαίνουργιο πρόεδρο, αφού είναι χρονιά εκλογών, κι ο Αμπνταλά Χάιμε Μπουκάραμ Ορτίς βρίσκεται για πρώτη φορά στην εξουσία. Σύντομος θρίαμβος, θα μου πείτε, ούτε έξι μήνες δεν κράτησε το προεδρικό κι μέσα σε αυτό το διάστημα ο Αμπνταλά Χάιμε και τα λοιπά, πρόκαμε να καταχραστεί εκατομμύρια δολάρια και να διαφύγει στον Παναμά, όπου, όπως με πληροφορούν οι πηγές μου, ζει και βασιλεύει ως τα σήμερα.

Κάποιος να με σταματήσει, πήρα φόρα και με έπιασε η φλυαρία μου, ας πούμε τώρα πως την

επομένη παίρνουμε ένα ταξί, αφήνουμε πίσω μας τη Μάντα και τα περίχωρά της, μαζί και το Μοντεκρίστι με τις *carludonica palmata* του, από τις οποίες φτιάχνεται ο πασίγνωστος παναμάς, το ψάθινο καπέλο που από εδώ ξεκίνησε κι έγινε διάσημο, μα του οποίου το όνομα σφετερίστηκε η ζηλόφθονη κεντροαμερικάνικη χώρα, κλείνει η παρένθεση, και τραβάμε για το όμορφο, παραλιακό χωριουδάκι Σαν Χασίντο, και το δίδυμο αδερφάκι του, το Σαν Κλεμέντε. Φτάνουμε στο δεύτερο, βρίσκουμε δωμάτιο, βάζουμε από μέσα τα μαγιουδάκια μας και βγαίνουμε όλο ενθουσιασμό και αδημονία για την πρώτη μας βουτιά στον Ειρηνικό. Οι παραλίες απέραντες και φαρδουλές, προφανώς τα νερά έχουν τραβηχτεί με την άμπωτη, η άμμος δε μας λέει και πολλά, το κύμα μέτριο, μπαίνουμε όλο χαρά, και με τη χαρά μένουμε, το ρεύμα είναι τόσο δυνατό που μας αφήνει με ανοιχτό το στόμα. Το είχα διαβάσει και δεν το πίστευα, καλά, σκεφτόμουν, σιγά, υπερβολές για να γυρίζονται τα σήριαλ με τις Πάμελες και τα κόκκινα σωσίβια, να που είναι αλήθεια, όμως, ή, τουλάχιστον, αλήθεια είναι σ' αυτή τη συγκεκριμένη παραλία που μπαίνεις ως τα γόνατα και νιώθεις δυο γερές παλάμες να σε έχουνε γραπώσει από τον αστράγαλο και να σε τραβάνε με μανία προς τα μέσα. Δεν ξέρω αν είναι το πνεύμα του φον Χούμπολτ που έχει μεταμορφωθεί στο ομώνυμο ρεύμα, μα δε διακινδυνεύω και μπαίνω δειλά μέχρι τη μέση και πάντα ως εκεί που πατώνω, ωραία η αίσθηση και η δροσούλα ευπρόσδεκτη, παίζουμε λίγο με τα κύματα και βγαίνουμε καθαροί και λυτρωμένοι στην παραλία.

Το χωριουδάκι είναι ομορφούτσικο, φτωχούλικο, με μικρές, ξύλινες καλύβες, ελάχιστο κόσμος, τουρίστες μόνο εμάς, βάρκες μακρόστενες πάνω στην άμμο, έναν αέρα εκτός σεζόν και ερημιάς, ιδανικό καταφύγιο για μας που δε μπορούμε τα πολύβουα, βρίσκουμε ένα ωραίο ταβερνάκι κι εκεί καταφεύγουμε για τα απαραίτητα εφόδια της μέρας. Τέτοια ανακάλυψη το ταβερνάκι, δεν την περιμέναμε. Το πάτωμα χωμάτινο, το ταβάνι τσιμεντένιο, ανάμεσα σε ταβάνι και σε πάτωμα τσιμεντένιες κολώνες και τεράστια, παραλληλόγραμμα ανοίγματα που σου καδράρουνε τη θέα, ξέρετε, την παραλία με τη βάρκα και τα κύματα, το βουνό απέναντι και τα θαλασσοπούλια σε παράταξη από πάνω. Τα τραπέζια μακρόστενα, με κείνα τα γνωστά, πολύχρωμα τραπεζομάντιλα που μου θυμίζουνε εξοχή της παιδικής μου ηλικίας, ξέρετε ποια λέω, εκείνα τα πλαστικά με τα λουλούδια και τα φρούτα, που απ' τα χρόνια κολλάνε πάνω στο τραπέζι και γίνονται ένα, ανάγλυφα κατά τόπους, μονίμως ακαθάριστα, κι όμως τόσο μα τόσο γελαστά και φιλόξενα. Το γεύμα μας φτωχό και θεσπέσιο. Ένα βαθύ πιάτο της σούπας με *cebiche* και τσιπς τηγανητής μπανάνας στο πλάι, κι άλλο ένα ρηχό, με τηγανισμένο ψάρι, στολισμένο με φέτες ντοματούλας, που γαρνίρεται με λευκό ρύζι και, τι άλλο, μαντέψτε, το βρήκατε, βραστή μπανάνα. Κι από πάνω, οι απαραίτητες Pilsener που τώρα ευφραίνουν νοστιμότερες από ποτέ τον ουρανίσκο μας. Η μέρα κλείνει με ένα αργό περίπατο μέχρι το Σαν Χασίντο, πάντα παραλιακά, χαζεύοντας τα χιλιάδες καβουράκια που ανοιγοκλείνουνε λαγούμια πάνω στην άμμο, και τα χρυσαφένια συννεφάκια στον ορίζοντα, λίγο πριν πέσει το σκοτάδι.

Την επομένη, πρωινό λεωφορείο για Μπαχία. Χάνουμε την ανταπόκριση των 9.45 για το Κίτο και περιμένουμε μέχρι τη 1. Δεν τρέχει τίποτα, κανένα ραντεβού δεν έχουμε και κανείς δε μας περιμένει, γευματίζουμε σε παραθαλάσσιο ταβερνάκι, περνάμε ακόμα μια φορά από την τράπεζα, χαζολογάμε κι απολαμβάνουμε *helados* με γεύσεις τροπικών φρούτων. Λεωφορείο ακόμα μια φορά για Σάντο Ντομίνγκο, πεντέμιση ώρες η διαδρομή, τι ώρες έχουμε κλείσει πάνω στα λεωφορεία, αδιανόητο, κι από εκεί κατευθείαν για το Κίτο. Από τη θάλασσα στα 2.800 σε μια μέρα, μας πιάνει βράδυ και ομίχλη που ποιος ξέρει τι μας έκρυψε και δεν το είδαμε, τη νταλικά με το γιωταχί που φιληθήκανε την είδαμε πάντως, ύστερα η ομίχλη διαλύεται κι έχουμε και φεγγαράδα, ωραία πράγματα, τώρα τις βλέπουμε τις χαράδρες που περνάνε σύρριζα από τις ρόδες μας κι ανατριχιάζουμε, η διαδρομή να σου σηκώνεται η τρίχα, ο οδηγός με τάσεις αυτοκτονικές, δεν εξηγείται, από εκείνους που σε κάνουνε και επαναλαμβάνεις παναγιά μου δέκα φορές μες στο πεντάλεπτο, εν πάση περιπτώσει, μ' αυτά και μ' αυτά αριθμάρουμε στο Κίτο, παίρνουμε ταξί για το Alston και φτάνουμε στο γνωστό ξενοδοχείο μας και στη γλυκιά Νάνσυ, τη ρεσεψιονίστ από το Μπάνιος που γνωρίσαμε την προηγούμενη φορά που μείναμε εδώ και γίναμε φίλοι και ανταλλάξαμε διευθύνσεις και συνεχίσαμε να αλληλογραφούμε για χρόνια, δείπνο σε Τεξ Μεξ κι ύπνο για όσες ώρες απομένουν, προτού σηκωθούμε και πάρουμε το αεροπλάνο για τα

Γκαλάπαγκος.

Τρίτο Ετάπ: Γκαλάπαγκος (ή, αλλιώς, Τι καλό σιγοβράζει στο πειρατικό καζάνι, Κάρολε;)

Εν αρχή ην η Έκρηξη, και η Έκρηξη ην προς τον Θεόν, και Θεός ην η Έκρηξη.

Αύτη ην εν αρχή προς τον Θεόν.

πάντα δι' αυτής εγένετο, και χωρίς αυτήν εγένετο ουδέ εν ό γέγονεν' ...

Κάπως έτσι πιθανότατα θα άρχιζε τη Γένεση ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος κι Ευαγγελιστής, αν η πνευματική πυξίδα του χαλνούσε κι έδειχνε αντιδιαμετρικά αντίθετο προσορισμό, κι αντί να τραβήξει ανατολικά και προς την Ασία για να διαδώσει τα χριστιανικά ιδεώδη και να καταλήξει γέρος στο νησί της Πάτμου, τραβούσε δυτικά και προς τον Ειρηνικό. Το ταξίδι θα ήταν μακρύτερο, αυτό είναι σίγουρο, μα ποιος το ξέρει, αφού θα κατρακύλαγε από την Άκρη του Κόσμου, κι αφού τα έβαζε με θαλάσσια τέρατα και φουρτούνες, μπορεί και να κατέληγε σε ένα άλλο νησί, από τα μαγεμένα, λίγο πιο έξω από τις ακτές του Εκουαδόρ, 946 χιλιόμετρα, για την ακρίβεια, όπου ίσως και να βρισκε πρόσφορο υλικό για μια Αποκάλυψη ακόμα πιο θεαματική, όπως και μια ρεαλιστικότερη εξήγηση για την καταγωγή του Ανθρώπου, μόλο που και αυτή, όπως κι ο προσορισμός, θα τανε αντιδιαμετρικά αντίθετη από αυτή που είχε ως τότε στο μυαλό του..

Για την ακρίβεια, η έκρηξη που έβγαλε στην επιφάνεια το ζωντανό εργαστήρι, τον παράδεισο των ερπετών κατά τον Δαρβίνο, τα μαγεμένα νησιά κατά τον απορημένο επίσκοπο του Παναμά, ή τα κομμάτια από γαιάνθρακα, μεγεθυμένα σε βουνά κατά τον Χέρμαν Μέλβιλ, δεν ήταν μία, αλλά πολλές, αλληπάλληλες, τρομακτικές και υποθαλάσσιες. Συσσώρευση λάβας είναι τα νησιά, λένε οι ειδικοί, απομεινάρια μιας βυθισμένης ηπειρωτικής πλάκας που ενωνόταν κάποτε με τη νότιο Αμερική, λένε κάποιοι άλλοι. Όποια κι αν είναι η αλήθεια, οι πρώτες κορυφές ξεμύτισαν από τα βάθη του ωκεανού τέσσερα με πέντε εκατομμύρια χρόνια πριν, για να ακολουθήσουν κι άλλες, κι ύστερα και εν τέλει οι νεότερες, μόλις ένα εκατομμύριο χρόνια σε ηλικία κι ακόμα υπό διαμόρφωση, δημιουργώντας μια πολυμελή, μαυριδερή ομάδα που αριθμεί 13 μεγάλα νησιά, 6 νησάκια, 42 νησίδες και άπειρους βράχους, κι έχει επεκτατικές τάσεις, θαρρείς και δεν της φτάνουνε κοτζαμάν 8.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα που πάνει το αρχιπέλαγος σε έκταση, κάθε χρονιά, ο φαταούλας, καβάλα στη τευτονική πλάκα της Νάσκα, κοντοζυγώνει ολοένα περισσότερο την ήπειρο.

Στην αρχή, λοιπόν, ήρθαν τα Ζώα. Τα ηφαιστειακά εξογκώματα γεννήθηκαν παντελώς έρημα από ζωή, μα τώρα σφύζουν κυριολεκτικά από κάθε λογής παράξενο πλάσμα. Και μια και τα νησιά ποτέ τους δεν ενώθηκαν πραγματικά με την Ήπειρο, μπορούμε κάλλιστα να υποθέσουμε τι είδους ζωντανά ήταν αυτά που άντεξαν τέτοιο ταξίδι. Θαλασσοπούλια, πρώτα απ όλα, (που μπορούσαν να πετάξουν), θαλάσσια θηλαστικά (που άντεχαν να κολυμπήσουν), κι ερπετά (που δεν το χ αν σε τίποτα, τα πολυμήχανα, να σκαρφαλώνουν σε ξύλα και κλαδιά, να θρονιάζονται εκεί λαθρεπιβάτες και να βάζουν πλώρη για τα νησιά, αντέχοντας μια χαρά χωρίς φαγητό ή νερό για τόσες μέρες). Μαζί τους κι έντομα και σπόροι από φυτά, άλλοτε κολλημένα στις φτερούγες τους, άλλοτε μισοχωνεμένα στο περιεχόμενο των στομαχιών τους. Κι έτσι, με τα πολλά, τα νησιά απέκτησαν μια εντυπωσιακή κι αξιοζήλευτη πανίδα και χλωρίδα: ενδημικές ιγκουάνες, χερσαίες και θαλάσσιες, φώκιες, θαλάσσιοι ελέφαντες, 58 μη αποδημητικά πτηνά, ανάμεσά τους οι διάσημοι σπίνοι του Δαρβίνου, κότσυφες, τα περιστέρια και τα γεράκια των Γκαλάπαγκος, κιτρινόραμφα άλμπατρος, γαλαζοπόδαρες, αστείες σούλες, φρεγάτες, μασκοφόρες σούλες, μαζί τους και τα δυο μοναδικά θαλασσοπούλια που είναι ανίκανα για πτήσεις, με άλλα λόγια, οι πιγκουίνοι και οι κορμοράνοι των Γκαλάπαγκος, αναρίθμητες σαύρες και χελώνες, πολλές χελώνες, 14 υποείδη, τα αρχαιότερα των ερπετών, αλλά και τα πιο σπάνια.

Στη συνέχεια, ήρθε ο Άνθρωπος. Πρώτα οι Ίνκας, λέει ο θρύλος, γύρω στο 1400, μόλο που

αρχαιολογικές αποδείξεις δεν υπάρχουν. Από ατύχημα ανακαλύφθηκαν τα νησιά, λένε οι ιστορικοί, και μάλιστα από τον ισπανό κληρικό Τομάς ντε Μπερλάνγκα, επίσκοπο του Παναμά και υψηλά ιστάμενο Καθολικό εκπρόσωπο της ισπανοκατακτημένης Αμερικής την εποχή εκείνη. Το 1535, κι ενώ τραβούσε για το Περού, το πλοίο του παρασύρθηκε από τα ρεύματα κι έφτασε στα Γκαλάπαγκος. Βγήκε να βρει νερό ο καλός άνθρωπος, αλλά δε βρήκε άλλο από φώκιες και χελώνες, και μάλιστα τόσο μεγάλες, που άνετα μπορούσαν να κουβαλήσουν ολόκληρο άνθρωπο πάνω στο καβούκι τους, μαζί με πουλιά τόσο ανόητα, που δεν ήξεραν πώς να το βάλουν στα πόδια. Σαστισμένος μπροστά σε τόση μεγαλοσύνη, ο επίσκοπος βάφτισε τα νησιά Ενκαντάδας, μαγεμένα, δηλαδή, γιατί ξεγελούσαν το μάτι του ναυτικού κι έμοιαζαν να χάνονται και να εμφανίζονται με μυστηριώδη τρόπο μέσα από την ομίχλη. Για τα επόμενα διακόσια χρόνια, μακριά από τους ισπανικούς εμπορικούς δρόμους, τα νησιά πρόσφεραν καταφύγιο στους ολλανδούς και στους εγγλέζους κουρσάρους. Πρώτος μόνιμος κάτοικος ήταν ένας Ιρλανδός αμφίβολης αξιοπιστίας, που έστησε το τσαρδί του στη Φλορεάνα στα 1812. Η κυβέρνηση του Εκουαδόρ διεκδίκησε τα νησιά στα 1832, ενώ στη διάρκεια του Β Παγκόσμιου Πολέμου, η Αμερική τα επέλεξε για να στήσει εκεί μια αμυντική στρατιωτική βάση, προστατεύοντας τη διώρυγα του Παναμά. Στο νησί Μπάλτρα φτιάχτηκε αεροδιάδρομος, που χρησιμοποιείται ως τα σήμερα, το 1958 έκλεισε μια και καλή η τελευταία αποικία καταδίκων, κι από το 1960 και μετά άρχισαν τακτικές πτήσεις με την ήπειρο, όπως και οι πρώτοι, δειλοί τουρίστες.

Στο τέλος, τελευταίο στη σειρά και καταϊδρωμένο, ήρθε και το Ζεύγος. Εφτάμιση το πρωί βρισκόμαστε κιόλας στο αεροδρόμιο. Τριάντα πέντε λεπτά κρατάει η πτήση για Γκουαγιακίλ κι εκεί τράνζιτ μια ώρα για να μπούμε ξανά στο ίδιο αεροπλάνο. Στο μεταξύ, κάτι στα ισπανικά, λίγο στα αγγλικά, οι αρχές μας ζητούν να στοιχιστούμε. Το κάνουμε και στεκόμαστε ο ένας πλάι στον άλλο, έτοιμοι προς επιθεώρηση. Βγαίνουν ξανά οι στρατιωτικοί, μωρέ μεγαλεία, τι επίσημο και επίτιμο άγημα, εν τέλει την επιθεώρηση την κάνει ένα χοντροκέφαλο λυκόσκυλο που περνάει αργά και με κομπόχη μπροστά από μας κι από τα μπαγκάζια μας. Κατά διαστήματα σταματάει και χώνει τη μουσουδά του σε κάποια αποσκευή, αδιαφορεί πλήρως για τους ανθρώπους και ψάχνει κύριος οίδε τι, μυστηριώδεις ουσίες, λένε κάποιοι, εκρηκτικά, ψιθυρίζουν κάποιοι άλλοι, φρούτα, αποφαινόμαι εγώ, αφού στα Γκαλάπαγκος απαγορεύεται δια ροπάλου να περάσεις τρόφιμα, καρπούς, ζαρζαβατικά, οτιδήποτε φαγώσιμο, δηλαδή, που θα μπορούσε να αλλοιώσει τη χλωρίδα. Μιάμιση ώρα πτήση πάνω από το πέλαγος, και προσγειωνόμαστε στη Μπάλτρα. Ένα νησάκι μια σταλιά, μια λωρίδα όλη κι όλη, άνεμος μπόλικος, αναταράξεις, προσγειωνόμαστε. Αποβιβαζόμαστε.

Aeropuerto Isla Baltra, Galapagos, Ecuador, μας πληροφορούν τα άσπρα γράμματα πάνω στο χαμηλό κτίσμα. Στην είσοδό του, πάνω στο γαρμπίλι, το ψεύτικο ομοίωμα μιας τεράστιας χελώνας μας καλωσορίζει ασάλευτο, μωρέ υπερβολές, σκέφτομαι εγώ, και λίγο αργότερα επιβεβαιώνομαι, στη Σάντα Κρους βρισκόμαστε αντίκρυ από το πέτρινο ομοίωμα ενός γλάρου σε μέγεθος ελικόπτερου. Προς το παρόν, όμως, έχουμε να αντιμετωπίσουμε το πολύβουο χάος με τις βαλίτσες που δε λένε να φτάσουν, κι ύστερα ένα συνονθύλευμα από λεωφορεία που ιδέα δεν έχουμε για πού τραβάνε και κανείς δε μπορεί να μας το εξηγήσει. Βρίσκουμε άκρη, σκαρφαλώνουμε σε ένα της TAME και ξεκινάμε, για να κατέβουμε ξανά μετά από λίγο. Στη Μπάλτρα βρίσκεται το αεροδρόμιο, αλλά η Μπάλτρα χωρίζεται από τη Σάντα Κρους με ένα γαλαζοπράσινο κανάλι, τι φλούο θάλασσα είναι αυτή, περνάμε απέναντι με τη βαρκούλα, ακολουθεί δεύτερο λεωφορείο, διασχίζουμε κάτι ολόισιες ευθείες με κοκκινωπό, καλοπατημένο χώμα, και φτάνουμε στο Πουέρτο Αγιόρα, την πρωτεύουσα της Σάντα Κρους και μεγαλύτερο λιμάνι. Κοντά 12.000 πληθυσμό έχουν τα Γκαλάπαγκος την εποχή που κάνουμε εμείς τη βίζιτα, κι αυτός ο πληθυσμός μοιράζεται σε 4 νησιά, μα εδώ είναι που μένουν οι περισσότεροι.

Λα Φιέστα Οτέλ, το ξενοδοχείο μας, κι ακολουθεί γεύμα στον κήπο. Τι φάγαμε, ακριβώς δε θυμάμαι, θα σας γελάσω, στη μνήμη μου κυριαρχούν τα δεκάδες πολύχρωμα πουλιά, καναρίνια, ούτε ξέρω τι, που κατεβαίνουν άφοβα στο τραπέζι μας, τσιμπολογάνε απ το πιάτο μας, τρώνε απ το χέρι μας, εγώ, που μόνη τόσο κοντινή επαφή κι ανάμνηση έχω από τα περιστέρια στο Σύνταγμα,

μένω έκπληκτη με το θάρρος ετούτων των πλασμάτων. Οι επόμενες μέρες θα μου αποδείξουν περίτρανα αυτό που έχω διαβάσει στους οδηγούς και δεν το χω πιστέψει: τα Γκαλάπαγκος είναι ο επίγειος παράδεισος, μια Εδέμ ατρόμητων και άσκιαχτων πλασμάτων, ζωντανά που ποτέ δεν κυνηγήθηκαν, ο φόβος δεν έχει περάσει στη γονιδιακή αλυσίδα τους, τα πουλιά τρώνε απ το χέρι σου, οι ιγκουάνες επίσης, οι φώκιες δίνουν μια κι ανεβαίνουνε στη βάρκα σου, οι θαλάσσιοι ελέφαντες ξαπλώνουν (το είδαμε κι αυτό!) στο κρεβάτι σου, οι γαλαζοπόδαρες σούλες βήμα δεν κάνουν όταν πλησιάζεις στα δέκα εκατοστά από τη φωλιά και τα αυγά τους, κανείς δε σε φοβάται, κανείς δεν παραμερίζει να διαβείς, είσαι ίσος ανάμεσα σε ίσους, τι ευλογημένος τόπος, να δακρύξεις, σου ρχεται να τσιρίξεις που όλα αυτά τα χάσαμε για ένα αναθεματισμένο μήλο.... Academy Bay ονομάζεται το φυσικό λιμάνι του Πουέρτο Αγιόρα, μη φανταστείτε τίποτα το μεγαλόπνοο, μια φυσική, απαγκιασμένη αγκαλιά με μπλε ηλεκτρικ και, στα ρηχά της, τυρκουάζ επιφάνεια, όχθες μαυριδερές από πετρωμένη λάβα, ένα στενό, πετρόχτιστο λιμενοβραχίονα που μόλις και μετά βίας χωράει ένα αυτοκίνητο, και δεκάδες, μικρές, άσπρες βαρκούλες και ψαροκάικα. Μετά το παραδείσιο γεύμα μας στο ξενοδοχείο, κι αφού γίνεται η πρώτη γνωριμία με ένα ζευγάρι Ολλανδών που τις επόμενες μέρες θα τριγυρίζει μαζί μας από νησί σε νησάκι, βγαίνουμε για μια πρώτη βόλτα στο λιμάνι. Όμορφη ατμόσφαιρα, οι ρυθμοί χαλαροί, η φωτογραφική έχει μπερδευτεί και δεν ξέρει τι να πρωτοτραβήξει, τραβάει τον Σ. μπροστά στο θηριώδη, τσιμεντένιο γλάρο που λέγαμε πριν, όλα καλά, περίφημα, κι εκεί που χαζεύω ανέμελη, να που το μάτι μου πέφτει πάνω σε ένα μαύρο και άραχνο, σερνάμενο πλάσμα που ξεμυτίζει με τα τέσσερα από το χείλος του λιμενοβραχίονα. Σαύρα!, ξεφωνίζω, Ιγκουάνα!, διορθώνω αμέσως μετά, και βάζω φτερά στα πόδια μου για να προλάβω το γοργοπόδαρο, έτσι το έχω κόψει, ερπετό. Το οποίο με βλέπει που ορμάω καταπάνω του, κάτι μονολογάει στην τοπική διάλεκτο των ερπετών, προφανώς μου σούρνει τα εξ αμάξης, ύστερα παίρνει μια βαριεστημένη στροφή και χάνεται από τα μάτια μου.

Καταστροφή, πάει το φωτογραφικό αντικείμενο, χάθηκε, άντε να ξαναβρείς τώρα ιγκουάνα, πλησιάζω απογοητευμένη, ας κάνω μια τελευταία προσπάθεια, λέω, μπας και ξέμεινε στο κεκλιμένο τοίχωμα, σκύβω να δω και μένω να κοιτάζω χάσκοντας. Όχι μία, όχι δυο, όχι δεκαδυό, αλλά δεκάδες ιγκουάνες σεργιανάνε αδιάφορες στα πλαϊνά τοιχώματα, νωθρές, πώς λέμε ταχύπους, το ακριβώς αντίθετο, τέρατα ασχήμιας όλες τους, τεμπελιάζουν και λιάζονται και σημασία δε δίνουν στη wannabe φυσιοδίφη που τις χαζεύει από πάνω. Ακόμα κι ο ίδιος ο Δαρβίνος είχε τρομάξει με την ασχήμια τους και με τη δρακόμορφη όψη τους, σκοτεινούς διαβολάκους, τις αποκαλούσε, χαζές και δυσκίνητες, με βρόμικο, μαυριδερό χρώμα. Εμένα, πάλι, μετά την πρώτη εντύπωση, μου μοιάζουν συμπαθητικές και άκακες, και διόλου χαζές δεν τις βρίσκω. Συγγενείς ερπετών που πιθανότατα χάθηκαν πριν από 100 εκατομμύρια χρόνια, προσαρμόστηκαν ιδανικά με τη ζωή του ωκεανού και τρέφονται με φύκια, όντας αναγκασμένες να βουτάνε και να φτάνουν σε βάθη που αγγίζουν ως και τα δώδεκα μέτρα. Για τις ανάγκες αυτής της ιδιόμορφης ζωής, ανέπτυξαν ασυνήθιστους αδένες που συνδέονται με το αναπνευστικό τους σύστημα και συγκεντρώνουν το παραπανίσιο αλάτι που μαζεύεται στα σώματά τους. Κάθε τόσο, κι αυτή είναι η μοναδική κακόγουστη παραφωνία σε όλα αυτά, αναγκάζονται να ξεφορτώνονται όλο αυτό το αλάτι, πράγμα που κάνουν με απανωτά, δυνατά, και διόλου ελκυστικά, φτερινίσματα.

Η μέρα μας συνεχίζεται με άσκοπα σουλάτσα στην πόλη. Φωτογραφίζουμε τα καλντερίμια, τα δεκάδες κόκκινα καβούρια με τα ολοκίτρινα κεφάλια και τα γαλαζωπά στηθάκια, Sally Lightfoot τα λένε, τρέχα γύρευε γιατί, το χρώμα μπλε έχει την τιμητική του στα Γκαλάπαγκος, θα χουμε ευκαιρία να το διαπιστώσουμε μες στις επόμενες μέρες. Πίνουμε τις μαργαρίτες μας και ξεκουραζόμαστε γιατί την επομένη ξεκινάει ο μεγάλος γύρος των νησιών.

Με το Άννα Μερσέδες. Που κλείσαμε στο Κίτο την πρώτη μέρα του ταξιδιού μας. Όχι με το Γκαλάπαγκος Εξπλόρερ, το λουσάτο κρουαζιερόπλοιο, το τίγκα στους Αμερικάνους, που μας πρότεινε το Μετροπόλιταν, αλλά με το Άννα Μερσέδες, το γλυκό, λευκό καϊκάκι που θα μας φιλοξενήσει τα επόμενα τρία βράδια, και θα μας γυρίσει σε μέρη μαγικά κι ονειρεμένα.

Ξημερώνουμε και κάνουμε την ίδια διαδρομή ανάποδα ως το κανάλι με τη Μπάλτρα. Παρέα με

τους Ολλανδούς περιμένουμε το υπόλοιπο γκρουπ. Εγώ πιάνω την κουβέντα, ο Σ. κρεμιέται πάνω από το ανοιχτό καπό ενός ακόμα μικρού λεωφορείου που είχε την καλοσύνη να χαλάσει ακριβώς μπροστά στην προκυμαία. Σιγά σιγά, έρχονται ένας ένας. Δέκα στο σύνολό μας είμαστε, εμείς, οι Ολλανδοί, δυο ανυποψίαστες Ελβετίδες, δυο ξανθούληδες Αυστριακοί, ένα ζευγάρι Ισπανοί, κι ύστερα το πλήρωμα: Ουάσινγκτον λένε τον καπετάνιο μας, Μανόλο τον μάγειρά μας, ο Τσάρλι είναι ο οδηγός της βάρκας, ο Φροϊλάν, με όλες τις αστείες παραλλαγές που είμαστε ικανοί να σκαρφιστούμε για το όνομά του, είναι ο ξεναγός μας. Επιβιβαζόμαστε στο σκάφος, γνωρίζομαστε, κατεβαίνουμε μερικά σκαλάκια για να πάμε στις καμπίνες. Που ο θεός να τις κάνει. Η δική μας, δυο κουκέτες, η μια πάνω απ την άλλη και σε φάρδος καμιά εξηνταριά πόντοι, ίσως να λέω και πολλούς, φινιστρίνι που αχρείαστο να είναι, μια πόρτα, συρόμενη, που όμως σύρεται σύρριζα στις κουκέτες, αν θέλεις να ντυθείς ή να γδυθείς, πρέπει να σκαρφαλώσεις στην κουκέτα, κι εκεί, στους εξήντα μείον πόντους να κάμεις ό,τι είναι να κάμεις. Δε μας πειράζει, έναν ύπνο θα κάνουμε, λέμε οι αφελείς, χωρίς να έχουμε ιδέα τι θα επακολουθήσει. Και βάζουμε πλώρη για Πλάζα Σουρ...

Τα νησιά, να πούμε εδώ, όσον αφορά το ονοματάκι τους, μοιάζουνε κάμποσο με ιρλανδό μαχητή του IPA, ή με καρδιοκατακτητή αρραβωνιάρη που γυρεύει τρόπο να ξεφύγει από το σόι της νύφης, με άλλα λόγια, καθένα έχει κάμποσα ονόματα, που χρησιμοποιεί κατά το κέφι του και κατά τις περιστάσεις. Αιτία οι τόσοι που ξεβράστηκαν στα μέρη τους, οι Ίνκας, φερειπείν, είχανε ονομάσει δυο από τα νησιά Ninachumbi και Huahuachumbi, μα αυτά τα εύχητα ονόματα δώσανε ως όφειλαν τη θέση τους σε ονόματα πιότερο αξιόπιστα και αγγλοσαξωνικά, με το που ήρθαν οι βρετανοί κουρσάροι. Τζέρβις ή Τσάταμ, ας πούμε, που κι αυτά με τη σειρά τους τράπηκαν σε άτακτη φυγή όταν ήρθαν οι Ισπανοί, μαζί με το συνηθισμένο στοκ από τοπωνύμια, όπως Σάντα Κρους ή Σάντα Φε. Στο τέλος, η εκουαδοριανή κυβέρνηση, σε μια απόπειρα να διαλύσει κάθε σύγχυση, δίνει επίσημα ονόματα στις νήσους, με αποτέλεσμα να περιπλέξει την κατάσταση ακόμα περισσότερο, έτσι που τώρα πια, καθένα από τα νησιά, να χ ε ι τουλάχιστον δυο ονόματα που χρησιμοποιούνται ακόμα.

Η Πλάζα Σουρ, στο βορειοανατολικό άκρο της Σάντα Κρους, είναι ένα μικροσκοπικό νησάκι που για τους δικούς του λόγους αρκέστηκε σε ένα όνομα μονάχα. Να ταν το μέγεθός του, 13 εκτάρια όλα κι όλα, που δε σήκωνε περιττά μεγαλεία, να ταν το βάρος μιας πανίδας τόσο εξαιρετικής που χώρο για άλλους εντυπωσιασμούς δεν είχε, δεν έχει καμιά σημασία, εμείς φτάνουμε στη στενή, τσιμεντένια προβλήτα και αποβιβαζόμαστε για να βρεθούμε αντίκρυ από μια πολυπληθή και φωνακλάδικη αποικία που αποτελείται από θαλάσσιους ελέφαντες και φώκιες. Τι απερίγραπτα γλυκά όντα είναι αυτά, πεσμένα στο ένα πλευρό μας κοιτάνε με τα μαύρα και τεράστια, ολοστρόγγυλα ματάκια τους, τρεμοπαίζουν τα μουστάκια τους, χτυπάνε τα πτερύγιά τους στα πλευρά για να ξυστούνε, τρίβουνε τα δυο αντικριστά πτερύγια, το λέω σωστά;, στις ουρές τους, ξαναξαπλώνουν, τα μικρά τους κολλητά στις μανούλες, άλλα θηλάζουνε, άλλα έχουν μπερδέψει τις τροφούς και τσακώνονται μεταξύ τους, σα να σαι μέσα σε ντοκυμαντέρ του Νάσιοναλ Τζεογκράφικ, τέτοια γλύκα, σου ρχεται να ορμήσεις και να τα αρχίσεις στις αγκαλιές και στα φιλιά, τόσο γλυκά, το είπα και θα το ξαναπώ, άλλο επίθετο πιο ταιριαστό δε βρίσκω. Ανάμεσά τους, κάτι φανταχτερά κίτρινα πουλάκια μια σταλιά, αυτά τα λένε canario maria, εξηγεί ο Φραουλίνος καθισμένος σ ένα βράχο. Αστεία ζώα, αστεία ονόματα, πιο αστείοι εμείς, έτσι όπως ακολουθούμε στη γραμμή το μονοπάτι, απαγορεύεται να κάνεις βήμα δεξιά ή αριστερά, μην τυχόν και πατήσεις κάποιο σπόρο, μην τυχόν και συνθλίψεις μπουμπούκι ή κλαδάκι, πεντακάθαρα τα πάντα, να αρχίζεις τις συγκρίσεις με τα καθ ημ άς και να σε πιάνει μελαγχολία και σύγχυση...

Η βλάστηση χαμηλή σ ετούτο το νησί, αγκωνάρια και βράχοι από μαύρη λάβα, κοκκινωπές πόες κι αέρας δυνατός, τριγύρω μας, εκτός από τις φώκιες, τα θαλασσοπούλια σμήνη, ξεχωρίζουμε τις κοκκινοπόδαρες σούλες που έχουν τι άλλο, κόκκινα πόδια, άσπρα κορμιά, μαύρα κεφάλια και κατακόκκινα ματάκια σα ζωγραφιστά, κι ύστερα τις χερσαίες ιγκουάνες, εξίσου κακάσχημες με τις κολυμβήτριες ξαδέρφες τους, οι Βασιλειάδου του ζωικού βασιλείου και βάλε, αλλά πιο κίτρινες και κομματάκι πιο νωθρές, οι γλάροι τις τσαλαπατάνε κι αυτές εκεί, στωικές και ράθυμες μέχρι ανίας.

Χορταίνουμε εικόνες κι επιστρέφουμε από το ίδιο μονοπάτι. Για να βρούμε την προβλήτα κατειλημμένη. Από ένα βρομερό, ογκώδες, δυσκίνητο κι ευερέθιστο αρσενικό. Θαλάσσιο ελέφαντα, εννοώ. Εκεί κοντά, μαθαίνουμε, καταφεύγουν τα εργένικα αρσενικά για να αναρρώσουν ύστερα από κάποια κακότυχη διεκδίκηση. Εκεί ανακτούν τις δυνάμεις τους προτού ριχτούν με πάθος στην επόμενη ερωτική μάχη. Ο συγκεκριμένος δον Χουάν έχει θρονιαστεί εκεί που θα πιανε η βαρκούλα μας, και δεν εννοεί να το κουνήσει ρούπι. Μας κάνει επίδειξη, θαρρώ. Μάτσο, βαρύς κι ασήκωτος, και όχι μόνο μεταφορικά, στα βαρβάτα του πιάνει τα 400 κιλά σε βάρος, τον βλέπουμε και κακοδιάθετο, και καθόμαστε στ αυγά μας. Κάνα εικοσάλεπτο κοιταζόμαστε, άντε, λέει μέσα του, τους έβαλα στη θέση τους, που θέλανε να μου φάνε τα κορίτσια, αντίος, αμίγκος, και δίνει μια με το κεφάλι και βουτάει στα ανεμοδαρμένα νερά. Τα ιδιαιτέρως ανεμοδαρμένα νερά. Ο άνεμος έχει δυναμώσει, επιβιβάζομαστε πρώτα σε βάρκα κι ύστερα σε καϊκι, και βάζουμε πλώρη για την Εσπανιόλα, αλλιώς, Χουντ, όπως και για την πλέον επώδυνα αξέχαστη βραδιά που περάσαμε στα Γκαλάπαγκος, στο Εκουαδόρ, και σ' όλα τα προηγούμενα και μελλοντικά ταξίδια μας..

Εσπανιόλα, αλλιώς Χουντ, η νοτιότερη στεριά στο νησιωτικό σύμπλεγμα των Γκαλάπαγκος. Από την Πλάζα Σουρ και τον βαρύθυμο ελέφαντα, απέχει δεν απέχει εννιά ώρες, αν τις κατέβεις με καϊκι, όπως έχει σκοπό να κάνει το Ζεύγος και οι υπόλοιποι ατάκτως ερριμμένοι Ευρωπαίοι που απαρτίζουνε το γκρουπ. Το είπαμε όμως και νωρίτερα, ο αγέρας έχει δυναμώσει, κύματα έχουν σηκωθεί, εδώ είναι Ειρηνικός, σχήμα οξύμωρο, τι του το δώσανε τέτοιο όνομα, από ειρωνική διάθεση και μόνο, ασύμβατα πράγματα, η θάλασσα αφρίζει και η γλυκιά Άννα Μερσέδες παραδέρνει σαν το καρυδότσουφλο μέσα στη νύχτα. Να αποπειραθώ να κάνω μια περιγραφή; Φανταστείτε έναν ψεύτικο ταύρο, από αυτούς που βάζουν στα ροντέο και οι διάφοροι φερέλπιδες καουμπόηδες καβαλάνε και παλεύουνε απεγνωσμένα να κρατηθούν στη ράχη του, ενώ το ομοίωμα τινάζεται και στριφογυρίζει και αφρίζει και κλωτσάει, κι εν τέλει τους ξεφορτώνεται και τους σωριάζει φαρδιούς πλατιούς στο πριονίδι. Τώρα βάλτε τη λευκή μας βαρκούλα στη θέση του ταύρου κι εμάς στη ράχη της. Και πείτε μας να σταθούμε όρθιοι. Δε θα το καταφέρουμε όσο κι αν προσπαθήσουμε, των αδυνάτων αδύνατο, όλοι, εκτός από τον μέχρι ενοχλήσεως ατάραχο Ισπανό, καταφεύγουμε στις κουκέτες.

Θυμάμαι να είμαι ξαπλωμένη στην κουκέτα, στην αποκάτω, για να χω εύκολη πρόσβαση στο μπάνιο. Θυμάμαι τη συρόμενη πόρτα τραβηγμένη, για να μπορώ να τρέξω όποτε το απαιτήσει η ανάγκη. Θυμάμαι το κάθε μα κάθε κύμα, το πώς τινάζοταν στα ύψη πρώτα η βάρκα, έπειτα εμείς. Το πώς έσκαγε κάτω πρώτα η βάρκα, έπειτα οι πλάτες μας. Πλαφ η βάρκα, μπαμ εμείς ξαπλωμένοι πάνω στις κουκέτες, πλαφ, μπαμ, λίγο ακόμα και θα σκούζαμε από τον πόνο, ολάκερο το σώμα να χτυπιέται σα χταπόδι πάνω στο ξύλινο κρεβάτι, το καϊκι να πετάει στον αέρα και να σκάει, το ίδιο κι εμείς, πλαφ, μπαμ, οι ώρες να περνάνε, έξι, επτά, οχτώ, εννιά, να λες φτάνουμε όπου να ναι και να μη φτάνουμε ποτέ, πλαφ, μπαμ, τέτοιο ξυλοδαρμό πού να τον φανταστείς σαν ξεκινάς για τη ρομαντική σου κρουαζιέρα. Τι άλλο θυμάμαι; Τον αγώνα μου να τραβήξω ως το λαιμό μου την κουβέρτα, και να μην τα καταφέρνω. Το τρέξιμο ως την τουαλέτα που απείχε δεν απείχε τρία μέτρα απ την καμπίνα, το είπαμε, το πλεούμενο ήτανε μικρό, κι ας χωρούσε δεκατέσσερις. Πόσες φορές σηκώθηκα, αυτό δεν το θυμάμαι, κι από αυτές πόσες βρέθηκα μόνη μου πάνω από νιπτήρα και λεκάνη και πόσες με παρέα, ούτε αυτό το έχω συγκρατήσει. Ο στενός διάδρομος δεν έμεινε στιγμή άδειος σ' όλο το ταξίδι, Ολλανδοί, Αυστριακοί, Έλληνες, Βελγίδες και μια Σπανιόλα, αφού ο δικός της αποδείχτηκε ο μοναδικός με γερό στομάχι και την είχε κάνει στο κατάστρωμα, ένα μάτσο μαλλιοκούβαρα, να τρέχουν σαν τρελοί ποιος θα πρωτοπρολάβει, εφιάλτης... Οι Βελγίδες, κοριτσούδια κι άπειρα, καταπώς φαίνεται, να έχουν πανικοβληθεί, οι ξανθομάλληδες Αυστριακοί, από μια ώρα και μετά, σωριασμένοι με ανοιχτά χέρια και πόδια στο διάδρομο, να τους τσαλαπατάει όποιος έτρεχε για την τουαλέτα, να τους περιλούζει όποιος δεν προλάβαινε να τη φτάσει έγκαιρα. Αυτοί να βογκάνε, να τα χουμε δει όλα, σκηνές της Αποκάλυψης και το ταξίδι, πλαφ, μπαμ, τελειωμό να μην έχει. Οι ώρες περνάνε, δέκα, έντεκα, άντε, ακόμα; Πλαφ, μπαμ, δώδεκα, δεκατρείς, να θες να πεθάνεις, να έχεις στραγγίξει, το βράδυ ατέλειωτο, το ταξίδι ατέλειωτο, πόσες ώρες να αντέξει ένας άνθρωπος σε τέτοιο παραδαρμό, σε τέτοια βρώμα, οι ώρες γίνονται από εννέα δεκατέσσερις, δεκατέσσερις ώρες πλαφ, μπαμ, και κανείς να μη σε ενημερώνει, φτάνουμε, δε

φτάνουμε, βουλιάζουμε, τι στην ευχή γίνεται, επιτέλους ξημερώνει και λίγο αργότερα, μουσκεμένοι ως το μεδούλι κι όχι απ το κύμα, φτάνουμε καμιά φορά στην Εσπανιόλα.

Με το τελευταίο απομεινάρι δύναμης σηκώνομαστε, προσπαθούμε να βρούμε εκατοστό αβρώμιστο για να πατήσουμε, αλλάζουμε ρούχα και βγαίνουμε στο κατάστρωμα. Από τα βάθη της Κολάσεως στους ηλιόλουστους λειμώνες, κάπως έτσι πρέπει να είναι η Ανάσταση, ο Ισπανός, ο μάγειρας κι όλο το πλήρωμα, θαρρείς από άλλο σκάφος, φρέσκοι και μια χαρά κεφάτοι, σκάνε χαμόγελα. Οίκτου για μας, περηφάνιας που αυτοί δε ζαλιστήκανε, λίγο με νοιάζει, ρίχνω μια πρώτη ματιά στο τραπέζι του πρωινού που περιμένει κατάφορτο με κάθε καλούδι, αρπάζω μια κούπα με τσάι, το ίδιο κι όλοι οι υπόλοιποι, κανείς δε βάζει μπουκιά στο στόμα του, εκτός από τον ασυμπάθιστο Ισπανό που στρογγυλοκάθεται κι αρχίζει να περιδρομιάζει. Μας παίρνει πολλή ώρα να συνέλθουμε, το φρέσκο αεράκι μας χτυπάει, οι μυρωδιές έχουν αλλάξει, κάπως καλύτερα τα πράγματα, ο μάγειρας, που μας είδε νιόνυμφους, από την προηγούμενη μας έχει κλείσει το μάτι και μας έχει ευχηθεί ένα νίνιο γκαλαπαγκίτο όλο νόημα, πού να ξερε ο άνθρωπος τι σόι θαλασσόλυκοι του γλυκού νερού θα του βγαίναμε όλοι μας...

Ας δώσω τέλος στην οδυνηρή ανάμνηση εκείνης της βραδιάς, ας πούμε τώρα γι αυτό το όμορφο νησί και τους υπέροχους κατοίκους του... Πούντα Σουάρες λέγεται το σημείο όπου αποβιβάζομαστε, για να πέσουμε ξανά πάνω σε μια νέα αποικία από φώκιες. Γλυκά πλάσματα, τρυφερά ματάκια, το ξανάπαμε, αλλά αυτές οι φωνές τους, βρε παιδί μου, αυτοί οι ήχοι οι λαρυγγικοί και παντελώς στερημένοι από χάρη, σου φέρνουν στο μυαλό το χτεσινοβραδινό κονσέρτο στο καϊκι και κάνουν τα ήδη λυγισμένα γόνατά σου να σχηματίζουν ακόμα πιο κλειστές γωνίες. Τέλος πάντων, οι φώκιες κι οι ελέφαντες δεν είναι η μεγάλη ατραξιόν αυτού του νησιού, όπως δεν είναι ούτε το καινούργιο είδος ιγκουάνας που αντικρίζουμε, ένα μαυροπράσινο πλάσμα διάστικτο από κόκκινες βούλες, οι αληθινοί πρωταγωνιστές είναι τα πετούμενα, και συγκεκριμένα εκείνα τα αριστοκρατικά κι όλο κομψότητα όντα, τα καραφλά άλμπατρος, δώδεκα χιλιάδες από δαύτα φωλιάζουν εδώ, στη μεγαλύτερη αποικία άλμπατρος του κόσμου. Αλλόκοτα πλάσματα, τα άλμπατρος, στις εποχές του ζευγαρώματος ξιφομαχούν με τα κιτρινωπά ράμφη τους και βαδίζουν σα μεθυσμένοι ναύτες, κάνοντας τις φωτογραφικές να παίρνουν φωτιά, τη συγκεκριμένη μέρα, όμως, ο ερωτικός χορός που παρακολουθούμε εκτελείται από ένα άλλο είδος πτηνού, ακόμα πιο αλλόκοτου κι αστείου.

Οι γαλαζοπόδαρες σούλες ονομάζονται blue footed boobies στα αγγλικά, κι εδώ, για λόγους σοβαρότητας, θα πρέπει να διευκρινίσουμε πως όχι, το όνομά τους δεν τους δόθηκε εξαιτίας κάποιου ιδιαίτερου και παραφουσκωμένου ανατομικού χαρακτηριστικού, οι αγγλομαθείς θα με εννοήσετε, η πραγματικότητα είναι πως για την ονομασία ευθύνονται οι πρώτοι ναυτικοί που τους αντίκρισαν, bobo στα ισπανικά σημαίνει τούβλο ή και κούτσο, άμυαλος κι άφρων, με άλλα λόγια, κι οι ναυτικοί απόρησαν που ετούτα τα πουλιά δεν πέταγαν και δεν έκαναν προσπάθειες να φύγουν όταν τα ζύγωναν για να τα εξοντώσουν. Οι γαλαζοπόδαρες σούλες έχουν την τιμητική τους στην Εσπανιόλα, κι εμείς τυχαίνει να τις συναντήσουμε σ όλες τις πιθανές στάσεις και καταστάσεις. Δυο από αυτές επιδίδονται σε φρενιασμένα κορταρίσματα μπροστά στο φακό. Κάθονται αντίκρυ η μια απ την άλλη, με τα έντονα γαλάζια ποδαράκια τους και τα ολοστρόγγυλα και μονίμως έκπληκτα ματάκια τους, και σηκώνουν πρώτα το κεφάλι να κοιτάζουν το Θεό, ύστερα μια το ένα ποδαράκι και μια το άλλο, ψηλά, όμως, στρατιωτικά, το βάδισμα της χήνας από σούλες, κι ύστερα πιάνουν μικρά κλαδάκια με τα ράμφη τους και τα προσφέρουνε η μια στην άλλη, κι έπειτα πάλι απ την αρχή. Είναι απορροφημένες και δεν ενοχλούνται καθόλου από την παρουσία μας, ούτε όταν πλησιάζουμε στις φωλιές τους από μικρή, ελάχιστη απόσταση, λίγο να κάνεις έτσι το χέρι σου τις πιάνεις, κι αυτές κάθονται εκεί και σε κοιτάζουν, έχοντας ανάμεσα στα πόδια τους άλλοτε αυγά, κι άλλοτε τους ακόμα πιο αστείους, λευκούς και φουντωτούς νεοσσούς τους. Οι δε νεοσσοί, άλλο υπερθέαμα από μόνοι τους, εντυπωσιακά κωμικοί αλλά και αποφασισμένοι, παρά το νεαρό της ηλικίας τους. Η μάνα δε μπορεί να μεγαλώσει δυο μικρά, αυτή είναι η πικρή αλήθεια, όποτε γεννηθούν δύο, λοιπόν, το πιο μεγαλόσωμο και καλοταϊσμένο τσιμπολογάει αμείλικτα το πιο αδύναμο, μέχρι που το σπρώχνει έξω από το μικρό κύκλο από κλαδάκια και πετρούλες που

σηματοδοτεί τα όρια της φωλιάς. Από εκείνο το σημείο και μετά, η μάνα σταματάει πια να το ταΐζει, ολόκληρη η προσοχή της και τα σκουληκάκια της αφιερώνονται στο κραταιότερο, που έχει μεγαλύτερες πιθανότητες να επιβιώσει.

Ανάμεσα σε άλμπатρος και σούλες, ένα ακόμα ασυνήθιστο πτηνό, που δικαιούται λίγα λόγια, αφού κι αυτό το έβαλε το λιθαράκι του στη θεωρία για την ανθρώπινη εξέλιξη. Εκ πρώτης όψεως είναι τελείως αδιάφορο, γκριζόλευκο, μικροκαμωμένο, με λεπτή μύτη και εκρηκτική συμπεριφορά, αεικίνητο και αφάνταστα ενοχλητικό, ακόμα και τις φώκιες τολμάει να τσιμπολογήσει. Είναι ο περίφημος σπίνος του Δαρβίνου, ένα από τα δεκατρία παρόμοια είδη που κατά πάσα πιθανότητα κατάγονται από το ίδιο, πρώτο είδος. Πρώτος ο Δαρβίνος παρατήρησε πώς κάθε είδος είχε καταφέρει να προσαρμοστεί με τον καιρό, προκειμένου να επιβιώσει. Καθένα είχε αποκτήσει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που ταίριαζαν με το περιβάλλον στο οποίο ζούσε, μια και κάθε νησί στα Γκαλάπαγκος είναι πολύ διαφορετικό από όλα τα υπόλοιπα. Άλλοι σπίνι, λοιπόν, είχαν κοντά και δυνατά ράμφη, κατάλληλα για να χωρίζουν σπόρους, άλλα είχαν μακριά κι αδύνατα, για να μπορούν να πιάνουν έντομα. Ο Δαρβίνος έκανε τις παρατηρήσεις του και αποχώρησε, κι ύστερα, πολλά χρόνια αργότερα, έβγαλε τα συμπεράσματά του για τη διαδικασία της φυσικής επιλογής. Κάθε σπίνος που έφτασε κάποτε στα Γκαλάπαγκος, σκέφτηκε, άρχισε να γεννάει μικρά που είχαν ανεπαίσθητες διαφορές από το γονιό τους. Σε αυτό το παράξενο περιβάλλον, ορισμένα μικρά ήταν καλύτερα εξοπλισμένα για επιβίωση. Αυτοί οι νεοσσοί ήταν που έφταναν στην ωριμότητα και με τη σειρά τους γεννούσαν άλλα μικρά, περνώντας τους τα νέα γενετικά χαρακτηριστικά τους. Μέσα από εκατοντάδες, χιλιάδες γενιές, ορισμένα χαρακτηριστικά επιλέχτηκαν ως πιο ταιριαστά στην καινούργια πατρίδα τους, μέχρι που οι διαφορές ανάμεσα στο καινούργιο και το πρώτο, αυθεντικό είδος, να γίνουν τόσες, που το καινούργιο είδος να θεωρηθεί εντελώς διαφορετικό από το παλιό. Κι έτσι, ο Δαρβίνος έφτασε να γράψει την περίφημη Καταγωγή των Ειδών, και να εκφράσει την εξής βλάσφημη εικασία: σα να μην έφτανε που το ζωικό βασίλειο δεν είχε δημιουργηθεί μέσα σε εφτά μέρες από τον μέγα Πλάστη μας, ο Άνθρωπος, άκουσον άκουσον, δεν ήταν σε τίποτα διαφορετικός από όλες τις υπόλοιπες μορφές ζωής αυτού του κόσμου...

Πώς φτάσαμε τώρα εδώ, κι εγώ αναρωτιέμαι, ας συνεχίσουμε τα περιηγητικά, εκτός από τα χιλιάδες πουλιά, η Εσπανιόλα διαθέτει ένα puffing hole πολύ εντυπωσιακό, ένα λαγούμι μες στα βράχια, δηλαδή, απ' το οποίο ξεπετάγεται ένας πίδακας νερού ύψους ακόμα και πενήντα μέτρων όποτε το χτυπάει δυνατά το κύμα. Διαθέτει επίσης το Γκάρντνερ Μπέι, μια μακρόστενη παραλία με ασπρόχρυση, λεπτή άμμο, σαν πούδρα, από αυτή που σου πετάει το γάντι να ξαπλώσεις πάνω της και να κυλιστείς και να βγεις αλευρωμένος, για να χεις μετά μια δικαιολογία που κολύπησες στα τυρκουάζ νερά της, παρέα με τις μικρές φώκιες που σε κοιτάζουν λιγωμένες. Όλα αυτά τα έχει η Εσπανιόλα, κι όλα αυτά τα είδαμε. Σε πολύ καλύτερη κατάσταση πια και ανανεωμένοι, επιβιβάζομαστε στην Άννα Μερσέδες και βάζουμε πλώρη για τη Φλορεάνα, αλλιώς Τσαρλς, με τα ηφαίστεια, τους διαβόλους, τα φλαμίνγκο της, και το αιματοβαμμένο παρελθόν της. Φλορεάνα, αλλιώς Τσαρλς, εφτά καϊκάτες ώρες δυτικά της Εσπανιόλα και οι θαλάσσιοι θεοί μας λυπηθήκανε, σε ένα Άννα Μερσέδες που, οσφρητικά, τουλάχιστον, δεν έχει καμία σχέση με το χτεσινό πλεούμενο (πράγμα που αποδεικνύει πόσο καλά προετοιμασμένο για παρόμοιους πανικούς είναι το πλήρωμα και σε τι συχνότητα τις απαντάς αυτές τις φουσκοθαλασσιές στο Αρχιπέλαγος), περνάμε μια ήσυχη κι αναίμακτη νύχτα.

Ξημερώνουμε κι η Φλορεάνα βρίσκεται αντίκρυ και μας περιμένει. Σπουδαίο κι ετούτο το νησί, γλωρίδα, πανίδα, τα είπαμε, μα αυτοί που πότερο απ' όλους έμειναν εντυπωσιακοί και αξιομνημόνευτοι είναι οι άνθρωποι κάτοικοί του. Εδώ εκτυλίχτηκε το μεγαλύτερο σκάνδαλο της νησιωτικής συστάδας από καταβολής της, που ακόμα, τόσα χρόνια μετά, παραμένει άλυτο μυστήριο. Έχουμε και λέμε, λοιπόν: μετά τον αξιότιμο Πάτρικ Γουάτκινς, τον Ιρλανδό που λέγαμε νωρίτερα, που πάτησε το ποδάρι του στο νησί από το 1807 ως το '9, μετά ακόμα κι από την αποικία των καταδίκων που άνοιξε στη Φλορεάνα στα 1830, κι αφού όλα καταλάγιασαν και το νησί ερήμωσε ξανά, φτάνουμε στα 1929 και στην άφιξη του πρώτου ζεύγους που ήρθε να κατοικοεδρεύσει μόνιμα κι επίσημα στην αφιλόξενη ακτογραμμή του. Γερμανοί κι οι δυο, Φρίντριχ

Ρίτερ εκείνος, Ντόρε Στράους εκείνη, παντρεμένοι αμφότεροι την εποχή που σύναψαν επιστήθια σχέση στη Γερμανία, εν τέλει κατάφεραν τους εκατέρωθεν συζύγους να τα βρουν μεταξύ τους κι εκείνοι τράβηξαν μονιασμένοι να ζήσουν στο νησί των ονείρων τους. Πρακτικός άνθρωπος ο φον Ρίτερ, καταπώς δείχνουν τα πράγματα, ανέσεις και πολυτέλειες δεν ήθελε, του έφτανε ο έρωτάς του και μία καλύβη, συνειδητοποιώντας ωστόσο το άβολον του όλου πράγματος, τι να τα κάνεις τα περιττά, σκέφτηκε, και προτού μετακομίσει στο νέο του σπιτικό φρόντισε να βγάλει ένα προς ένα όλα του τα αχρείαστα δοντάκια και στη θέση τους να βάλει μια ολοκαίνουργια, ανοξείδωτη οδοντοστοιχία η οποία, εκτός από ένα τακτικό και σύντομο λουστράρισμα, άλλες σκοτούρες δε θα του έφερνε ούτε και πονόδοντους, η δε καλή του έσπευσε να τον μιμηθεί κι εκείνη, κι έτσι, μια μέρα στις αρχές του προηγούμενου αιώνα, έφτασαν απαστράπτοντες και χαμογελαστοί στη νήσο Φλορεάνα.

Για ένα δυο χρονάκια περνούσαν σαν πιτσουνάκια τα δυο τους, μα ακόμα κι ο Παράδεισος έχει ημερομηνία λήξης, στα 1932 να σου που καταφθάνουνε καινούργιοι γείτονες, ο κύριος και η κυρία Χάινς και Μάργκετ Βίτμερ, μαζί κι ο κανακάρης τους, ο Χάρι. Άντε, εν πάση περιπτώσει, να σας ανεχτούμε, είπαν μέσα τους Ρίτερ και σία, έπιασαν να ζούνε μακριά κι αγαπημένα, καθένas στα του οίκου του και στα της φαμίλιας του, πέρα από κάτι μικροεπισκέψεις, άντε και κανένα δανεικό του τύπου, Γκούτεν ταγκ, μάλιν Χάινς, μπας και σας περισσεύει λίγο Brasso να στυλβώσω τη μασέλα γιατί ξέμεινα, άλλο ουδέν. Κι ούτε ενοχλούταν κανένas τους, το νησί ήταν αρκετά μεγάλο για να χωράει πέντε ανθρώπους ανεμπόδιστα.

Έλα μου, όμως, που προτού βγει ο χρόνος, να 'σου καινούργιες κι αλλοπρόσαλλες αφίξεις. Η επονομαζόμενη 'Βαρόνη' Ελοίζ Βάγκνερ ντε Μποσκέ καταφθάνει μαζί με όλους τους φαντεζί τίτλους της και τη σαρδανάπαλη κουστωδιά της. Τρεις εραστές έσερνε πίσω της η επονειδίστη, δυο Γερμανούς κι έναν Εκουαδοριανό, που φρόντιζαν να της ικανοποιούν κάθε καπρίτσιο, τι θέλει η κούκλα μας, έλεγαν οι νεαροί και νταβραντισμένοι επιβήτορες, να χτίσει ξενοδοχείο που θα το ονομάσει Χασιέντα Παραντίσο και ταίρι του δε θα 'χει πουθενά, μη χολοσκάς καλή μας, θα στο χτίσουμε! Μεσ στην τρελή χαρά θα έπρεπε να είναι η βαρονέσα, μα εκείνη πού, μοναδική στο είδος της κι αγάριστη, το 'βρισκε χαριτωμένο να τριγυρίζει με δερμάτινες μπότες, ρούχα που ουδόλως θα τα έλεγε 'σεμνά', αλλά δεν έφταναν αυτά, είχε κι ένα μαστίγιο, όπως κι ένα ρεβόλβερ με λαβή στολισμένη με μαργαριτάρια, που φρόντιζε να τα κατεβάζει, μαστίγιο και λαβή, εννοώ, πάνω στις ράχες και τα κεφάλια των αγαπητικών της. Κοινώς, κακότροπη και μοναχοφαγού η βαρόνη, αν εξαιρέσεις τους εραστές που από ένα σημείο και μετά την κοιτούσαν με μισό μάτι, όλα τα υπόλοιπα νησιά τη λάτρεψαν πραγματικά, δεξιώσεις και τα τοιαύτα, ως και τον Κυβερνήτη των νησιών φημολογείται πως ξελόγιασε, ξετρελαμένοι όλοι μαζί της, εκτός από τους κοντινότερους γειτόνους της, με άλλα λόγια, τους Ρίτερ, Βίτμερ και σία.

Τα μπερδέματα δεν άργησαν να φανούν. Με αμοιβαία αντιπάθεια τα δυο μέρη άρχισαν να υποψιάζονται και να κατηγορούν ο ένας τον άλλο για μικροκακιούλες και μνησικακίες που σε ένα άλλο, μεγαλύτερο νησί, θα περνούσαν απαρατήρητες, εδώ όμως, γιγαντώνονταν από την ερημιά κι από το αφιλόξενο τοπίο. Κάτι ο γάιδαρος των Ρίτερ που βρέθηκε να βόσκει σε ξένα χωράφια, κάτι η αλληλογραφία των Βίτμερ που δεν έλεγε να φτάσει στο Ποστ Όφισ Μπέι, σημάδι πως κάποιος, (η βαρονέσα?) τη σουφρώνε χωρίς να πει κουβέντα, μέχρι το Μάρτη του '34 τα πράγματα είχαν φτάσει πια στο απροχώρητο. Ο δρ. Ρίτερ με την Ντόρε τσακώνονταν για ψύλλου πήδημα, της συμπεριφερόταν σα σκουπίδι, φώναζαν και ισχυρίζονταν οι Βίτμερ, ο ένας απ' τους δυο γερμανούς αγαπητικούς είχε πέσει σε δυσμένεια, όλο ξύλο και πείνα από τον άλλο γερμανό και τη βαρόνη, ο εκουαδοριανός τα είχε βροντήξει από καιρό και είχε πει περδόν, αλλά δεν πάει άλλο, γυρνάω σπίτι μου.

Κοντολογίς, χάλια κατάσταση. Ξάφνου, μια ωραία μέρα, η ξετσίπωτη βαρόνη και ο ένας γερμανός της έγιναν καπνός, απλά εξαφανίστηκαν χωρίς να αφήσουν ίχνη. Στην Ταϊτή, πήγαν, στην Ταϊτή, ισχυριζόταν η Μάργκετ, αλλά κανείς δεν την πίστευε γιατί δεν έδενε πουθενά η ιστορία. Λίγο αργότερα, ο τελευταίος αγαπητικός μάρκαρε στο 'Ντιναμίτα', ένα περαστικό καράβι, μακριά από

τα Γκαλάπαγκος κι όπου να 'ναι, τώρα τι έγινε και κατέληξε στο νησί Μαρκένα, αλλιώς Μπίντλοου, μαζί με έναν άλλο ναύτη, να πεθαίνει απ' τη δίψα, αυτό είναι ένα από τα πολλά που δε θα μάθουμε ποτέ, γεγονός είναι πως τα πτώματά τους, μουμιοποιημένα κι εντελώς αφυδατωμένα, βρέθηκαν λίγο αργότερα στο έρημο νησί, μακριά κι εντελώς εκτός από την αρχική ρότα του πλοίου. Τον ίδιο Νοέμβρη, ο δρ. Ρίτερ με την ανοξείδωτη οδοντοστοιχία του εγκατέλειψε μια για πάντα τον μάταιο τούτο κόσμο, από τροφική δηλητηρίαση, είπανε, κάτι είχε το κοτόπουλο που του είχε μαγειρέψει με αγάπη η καλή του, κανείς δεν έμαθε κι ούτε πρόκειται να μάθει ποτέ από ποιον και με ποιο τρόπο πέθαναν μυστηριωδώς ή εξαφανίστηκαν τόσοι άνθρωποι, η Μάργκρετ Βίτμερ, που μάλλον ήτανε κι η μόνη που το γνώριζε, δεν είπε σε κανέναν την αλήθεια, έσερνε το σκοτεινό μυστικό μαζί της ως το 2000, όπου πέθανε με τη σειρά της, και το πήρε μια για πάντα μαζί της.

Την εποχή που το Ζεύγος ατενίζει το νησί από την πρύμνη του Άννα Μερσέδες, πάντως, η καταχθόνια Μάργκρετ ζει και βασιλεύει στο Πουέρτο Βελάσκο, πράγμα που εμάς ποσώς μας αφορά, μόλο που θα πατήσουμε την ίδια άμμο που πατούσε κάποτε ο χαλκόδους δόκτορας, παρέα με την αγαπημένη του. Πρώτη μας στάση για σήμερα, τι άλλο, το Ποστ Όφισ Μπέι. Εδώ αφήναν την αλληλογραφία τους οι πρώτοι φαλαινοθήρες, στα μέσα του 18ου αιώνα. Σε ένα ξέφωτο, λίγο μετά την παραλία, μια σειρά από βαρελάκια εκτελούν χρέη γραμματοκιβωτίων και διαλογής επιστολών. Έφταναν στη Φλορεάνα τα φαλαινοθηρικά, τελευταία ξηρά πριν τον ατέλειωτο νότιο Ειρηνικό, έβγαιναν τα πληρώματα κι αφήναν στα βαρελάκια τα γράμματα για τα σπίτια τους, μια διεύθυνση απαραίτητως και χωρίς γραμματόσημο, έπειτα τα επόμενα καράβια που θα έφταναν μετά απ' αυτούς, είχαν την υποχρέωση να ανασκαλέψουν τις επιστολές, κι αν τύχαινε να πηγαίνουν σε μέρος όπου υπήρχε παραλήπτης, αναλάμβαναν να πάρουν το γράμμα μαζί και να το παραδώσουν ιδιοχείρως στον άνθρωπο που το περίμενε. Πρωτότυπο το σύστημα, τώρα φαλαινοθήρες δεν υπάρχουν σε αυτά τα μέρη, τα βαρελάκια ξεχειλίζουν από κάρτες με 'ουάου, γκρήτινγκς φρομ δε Γκαλάπαγκος' κι άλλα παρόμοια, ψάχνουμε να βρούμε καμιά ελληνική, ε ρε γλέντια, για φαντάσου να βρούμε και να την παραδώσουμε στην Ελλάδα, δε βρίσκουμε καμιά, κάρτα δεν έχουμε μαζί μας για να αφήσουμε, σε ένα χαρτί σημειώνουμε τα στοιχεία μας, έχουν περάσει χρόνια κι ακόμα δε μας έχει έρθει, αν ποτέ κανείς σας περάσει από τη Φλορεάνα, αλλιώς Τσαρλς, ας μπει στον κόπο να ανοίξει το ψηλότερο βαρελάκι, κάπου εκεί μέσα θα βρίσκεται ακόμα το χαρτάκι μας, και, ε ρε γλέντια που θα κάνουμε αν κάποιος από εσάς μας το φέρει πίσω...

Δεύτερη στάση, Πούντα Κόρμοραντ, η βάρκα μας πιάνει στην καστανή παραλία με τις σπαρμένες φώκιες, αποβιβαζόμαστε και το νερό μας φτάνει ως το γόνατο, δροσούλα, η μέρα συννεφιασμένη και μια ελαφριά ψύχρα, αν κοιτάξεις δεξιά θα δεις τη λιμνοθάλασσα όπου συχνάζουν σμήνη από ροζ φλαμίνγκο, λένε πως έρχονται εδώ κατά εκατοντάδες, όμως τη μέρα που το επισκεπτόμαστε εμείς, μόλις που διακρίνουμε ένα και μοναχικό φλαμίνγκο στην πέρα άκρη του. Εντυπωσιακό, μόλις που φαίνεται αλλά το ροζ χτυπητό χρώμα του το κάνει να ξεχωρίζει από μακριά, οφείλεται στις πολλές γαρίδες που καταναλώνουν, μας ενημερώνει ο Φραουλίνος, ελάτε τώρα, πάμε στη διπλανή παραλία. Διανύουμε κεφάτοι τα τετρακόσια μέτρα που μας χωρίζουν από τη δίδυμη παραλία. Πουθενά φώκιες, πουθενά θαλάσσιοι ελέφαντες, καβούρια, σπίνιοι, κάτι, τέλος πάντων, τι ήρθαμε να δούμε εδώ, απορούμε και κοιτάμε γύρω μας με περιέργεια. Για κοιτάξτε καλύτερα, μας παροτρύνει με σατανικό μειδίαμα ο δικός μας, κάτω, βρε, στην άμμο, μες στο νερό, τι διακρίνετε; Τι διακρίνουμε, ξέρω κι εγώ, το νερό στους πέντε δέκα πόντους είναι αφρισμένο, κάτι κινείται, σαν ψάρι, σαλάχι, ναι, είναι ένα σαλάχι, σε μικρή απόσταση από τα πόδια μας, γκρίζο, ρομβοειδές, με κεντρί από αυτά που σίγουρα δε θέλεις να γνωρίσεις. Ένα σαλάχι; Ρωτάει με ένα χαμόγελο που φτάνει στα όρια της κακεντρέχειας ο Φραουλίνος, ξανακοιτάμε, πω πω, απίστευτο, όχι ένα, όχι δυο, αλλά δεκάδες, εκατοντάδες σαλάχια αναπαύονται εκεί που σκάει το κύμα, όμοια όλα τους, να συμπληρώνονται σαν παζλ, περπατήστε τώρα στο νερό, μας παροτρύνει ο μελαψός ξεναγός μας, δε θα σας πειράξουν, αρκεί μονάχα να σέρνετε όσο μπορείτε τις πατούσες σας, αν σας αγγίζουν θα φύγουν, δεν είσατε θηράματα γι αυτά, μονάχα αν τα πατήσετε, φυσικό είναι, θα γυρίσουν και θα σας τσιμπήσουν. Κύριος οίδε γιατί, αλλά το κάνουμε, κι η αίσθηση είναι απερίγραπτη. Σε μια θάλασσα από σαλάχια σε μέγεθος πιατέλας, περπατάμε σέρνοντας τα πόδια μας κι αυτά μας αγγίζουν κι ύστερα μετακινούνται απαλά πιο μακριά μας, δεν υπάρχει κακία σε αυτόν τον

Παράδεισο, δεν υπάρχει συμφέρον, δυο βασικές ανάγκες να καλύψεις, φαγητό, αναπαραγωγή, κι ύστερα όλα τα πλάσματα του Θεού ζουν αγαπημένα...

Ξανά στη βάρκα και στο Άννα Μερσέδες, και βάζουμε πλώρη για την Κορόνα του Διαβόλου. Λα Κορόνα ντελ Ντιάμπλο, η κορυφή ενός μισοβυθισμένου κρατήρα που σχηματίζει ημικύκλιο, ίσως το καλύτερο σημείο για καταδύσεις σε ολόκληρο το Αρχιπέλαγο, τριακόσια τόσα είδη πολύχρωμων ψαριών, μικρές φωκούλες που κολυμπάνε και παίζουν μαζί σου, βγάζουμε ρούχα, βάζουμε μάσκες κι αναπνευστήρες και βουτάμε στα κρύα νερά. Σκέτη απόλαυση. Βλέπουμε πράγματι τα δεκάδες ψάρια, μα είμαστε άτυχοι, φώκιες δε βλέπουμε αυτή τη φορά, εντάξει, δεν είμαστε κι αχάριστοι, κολυμπήσαμε συντροφιά τους στην παραλία, εδώ τα νερά είναι βαθιά και ζέουν από σκυλόψαρα που δε θα σας πειράζονε, είναι καλοταϊσμένα, διατείνεται ο Φραουλίνος αλλά δε με χαλάει να ανέβω μια ώρα αρχύτερα στη βάρκα, πράγμα που γίνεται και επιστρέφουμε στο Άννα Μερσέδες. Το γεύμα στρώνεται στην πρύμνη, ως συνήθως, κι εκεί που τρώμε, πλαφ, και μια περιέργη, καλοκάγαθη φωκούλα παίρνει φόρα κι ανεβαίνει ακριβώς δίπλα μας, πάνω στη μεταλλική σχάρα που δεν απέχει ούτε ένα μέτρο από το τραπέζι μας. Γέλια, φωνές, μας χαζεύει για λίγο, το φαγητό μας φαίνεται πως δεν της εξάπτει την περιέργεια, έτσι κι αλλιώς απαγορεύεται ρητά να της προσφέρουμε, ξαναδίνει μια και φεύγει με χορτασμένη περιέργεια για τα βαθιά. Μέσα στην ίδια μέρα έχουμε την ευκαιρία και την τύχη να δούμε τον πίδακα μιας καμπούρας φάλαινας, ύστερα ένα τσούρμο πιγκουίνους που κολυμπούν ταχύτατα, σα σφαίρες, στο τέλος ένα κοπάδι δελφίνια μαζεύονται στην πλώρη μας και σκίζουν τα νερά μαζί μας.

Βράδυ πια, φτάνουμε στη Σάντα Κρους, αλλιώς Ιντεφαντιγκάμπλε, και στο γνωστό Πουέρτο Αγία. Βγαίνουμε για σεργιάνι, κι ύστερα, μαζί με τους Ολλανδούς και τους Αυστριακούς καταλήγουμε για 'κοκτέλες' στο μπαρ του Φρανκ, με θέα τη θάλασσα. Καλά τα νταϊκίρι του Φρανκ, καλές κι οι θερβέθες του, αλλά αυτό που θυμάμαι, σχήμα λόγου, τι να 'θυμάμαι' τόσα ποτήρια αργότερα, ήταν η Κουκαράτσα του, κάτι με τεκίλα και κάτι άλλο, που το 'πινες είτε σβηστό, είτε αναμμένο, κι έπρεπε να προλάβεις και να το ρουφήξεις προτού λιώσει τελείως το καλαμάκι. Σκηνές απείρου κάλλους, γέλια, έχουμε πατήσει στεριά και τα καταφέραμε, δεν αφήσαμε τα κοκαλάκια μας στον πάτο του Ειρηνικού, παρέα με τα πειρατικά σεντούκια, ρουφάμε τα σφηνάκια μας και καταλήγουμε μακάριοι για ύπνο στο Άννα Μερσέδες, αυτή τη φορά μες στο λιμάνι. Ξημερώνει ο Θεός τη μέρα κι η ομάδα βγαίνει για εξερεύνηση, ελαφρά κολοβωμένη αυτή τη φορά. Οχτώ έχουμε απομείνει, οι Ολλανδοί έχουν χάσει μια μέρα και μας αποχαιρετούν. Φεύγουν πεπεισμένοι πως οι τεράστιες χελώνες των Γκαλάπαγκος είναι ακόμα ένας μύθος, χελώνες τέτοιων γιγαντιαίων διαστάσεων δεν είδαν πουθενά, σε κανένα από τα νησιά που επισκεφτήκαμε, πφίου!, κάνουν στα ολλανδικά, και λένε αντίστοιχ στον Ειρηνικό σίγουροι για το διαφημιστικό τέχνασμα που σκοπό έχει να προσελκύει άμυαλους τουρίστες, μα εκείνοι, εξυπνότεροι και πιο πανούργοι, όχι, κορόιδα δε θα πιαστούν, τους καταλάβανε...

Οι υπόλοιποι οχτώ, Άγγλοι, Γάλλοι, Πορτογάλοι, Βαβυλώνα σωστή, νοικιάζουμε φορτηγάκι για τα ενδότερα. Φορτηγάκι μικρό, μη φανταστείτε μεγαλεία, μικρότερο από καμιόνι, μεγαλύτερο από αγροτικό, με ανοιχτή καρότσα και ξύλινους πάγκους εκατέρωθεν και σ' όλο το μήκος του. Σκαρφαλώνουμε και ξεκινάμε για το υψηλότερο σημείο του νησιού, Λος Τζεμέλος, τα Δίδυμα, η ατραξιόν του, αλλά τι δίδυμα, ολοστρόγγυλα, χορταριασμένα, με τριάντα μέτρα βάθος και σωθικά που κάποτε γουργούριζαν πυρωμένα, δεξιά κι αριστερά του στενού, χωμάτινου δρόμου που βγάζει στη Μπάλτρα. Pit craters θα τα λέγαμε αν ήμαστε αγγλόφωνοι ηφαιστειολόγοι, για μας, ωστόσο, που δεν είμαστε εξοικειωμένοι με τα άγρια συνήθεια του τόπου ετούτου, επιβάλλεται αν μη τι άλλο μια εξήγηση. Κρατήρες, λοιπόν, είναι τα αντικριστά διδυμάκια, δυο θαλάμια που κάποτε, αιώνες πριν, φούσκωναν ξέχειλα από μάγμα, ύστερα το σουρτούκι μάγμα βρήκε δρόμο διαφυγής και τα θαλάμια άδειασαν, κι όμοια με φουσκαλήθρες έσκασαν και οι οροφές κατέρρευσαν προς τα μέσα, πολλοί τέτοιοι κρατήρες υπάρχουν σ' όλα τα νησιά, μα τούτοι εδώ είναι οι μεγαλύτεροι. Τραβάμε τις δέουσες φωτογραφίες μας, οι περισσότεροι εστιάζουν στις τρύπες που χάσκουν μπροστά μας ή στον ορίζοντα που καταλήγει δασοσκεπής ως τη θάλασσα, εγώ προτιμώ κάτι μικρούλικο, θρασύτατα πουλάκια με ξεμαλλιασμένα, αχτένιστα, πορφυρά κεφαλάκια, ολοκόκκινα στηθάκια και

ολόμαυρες φτερούγες, αστεία όπως και το όνομά τους, βερμιγιόν μυγοχάφτες λέγονται, και μας χαζεύουν από τα φτενά κλαδάκια όσο διασχίζουμε το στενό μονοπάτι για το φορτηγάκι μας.

Η δεύτερη στάση δεν αργεί. Αν θέλαμε να μάθουμε πού στο καλό κατέληξε όλη αυτή η λάβα με τις αθεράπευτες τάσεις φυγής, εδώ θα το ανακαλύπταμε. Lava Tubes, αλλιώς, σήραγγες της λάβας, κατηφορίζουμε μια στενή ράμπα και χωνόμαστε στα έγκατά τους, πέντε έξι μέτρα φάρδος, αν θυμάμαι καλά, καμιά δεκαριά σε ύψος, ένα θεόρατο συρίγγιο, όμοιο με φλέβα, που κάποτε κυλούσε μέσα του η λάβα αγριεμένη κι ολοκόκκινη. Κυλούσε η λάβα αυλακώνοντας τη γη σε θειεμένους, βαθιούς χειμάρρους, κι όπως κυλούσε, η εξωτερική στοιβάδα της κρύωνε σιγά σιγά, ενώ το εσωτερικό έβραζε ακόμα. Ώσπου άδειαζε όλο το περιεχόμενο και ο σωλήνας έμενε αδειανός, πετρωμένος, η αίσθηση να περπατάς στο σκοτεινό εσωτερικό του είναι περίεργη, τρομακτική κι αλλόκοτη, τα δάχτυλά σου αγγίζουν τα πλαϊνά τοιχώματα και τα ανακαλύπτεις λεία, βελουδένια, με οριζόντιες αυλακιές που πιάνουνε κάμποσα χιλιόμετρα σε μήκος. Αναδυόμαστε με ανακούφιση και καβαλάμε το φορτηγάκι. Μετά από το θέαμα της πετρωμένης λάβας του νησιού, το είδος της λάβας που οι χαβανέζοι αποκαλούν *rahoehoe*, ινώδη, σε ελεύθερη μετάφραση, για το είδος των σχηματισμών που δημιουργεί, σειρά έχει μια γνωριμία με τους γηραιότερους κατοίκους του...

Γκαλάπαγκος σημαίνει σέλα στα παλιά ισπανικά, και με σέλα ήταν που παρομοίασαν οι πρώτοι ευφάνταστοι θαλασσοπόροι το καβούκι ενός πλάσματος που απ τη μια ήταν ολόιδιο με τα γνώριμα ζώακια που βοσκούσανε στους κήπους τους, μα απ την άλλη ήτανε ολότελα διαφορετικό, γιγάντιο, πού ακούστηκε ποτέ χελώνα να φτάνει ως και τα τριακόσια κιλά βάρος και αρκετά πάνω από το μέτρο σε μήκος, αυτά ήταν αλλόκοτα όντα, δεκατέσσερα υποείδη και βάλε. Καθένα με τα δικά του χαρακτηριστικά, ανάλογα το νησί που το φιλοξενούσε, αυτά με τα θολωτά καβούκια απαντιόντουσαν σε υγρό περιβάλλον με χαμηλή και πλούσια βλάστηση, όπως αυτή της Σάντα Κρους, τα άλλα, με το σχεδόν κωνικό καβούκι που είναι πολύ ψηλότερο και μοιάζει με σαμάρι, εξ ου και το γκαλάπαγκος, βρίσκονταν σε νησιά με ανώμαλο έδαφος και χωρίς χορτάρι, σαν την Εσπανιόλα, αλλιώς Χουντ. Αυτή η δεύτερη παραλλαγή ήταν πιο ευκίνητη, ας το πούμε έτσι, κι είχε μακριούς λαιμούς και πόδια, για να μπορεί να φτάνει πιο ψηλά από τα χαμόκλαδα, η δε εγκοπή στο πάνω μέρος του καβουκιού, της άφηνε χώρο να τεντώνει προς τα πάνω το μακρόστενο λαιμό της. Κάτι τέτοια έβλεπε ο Δαρβίνος, τις χελώνες και τους σπίνους, και δούλεψε μες στο μυαλό του την περίφημη εξέλιξη. Χιλιάδες αργοκίνητα, καφετιά πλάσματα σαν κι αυτά τριγυρνούσαν στα νησιά πριν από αιώνες, μέχρι που ήρθαν πρώτα οι πειρατές κι ύστερα οι φαλινοθήρες. Από εξελίξεις και αηδίες δε σκαμπάζανε αυτοί, πεινασμένοι κατεβαίνανε στα νησιά και γυρεύανε τροφή, βλέπανε τις χελώνες, με τον όγκο τους, με τα κιλάκια τους, με το άφθονό τους κρέας, να αμυνθούνε δε μπορούσανε, νύχια και δόντια δε διαθέτανε να υπερασπιστούνε τη ζωή τους, ακόμα και στα πόδια να το βάζανε, όλα τα άλλα έμψυχα τις παραβγαίνανε, έτσι οι καρνίβοροι κουρσάροι τις μαζεύανε κατά δεκάδες και τις στοκάρανε στα αμπάρια αναποδογυρισμένες. Ένα χρόνο αντέχανε οι ολιγαρκείς χελώνες χωρίς νερό μήτε τροφή, ύστερα οι μάγειροι τις ρίχνανε στα τσουκάλια και φτιάχναν μούρλια χελωνόσουπες, να γλύφεις και τα δάχτυλά σου. Πάνω από 700 φαλινοθηρικά λένε πως αλωνίζανε ανάμεσα σε 1811 και 1844 στον Ειρηνικό, και τα περισσότερα από αυτά πιάνανε στα Γκαλάπαγκος ακριβώς για προμήθειες, βάλτε τώρα με το νου σας πόσες χιλιάδες χελωνίτσες καταλήξανε σερβιρισμένες στις κουβέρτες...

Ο θρύλος λέει πως η χελώνα των Γκαλάπαγκος ζει αιώνες. Λένε ότι ο Κάπτεν Κουκ δώρισε μια στη βασίλισσα της Τόνγκα, στο νότιο Ειρηνικό, στα 1770, λένε και πως αυτή η συγκεκριμένη, η χελώνα, όχι η βασίλισσα, έφτασε σε βαθιά γεράματα κι ως τα 1966, μα πιότερες αποδείξεις δεν υπάρχουν για το αν ξεπερνάνε πράγματι την εκατονταετία. Δε θα μου έκανε έκπληξη, να είμαι ειλικρινής. Τη μέρα που το Ζεύγος επισκέπτεται το Tortoise Reserve της Σάντα Κρους, το Οικολογικό Καταφύγιο, με άλλα λόγια, κι επηρεασμένη από τις πρωινές αμφισβητήσεις των κατά τα άλλα συμπαθέστατων Ολλανδών, διόλου δεν είχα στο μυαλό μου πως θα αντίκριζα πλάσματα μεγαλύτερα κι από αυτή ακόμα τη τσιμεντένια, διακοσμητική χελώνα που κοσμούσε την είσοδο του αεροδρομίου της Μπάλτρα. Το φορτηγάκι μας σκαμπανεβάζει στο λασπωμένο μονοπάτι και

σταματάει απότομα. Φωτογραφίες, διατάζει ο οδηγός κι εμείς κατεβαίνουμε για να αντικρίσουμε το εμπόδιο που μας έκοψε το δρόμο. Και να βρεθούμε αντίκρυ από ένα θεόρατο, κοκάλινο όγκο που μας χαζεύει αδιάφορος, συνεχίζοντας το βραδυκίνητο περίπατό του. Αδέρφια Ολλανδοί, πράγματι χάσατε. Γυρίσατε στους ανεμόμυλους και στις τουλίπες σας χωρίς να έχετε χαρεί αυτό εδώ, το γίγαντα του Ειρηνικού, το μεγαλύτερο αξιοθέατο του τόπου, ένα από τα αρχαιότερα είδη αυτής της γης, προϊστορικό συγγενή των δεινοσαύρων. Μεγεθυσμένο κατά δέκα, είκοσι φορές από τα πετ κατοικίδια που βλέπουμε στην ύπαιθρο, το Ον διασχίζει ανέμελο το μονοπάτι και μας κάνει τη χάρη να περάσουμε. Παρόμοιες χελώνες θα συναντήσουμε πάμπολλες στο Καταφύγιο, μασουλάνε τα χορταράκια τους και δε βιάζονται να τραβήξουν μέσα το κεφάλι, ούτε κι εκείνο το οξύθυμο, μακρόσυρτο φσσςς κάνουνε, όπως τα άλλα πλάσματα, έτσι κι αυτά μας θεωρούν ισάξιούς τους...

Τελευταία στάση της μέρας, ο Ερευνητικός Σταθμός Κάρολος Δαρβίνος, λίγο έξω από το Πουέρτο Αγιόρα, εκεί όπου δεκάδες χελώνες αναπαράγονται, μελετούνται και αφήνονται ελεύθερες στα νησιά, για να τα αποικίσουν πάλι. Μετά το ανελέητο κυνηγητό από τους πειρατές και τους φαλινοθήρες που κράτησε κι ως τον 19ο αιώνα, ο Άνθρωπος έκανε πάλι το θαύμα του φέρνοντας στα νησιά ζώα που δε θα έπρεπε να βρίσκονται εκεί, σκυλιά, κουνέλια και κατσίκια, που μασούλησαν όλα τα χαμηλά μα κι όλα τα ψηλότερα κλαδάκια, αφήνοντας τους γκριζούς, πρώτους κατοίκους τους να πεθάνουν από αστία. Τρία είδη χάθηκαν για πάντα, αφανίστηκαν, από ένα άλλο υποείδος, μονάχα δέκα αρσενικά και δύο θηλυκά βρέθηκαν ζωντανά στην Εσπανιόλα. Κατά καλή τους τύχη μεταφέρθηκαν στο Σταθμό, πέρασαν χρόνια αναπαραγωγής στην αιχμαλωσία, μα οι κόποι καρποφόρησαν και πάνω από 100 νέοι απόγονοι ελευθερώθηκαν ξανά στο αρχικό νησί τους. Μένουμε αρκετή ώρα στο σταθμό. Ξύλινοι διάδρομοι μας ξεναγούν στους χώρους όπου βρίσκονται μικρότερες και μεγαλύτερες χελώνες, χερσαίες και θαλάσσιες, ένα κέντρο πληροφόρησης μας ενημερώνει για τις προσπάθειες που καταβάλλονται για διάσωση, σλάιντς, φωτογραφίες, ενημερωτικά πράγματι όλα αυτά, μα δε θυμάμαι να σας πω περισσότερα, αυτό που ολοκάθαρα θυμάμαι είναι μία, συγκεκριμένη χελώνα, που μας κοιτάζει μελαγχολικά (ή είναι ιδέα μου?), με το κεφάλι μισοβουτηγμένο σε μια δροσερή λιμνούλα. Ετούτη η αρσενική χελώνα έχει και ονοματεπώνυμο, Μοναχικό Τζωρτζ τη λένε, Χόρχε Σολιτάριο τον ξέρουνε οι φίλοι, γεννήθηκε ποιος ξέρει πόσα χρόνια πριν στο νησί Πίντα, αλλιώς Άμπινγκτον, κι εκεί ανακαλύφθηκε απ' τους ανθρώπους στα 1971. Οι φίλοι του και οι συγγενείς του κατέληξαν στα πειρατικά αμπάρια, όσοι σωθήκανε πεινάσανε χωρίς τροφή, αφού τα γίδια που είχαν την καλοσύνη να εισάγουν στο νησί οι άνθρωποι εξαφάνισαν ό,τι θα μπορούσε να τους θρέψει, εν τέλει οι άνθρωποι ξεπάστρεψαν και τα γίδια για να σώσουν λέει τις χελώνες, μα ήτανε πολύ αργά, ο Μοναχικός Τζωρτζ είναι ο τελευταίος του είδους του, όταν πεθάνει αυτός, θα χαθεί από προσώπου γης η *Geochelone elephantopus abingdoni*, όπως βαφτίσανε το είδος του οι επιστήμονες, προσθέτοντας ακόμα ένα στη μακριά και θλιβερή αλυσίδα από είδη, ζώα και φυτά, που χάθηκαν εξαιτίας της ανθρώπινης ευεργεσίας. Το 1971, που ανακαλύφθηκε ο Χόρχε, είχαν κλείσει ήδη 65 χρόνια από την τελευταία φορά που είχαν δει χελώνα του είδους του, 10.000 δολάρια επικηρύχτηκαν τα θηλυκά, μπας και βρισκόταν κάποιο για τη διαιώνιση, κανένα δε βρέθηκε, ο Χόρχε κατέληξε στο σταθμό, μαζί με δυο θηλυκά άλλου είδους από την Ισαμπέλα, μικρότερα του σε μέγεθος, ομορφούτσικα, οι καλλονές του χελωνίσου πληθυσμού, μα εκείνος δεν καταδέχεται να τις κοιτάξει, εκείνος θέλει γυναίκα από τον τόπο του, ο καψερός, και συνεχίζει να μας κοιτάζει έρημος και μόνος...

Απόγευμα και επιστρέφουμε στο Πουέρτο Αγιόρα. Την αποψινή και την αυριανή βραδιά θα την περάσουμε στο Σολ Υ Μαρ, ένα μικρό, διώροφο ξενοδοχείο που βρίσκεται ακριβώς πάνω στην προκουαία, βγαίνεις στο μπαλκονάκι σου και αντικρίζεις μια γαλανή θάλασσα άλλο πράγμα, οι βάρκες κόβουν βόλτα όλη μέρα φορτωμένες, τσιμπητό για την εποχή το Σολ Υ Μαρ, σαράντα δολάρια το δίκλινο βλέπω στην απόδειξη που κράτησα για το φωτογραφικό μου άλμπουμ, όμως χαλάλι του. Το Σολ Υ Μαρ διαθέτει μια εξαιρετική βεράντα παύλα προβλήτα, με στρογγυλά τραπεζάκια και πολύχρωμες ομπρελίτσες για σκιά, κι εδώ είναι που σερβίρεται το πρωινό, το οποίο, ως πρωινό, δε θυμάμαι καν τι περιλάμβανε, αλλά το κλου είναι με ποιους μαζί το τρως, στρογγυλοκάθεσαι για τον καφέ κι εκεί που πίνεις τις πρώτες γουλιές, κάνεις μια έτσι και αντιλαμβάνεσαι πως βρίσκεσαι περιτριγυρισμένος από κάθε λογής πετούμενο και σερνάμενο,

γλάροι, πελεκάνοι, σπουργίτια κι άλλα πολλά, μαζί με κάμποσες ιγκουάνες που σέρνονται γύρω απ τα πόδια σου, ενίοτε μάλιστα περνάνε πάνω από τα πόδια σου και καλά θα κάνεις να το συνηθίσεις και να μην πετάγεται όρθιος κάθε φορά, δεν έχουν κακούς σκοπούς οι έρμες, ζητιανεύουνε για ψιχουλάκια και κάθονται να τις τσαλαπατάνε οι γλάροι. Λίγο ζωόφιλος να είσαι σε αυτά τα νησιά, πάει, την πάτησες για τα καλά, οι ώρες περνάνε χωρίς να το καταλάβεις και όλα τα πτηνά του ουρανού τρώνε από το τραπέζι σου, οι ιγκουάνες όχι, όμως, δεν κάνει να τους δώσεις φαγητό, ψωμί ούτε δια ροπάλου, δεν το μεταβολίζουνε λέει, και σκάνε από το πολύ φαί, μπορείς να τις χαζεύεις όμως και να βγάζεις μια χαρά φωτογραφίες. Το δε κερασάκι στην τούρτα όλης αυτής της ζωικής πανδαισίας, είναι ο χοντρός και καλοκάγαθος θαλάσσιος ελέφαντας που συχνά πυκνά κάνει επισκέψεις σε αυτή ακριβώς την προβλήτα. Τραυματισμένο τον βρήκε μια μέρα, μας λέει ο Τζίμι, ο ιδιοκτήτης του Σολ Υ Μαρ, πληγωμένο από καρχαρία κι ετοιμοθάνατο. Τον έσωσε, όμως, τον περιέθαλψε και τον έκανε καλά, κι από τότε ο θαλάσσιος ελέφαντας, ευγνώμων, δεν παραλείπει να περνάει από το σπίτι του φίλου του, άλλοτε καλά κι υγιής, άλλοτε πάλι λαβωμένος και για ανάρρωση. Ανεβαίνει σερνόμενος τη μικρή ράμπα που βγάζει στο χώρο του πρωινού, κι αλίμονο αν δεν είσαι εξοικειωμένος. Είναι ικανός να κάθεται και να χαζεύει για ώρες, τη δε δεύτερή μας μέρα εκεί, το αναιδέστατο πλάσμα έχει τη φαεινή ιδέα να ανέβει τη ράμπα, ως συνήθως, κι ύστερα να διανύσει το ένα, ενάμιση μέτρο που χωρίζει την κορυφή της ράμπας από το δωμάτιο ακριβώς απέναντι. Βρίσκει την πόρτα ανοιχτή, μπαίνει στο δωμάτιο και θεωρεί ευγενικό να δώσει μια και να σκαρφαλώσει στο πρώτο κρεβάτι που βλέπει μπροστά του, δεν ξέρει το ανθρώπινο πρωτόκολλο κι εκεί τον βρίσκουν στην επιστροφή τους οι ένοικοι του δωματίου, οι δυο Αμερικάνες που έχουν κάνει την κουτσουκέλα κι έχουν αφήσει την πόρτα ανοιχτή. Ο πανικός που επακολουθεί είναι απερίγραπτος, οι δυο γυναίκες να τσιρίζουν, ο φουκαράς ο ελέφαντας προφανώς να αναρωτιέται τι στην ευχή έχουν τα δυο παχύδερμα και βρυχώνται έτσι, εμάς να μας το διηγούνται αργότερα την ίδια μέρα και να πέφτουμε φαρδιοί πλατιοί από τα γέλια...

Φτάνει το βράδυ. Ντουζαρισμένοι, με καθαρά ρούχα, πόδια κάπως τρεμάμενα, έχουμε πρόβλημα να συνηθίσουμε τη στεριά κι ύστερα από τόσο κούνημα στο καΐκι μας φαίνεται πως το κρεβάτι του Σολ Υ Μαρ κουνάει ακόμα περισσότερο, βγαίνουμε για βραδινή βολτίτσα και φαγητό. Λας Κουάτρο Λιντέρνας γι απόψε. Κρασί, τζαζ, κι ένα ολοστρόγγυλο φεγγάρι πάνω από τον Ειρηνικό, να μας καληνυχτίζει...

Επίλογος (ή, αλλιώς, ...κι αν βγάzaμε το γιώτα απ το αλφάβητο...?)

Συνειδητοποιώ, τώρα που γράφω αυτή την ιστορία, πως κινδυνεύει να μείνει ατέλειωτη. Ψάχνω στο στενογραφικά κρατημένο ημερολόγιό μου και τελευταία σελίδα δε βρίσκω. Οι ολοζώντανες αναμνήσεις σταματούν την τελευταία νύχτα στον Ειρηνικό, παρέα με τις ιγκουάνες και τα φλεγόμενα, κοντοπίθαρα ποτήρια του Φρανκ, κάτω από το ολοστρόγγυλο φεγγάρι... Ψάχνω στον πάτο της μνήμης μου να ανασύρω κάτι τι, έστω μηδαμινό, που θα με βοηθήσει να ανασυνθέσω την τελευταία μέρα μας σε αυτή την υπέροχη, περίπλοκη κι ολοζώντανη χώρα, και φως δε βλέπω πουθενά. Ξέρω τι έπαθε αυτή η μέρα. Αντιλαμβάνομαι πού κατέληξε. Όπως όλες οι τελευταίες ημέρες των μακρυσμένων ταξιδιών και των γαλάζιων πόντων, οι μέρες εκείνες, οι χορτασμένες μα όχι πλήρως, οι νοσταλγικές μα όχι ακόμα, οι γεμάτες πρόωγη μελαγχολία και λαχτάρα να μείνουν ανεξίτηλες οι στιγμές, όλες αυτές οι τελευταίες μέρες των ταξιδιών, στροβιλίζονται η μια μετά την άλλη, φυγοκεντρίζονται στον μύλο του τώρα, και καταλήγουν ντροπαλές και ξεχασμένες στον κύκλο των χαμένων ημερών, έρμαια της λήθης. Αυτές τις μέρες, οι αισθήσεις οξύνονται καθεμιά προς τη δική της ανεργμάτιστη κατεύθυνση, στο δε συγκεκριμένο ταξίδι, η όραση δίνει αγώνα να ξεφύγει από το χείμαρρο των εικόνων και να κρατήσει λάφυρο ένα ξεθωριασμένο γκράφιτι στον ξύλινο φράχτη μιας κεντρικής λεωφόρου, η ακοή κλείνει τα αυτιά στους τετριμμένους ήχους κι αγαλλιάζει μονάχα με το γλυκό ήχο του φλάουτου ή τα τσαλίμια μιας ντοπιολαλιάς εξίσου γλυκιάς και τρυφερής, η όσφρηση ξετρυπώνει μυρωδιές από φαγητά, από μπαχαρικά μα κι από χώμα, η γεύση, α, τι πανδαισία, κι όσο για την αφή, την επιλεκτική και ξεχασιάρα, αυτή έχει το πάνω χέρι και προσπαθεί να συγκρατήσει την υφή του ξύλου σ ένα μακρόστενο, βαρύ τραπέζι, ή τα χιλιάδες κομπάκια ενός υφαντού που ανακαλύφθηκε σε ένα παζάρι της τελευταίας στιγμής.

Θέλω να πω, με όλα αυτά, πως αναμνήσεις άλλες δεν έχω από αυτό το ταξίδι, οι αισθήσεις μου εκείνη την τελευταία μέρα επικεντρώθηκαν σ' άλλα ζητήματα, ουσσιωδέστερα κατά τη γνώμη μου, και πράγματα που θα θεωρούσα φυσικό να θυμηθώ, τα έχω από καιρό ξεχάσει. Δε θυμάμαι καθόλου την πτήση από το Αρχιπέλαγος ως το Κίτο, δε θυμάμαι ούτε πού περάσαμε το τελευταίο βράδυ μας. Δεν αμφιβάλλω πως θα το περάσαμε στο Άλστον, στο κάτω κάτω ήταν το ξενοδοχείο που μας ήξερε και το ξέραμε και μας φιλοξένησε και τις τρεις φορές που επιστρέψαμε στην πρωτεύουσα, δεν αμφιβάλλω επίσης πως το τελευταίο δείπνο μας το απολαύσαμε στο Λας Ρέδες, είμαστε άνθρωποι του στεκιού κι εύκολα δεν αλλάζουμε, μας αρέσουν τα γνώριμα συνήθεια και τα πρόσωπα, μα σίγουρη δεν είμαι και σας είπα το γιατί. Αν έλειπαν οι φωτογραφίες που χοντραίνουν τα άλμπουμ μου, ίσως και να χα ξεχάσει πως την τελευταία μέρα καταφέραμε να καβαλήσουμε τον κόσμο, με άλλα λόγια, να βρεθούμε με το αριστερό πόδι στο νότιο ημισφαίριο και το δεξί στο βόρειο. Πάντα μαρτυριάρες, οι φωτογραφίες βεβαιώνουν πως βρεθήκαμε στο Μέσον του Κόσμου, Λα Μιτάδ ντελ Μούντο, όπως το λένε, καμιά εικοσιπενταριά χιλιόμετρα από το Κίτο, εκεί απ' όπου μια δεκάποντη, χαλικόστρωτη λωρίδα καταγής σηματοδοτεί τη γραμμή του ισημερινού, και όλοι πια το έχουνε καμάρι να πατάνε το ένα πόδι απ' τη μια και το άλλο από την άλλη της γραμμής, τάχα πως στέκονται ταυτόχρονα στα δυο μισά της γης μας. Ένα άχαρο, τριαντάμετρο μνημείο με μια μεταλλική υφήλιο στην κορυφή στολίζει σαν κακόγουστη αγκάφα τη ζώνη στη μέση του κόσμου, τριγύρω διάφορα, εστιατόρια, μαγαζάκια, ένα μουσείο, κόσμος πολύς, μα οι φωτογραφίες μου δε λένε κάτι παραπάνω κι εγώ δυσκολεύομαι να σας πω περισσότερα. Αντί για το μνημείο, εγώ θυμάμαι τη διαδρομή με το λεωφορείο, δημόσιο κι αυτό όπως κι όλα τα προηγούμενα, τα πρόσωπα των ανθρώπων που συνάντησα, κι εκείνο το τόσο τρυφερό γκράφιτι με τα γελαστά προσωπάκια στο φράχτη, κι από κάτω την επιγραφή λος νίνιος νεσεσίταν κουιιάδο υ αμόρ, πράγματι, έτσι είναι, καθοδήγηση κι αγάπη έχουν ανάγκη τα παιδιά, ο Σ., με τα φτωχά, τσεβδά ισπανικά του, απομνημόνευσε τη φράση κι ακόμα τη θυμάται και μου την παραθέτει κάθε τόσο, μια άλλη λέξη που μαθε είναι το κοραθόν, καρδιά μου, που άκουγε κατά κόρον καθισμένος στα δεξιά του οδηγού στα τόσα λεωφορεία, κάθε τραγούδι πέντε έξι κοραθόν και βάλε, άσε πια τα παθιασμένα ζευγαράκια του Γκουαγιακίλ που δεν είχαν αφήσει παγκάκι αδειανό, παθιόν, κοραθόν μου, παθιόν', θυμάμαι που έλεγε γελώντας ο Σ. και άστραφτε ολόκληρος.

Θυμάμαι κι άλλα από την τελευταία μέρα, μα δε μπορώ να σας τα μεταφέρω, κάθε όργανο, ρουθούνια, ακουστικοί πόροι, ίριδες, γευστικοί κάλυκες κι ακροδάχτυλα συγκράτησαν αυτό που ενδιέφερε το καθένα τους εκείνη τη στιγμή, τυχαίνει να περπατάμε σε ένα ελληνικό χωριό και να σκουντάω τον Σ. και να του λέω, να, εδώ μου μυρίζει Εκουαδόρ, μα μου είναι αδύνατο να κλείσω την αίσθηση σε λέξεις και σαφέστερη να την κάνω. Η τελευταία ανάμνηση με ταξιδεύει έξω από το Εκουαδόρ κι ως το Κουρασάο, που σταματήσαμε στην πτήση της επιστροφής, κι αιτία που συγκράτησα τη στάση αυτή είναι η ανάγκη για καθάρισμα του αεροπλάνου, μ' εμάς ακόμα καθισμένους στις θέσεις μας, το ντόπιο συνεργείο ορμάει στο αεροσκάφος με τις πατσαβούρες και τις σκούπες και ρίχνεται να το κάνει λαμπίκο. Σε απόλυτη αντίθεση με τις ψηλές, λιγνές και ξασπρισμένες ολλανδέζες αεροσυνοδούς με τα βγαλμένα φρύδια, οι γυναίκες του Κουρασάο παρελαύνουν μαυροτσούκαλες, φαρδυκάπουλες, με γενναιόδωρα στήθη, χαμηλό κέντρο βάρους κι αυτοπεποίθηση που βάζει κάτω κι αρχιστράτηγο. Ο Σ. τις απολαμβάνει κι αρχίζει να μου αραδιάζει εικόνες για βουντού, ξεπουπουλιασμένα κοτόπουλα, διονυσιακούς χορούς και ασύλληπτες κραιπάλες, κι όλα εκείνα, εννοείται, που βάζουν το Κουρασάο ψηλά ψηλά στη λίστα των επόμενων και must προορισμών μας. Τελευταία φωτογραφία στο άλμπουμ, ένας χρυσοκόκκινος ήλιος που ξεμυτίζει πίσω από το φτερό της KLM, ξημερώματα, στο αεροδρόμιο του Άμστερνταμ...

Μ αυτά και μ αυτά, τρεις βδομάδες αργότερα από την ημέρα που η καλή θεία σταυρώνει το Ζεύγος στην εξώπορτα, επιστρέφουμε στην πατρίδα. Οι λίστες κι οι στατιστικές λένε πως

- περάσαμε από 5 χώρες
- πετάξαμε με τρεις διαφορετικές εταιρίες
- βγάλαμε με επιτυχία 10 απογειώσεις κι άλλες τόσες προσγειώσεις
- κοιμηθήκαμε σε 11 διαφορετικά καταλύματα
- ταξιδέψαμε με μικρά και μεγάλα αεροπλάνα, ποταμόπλοια, μηχανοκίνητες βάρκες, ξύλινες

πιρόγες, δημόσια λεωφορεία, ταξί, τρένα, καΐκια, άλλοτε μέσα κι άλλοτε πάνω από αυτά
- γνωρίσαμε τέσσερις διαφορετικές ζώνες, αλλοπρόσαλλους καιρούς, τροπικά μπουρίνια, θύελλες του Ειρηνικού, ζέστες του Αμαζονίου και παγωνιές των Άνδεων
- προσαράξαμε βράδυ με βροχή μες στη ζούγκλα
- κοντέψαμε να χάσουμε τα ματάκια μας από επιθετικές καλαμιές
- για να μην πω ότι παρολίγο να γνωρίσουμε από κοντά τον βυθό των Γκαλάπαγκος..

Αυτά λένε οι λίστες και οι στατιστικές.....αν, βεβαίως, κανείς ενδιαφέρεται για λίστες και στατιστικές.....

Η επιστροφή, θυμάμαι, των άσωτων νιόπαντρων στην εστία, υπήρξε πανηγυρική, σάμπως κανείς δεν την περίμενε, ή κάπως έτσι...Θυμάμαι τον εαυτό μου να ανοίγω σακίδια και να αραδιάζω πάνω στο τραπέζι την πολύτιμηπραμάτεια μου, τις απτές και βαρύτιμες αναμνήσεις μου. Η καλή θεία όλο δεν έχει κι όλο έχει δουλειά στο σαλόνι, και με περιέργεια, ανάμικτη με απορία χαζεύει τα όσα θαυμαστά κάνουν την εμφάνισή τους από το στόμιο του μπλε, τυχερού, πλαστικού σάκου... Αυθεντικός όσο δεν παίρνει χαρακτήρας η καλή θεία, μανισμένη από γεννησιμιού της με την επιστήμη της Γεωγραφίας, εμπειροτέχνης απ τους λίγους στις συντμήσεις, να σου βγάζει παρατσούκλι περιεκτικότατο με δυο λέξεις μονάχα, τα άρθρα κατά τη γνώμη της είναι μονάχα δυο, θηλυκό και ουδέτερο, αρσενικό δεν υπάρχει, έχει γυρίσει κάμποσο, μόλο που τα ταξίδια που έχει κάνει είναι για εκείνη ένα βίρτσουαλ ριάλιτι καταληπτό μόνο απ την ίδια, κοντολογίς, χώρες, ήπειροι, ποτάμια και πρωτεύουσες ένας άνευ προηγουμένου αχταρμάς, ξέρει πως κάπου μακριά προς τη μεριά των ινδιάνων ταξιδέψαμε, μα πού ακριβώς, ποτέ δεν το κατάλαβε κι ούτε και πρόκειται. Βλέπει, λοιπόν, τη νύφη που απιθώνει προσεκτικά τα δυο χαλιά της από το Οταβάλο, το ένα μεγάλο, το άλλο μικρότερο για κορνιζάρισμα, τις δυο τραχιές, καλαμένιες φλογέρες των Κοφάν, μαζί με μερικά χαϊμαλιά από καρπούς και σπόρους, έπειτα μια ολοστρογγυλή κολοκύθα, σκαλισμένη σε κάθε της εκατοστό με απίστευτης φαντασίας παραστάσεις, κάνα δυο πήλινα μπολάκια με καπάκι και γραμμικά μοτίβα, στο τέλος κάτι πήλινα ανθρωπάκια που κρέμονται από σπαγγάκια και τα κρεμάς όλα μαζί απ το ταβάνι κι όποτε φυσάει βγάζουν κάτι περίεργους ήχους, τα βλέπει όλα αυτά και μέσα της τραβάει τα μαλλιά της που οι ατμομάγειρες και οι εσπρεσιέρες μετουσιώθηκαν σε όλα ετούτα τα άχρηστα παραφερνάλια, προσπαθεί να κρατηθεί μην και προσβάλλει τη νιόπαντρη, δεν τα καταφέρνει κι ας σφίγγεται, στο τέλος της ξεφεύγει το παράπονο: Καλά, βρε κορτσέλι μου, ουλάκερος Σημερινός δεν είχε ένα μαγαζί της προκοπής; Οι δυο ερωτευμένοι κοιτάζονται χαμογελώντας. Όχι, βρε θεία, ο Σημερινός δεν είχε μαγαζιά, ο Αυριανός, όμως...; αποκρίνεται με ένα στόμα το Ζεύγος, κι απλώνει το χέρι για να κατεβάσει από το πάνω ράφι τον παγκόσμιο Άτλαντα και να ονειρευτεί το επόμενο ταξίδι.....